กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

ช่อลัดดา ขวัญเมือง

กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน
T0089590
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ห้องสมุด วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก

กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

(Guidance Activities in Classroom)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ช่อลัดดา ขวัญเมือง

ชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะวิชาครุศาสตร์

วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก

พ.ศ. 2532

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

คำนำ

ตำราวิชา 2123621 กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน ฉบับนี้ ผู้เขียนได้เรียบเรียงจากตำรา งานวิจัย และเอกสารหลายเล่ม รวมทั้งได้พยายามหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการสอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ตำราเล่มนี้มีเนื้อหาครอบคลุมหลักสูตรมากที่สุด โดยคำนึงถึงการเตรียมนักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะอย่างพอเพียงกับการสอนกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายต่อไป

ผู้เขียนได้ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอนกิจกรรมแนะแนวตามสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเขียนเป็นตำรา และใช้สอนนักศึกษาพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นเวลานานถึง 3 ปี อย่างไรก็ตาม หากมีสิ่งใดเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้เขียนขอขอบคุณและยินดีน้อมรับเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ช่วยให้ตำราเล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ช่อลัดดา ขวัญเมือง

30 ก.ค. 32

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการแนะแนว	1
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร	3
	ความสัมพันธ์ของการแนะแนวกับหลักสูตร	5
	งานทางวิชาการแนะแนว	13
	ความหมายของกิจกรรมแนะแนว	15
	ประวัติความเป็นมาของการจัดกิจกรรมแนะแนวในไทย	15
	ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมแนะแนว	17
	วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนว	19
	ขอบข่ายและเนื้อหาของกิจกรรมแนะแนว	20
	หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว	22
	การประเมินผลกิจกรรมแนะแนว	23
2	หลักสูตรมัธยมศึกษากับแผนการเรียน	25
	การศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษา	25
	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521	28
	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524	39
	ภาระหน้าที่ของครูแนะแนวตามหลักสูตร	45
	แผนการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา	49

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	การสอนกิจกรรมแนะแนว	59
	คุณสมบัติของครูแนะแนวที่ดี	59
	การสอนกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา	67
	เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กระบวนการกลุ่ม	70
	เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม	78
	เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน	84
	เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้การพัฒนาตนด้วย Discussion 66	96
	เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวแบบศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน	103
4	การเตรียมการสอนกิจกรรมแนะแนว	121
	ความสำคัญของการเตรียมการสอน	121
	คู่มือครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนว	122
	เนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนว	125
	การเขียนแผนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป	152
	การเขียนบันทึกการสอนโดยทั่ว ๆ ไป	156
5	แผนการสอนกิจกรรมแนะแนว	161
	การจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวมัธยมศึกษาตอนต้น	161
	การจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวมัธยมศึกษาตอนปลาย	172
	ตัวอย่างแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ	190
6	บทสรุป	217
	สภาพปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา	217
	ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา	218
	สภาพปัญหาการสอนกิจกรรมแนะแนว	222
	ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการสอนกิจกรรมแนะแนว	227

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 1

บทนำ

ผู้ที่จะทำหน้าที่แนะแนว นอกจากจะต้องมีภาระหน้าที่ในการจัดบริการแนะแนวแล้วยังจะต้องทำหน้าที่สอนวิชากิจกรรมแนะแนวอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการแนะแนว หลักสูตร งานทางวิชาการแนะแนว โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน ในบทนี้จึงมุ่งปูพื้นฐานหรือทบทวนความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ครูแนะแนวจำเป็นจะต้องทราบ

<u>ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการแนะแนว</u>

1. ความหมายของการแนะแนว

มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ซึ่งพอสรุปได้ว่า

การแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือคนให้เข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมจนสามารถนำตนเองได้ดีที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ หรือพูดสั้น ๆ ได้ว่า การช่วยคนให้ช่วยตัวเอง (Help Him to Help Himself)

2. ปรัชญาของการแนะแนว

ปรัชญาของการแนะแนว หมายถึง ความเชื่อที่นักแนะแนวยึดถือว่าเป็นจริงและสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุและผล ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานแนะแนว มีดังนี้

2.1 คนย่อมมีความแตกต่างกัน (Individual difference)

2.2 พฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ (All Behavior is Caused)

2.3 คนย่อมมีการเปลี่ยนแปลง (Changes)

2.4 คนย่อมมีศักดิ์ศรี (Prestige) หรือค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกัน

2.5 คนย่อมมีศักยภาพแห่งตน (Potentiality)

2.6 คนย่อมมีปัญหา (Problem) ไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. เป้าหมายที่สำคัญของการแนะแนว

การแนะแนวมีเป้าหมายมุ่งให้คนพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพของแต่ละคน ดังนี้

3.1 เพื่อป้องกันปัญหา

3.2 เพื่อแก้ไขปัญหา

3.3 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ

4. หลักการแนะแนว

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2525 : 22-23) ได้อาศัยปรัชญาของการแนะแนว มาเป็นหลักการแนะแนวเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานแนะแนว ดังนี้

4.1 จะต้องถือว่าเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)ของการให้บริการแนะแนว โดยคำนึงถึงปรัชญาที่ว่า คนย่อมมีความแตกต่างกัน

4.2 จะต้องคำนึงถึงเด็กทุกคน (All Children) ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหา (problem children) เท่านั้น โดยคำนึงถึงหลักปรัชญาที่ว่า เด็กทุกคนมีคุณค่าและสิทธิเท่าเทียมกันในการรับบริการแนะแนว

4.3 จะต้องจัดให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuous Process) เพราะเด็กทุกคนย่อมต้องการความช่วยเหลือและมีปัญหาได้ตลอดเวลา

4.4 ไม่ใช้วิธีการขู่บังคับหรือเผด็จการ (Dictatorship) เพราะเด็กแต่ละคนมีศักดิ์ศรีและศักยภาพ มีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกตัดสินใจได้ด้วยตัวเองและรับผิดชอบในสิ่งที่ตนตัดสินใจ

4.5 จะต้องจัดบริการแนะแนวให้ครอบคลุมทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของเด็กให้สามารถปรับตนเข้ากับสังคมและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

5. ลักษณะของการแนะแนว

การแนะแนว แบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

5.1 การแนะแนวเป็นรายบุคคล (Individual Guidance)

5.2 การแนะแนวเป็นกลุ่ม (Group Guidance)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

6. ประเภทของการแนะแนว

การแนะแนว แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

6.1 การแนะแนวทางด้านการศึกษา (Educational Guidance)

6.2 การแนะแนวทางด้านอาชีพ (Vocational Guidance)

6.3 การแนะแนวทางด้านส่วนตัวและสังคม (Personal Social Guidance)

7. บริการหลักของการแนะแนว

บริการแนะแนว แบ่งเป็น 5 บริการใหญ่ ๆ คือ

7.1 บริการรวบรวมข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) คือ บริการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กทุกคนด้วยการใช้เครื่องมือทางการแนะแนว

7.2 บริการสนเทศ (Information Service) คือ บริการให้ข้อมูลแก่เด็ก

7.3 บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service)

7.4 บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)

7.5 บริการติดตามผล (Follow Up and Evaluation Service)

การจัดกิจกรรมแนะแนว (Guidance Activities) เป็นบริการสนเทศอย่างหนึ่งที่ช่วยให้บริการแนะแนวประสบความสำเร็จอย่างมากวิธีหนึ่ง

บริการแนะแนวทั้งหมด จะต้องครอบคลุมทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพและส่วนตัว (สังคมและการปรับตัว)

<u>ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร</u>

1. ความหมายของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2525 : 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า "หลักสูตร์ คือข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ"

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Froehlich (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ 2508 : 267) ได้ให้ความหมายว่า "หลักสูตรที่แท้จริงของโรงเรียนก็คือ ขอบข่ายของประสบการณ์ในการเรียนรู้ทั้งหมด ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน"

Shertzer และ Stone (1966 : 368-369) ได้ให้ความหมายอย่างกว้าง ๆ ของหลักสูตรว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างในโรงเรียน รวมทั้งเนื้อหาวิชาต่าง ๆ กิจกรรมและสิ่งที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน สรุปได้ว่า หลักสูตรของโรงเรียน คือ ระบบการจัดรูปแบบเนื้อหาวิชาที่นักเรียนต้องการ

จะเห็นว่า หลักสูตรก็คือ ประสบการณ์ทุกอย่างของนักเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้นั่นเอง

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2525 : 4-5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า มีดังนี้คือ

2.1 จุดหมาย คือ ความประสงค์ หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่งหลักสูตรมุ่งจะสนองหรือมุ่งให้เป็นไปตามนั้น

2.2 หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดหมายอยู่ข้อหนึ่งว่า "เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม" ดังนั้นจึงกำหนดหลักการไว้ว่า "เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้" เป็นต้น

2.3 โครงสร้าง คือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร อันมีทั้งส่วนที่บังคับส่วนที่ให้เลือกเรียนตามถนัด และส่วนที่ให้เลือกได้อย่างเสรี อนึ่งจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มวิชานั้น ๆ ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้แล้ว

2.4 จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (แต่ละรายวิชา) หมายถึงความรู้ ทักษะหรือทัศนคติบางประการโดยเฉพาะรายวิชานั้น ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้ ต้องมี หรือต้องปฏิบัติให้ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.5 เนื้อหาของรายวิชา คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งกำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น ๆ อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้แล้ว

2.6 สื่อการเรียน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติตามที่ต้องการ สื่อการเรียนได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพ สไลด์ เทปเครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ

2.7 วิธีสอน การสอนกับการบอกไม่เหมือนกัน การสอนย่อมจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น หลักใหญ่มีอยู่ว่า ให้นำเอาวิธีการคิดมาใช้เป็นวิธีสอน ถ้าทำเช่นนั้นแล้วการสอนก็จะช่วยให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นไปด้วย การทำกิจกรรม การอภิปราย การเขียนรายงาน การค้นคว้า ภาคปฏิบัติ ฯลฯ ย่อมเป็นวิธีการปลีกย่อยซึ่งอยู่ภายในขั้นตอนของวิธีการคิดอีกชั้นหนึ่ง

2.8 การประเมินผล เมื่อสอนไปแล้วก็ต้องวัดดูว่านักเรียนได้เกิดมีความรู้ความเข้าใจและทักษะตามนัยของจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพียงใดหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป

<u>ความสัมพันธ์ของการแนะแนวกับหลักสูตร</u>

"ที่ไหนมีการศึกษา ที่นั่นย่อมมีการแนะแนว"

คำกล่าวนี้เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า เป็นหลักการแนะแนวข้อหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการแนะแนวกับการศึกษาแยกกันไม่ออก เพราะมีเป้าหมายเดียวกันคือ มุ่งพัฒนาคน การศึกษาจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับว่าสถานศึกษานั้นจัดกิจกรรมแนะแนวได้ดีมากน้อยเพียงใด

การแนะแนว นอกจากจะช่วยให้นักเรียนช่วยตัวเองได้แล้วยังเป็นการช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนของตนได้ดียิ่งขึ้น ในต่างประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแนะแนวกับการกำหนดหลักสูตรอย่างยิ่ง ดังที่ Froehlich (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ 2508: 267) กล่าวว่า "บุคลากรทางการแนะแนวสามารถใช้ความรู้และการอบรมรวมทั้งผลแห่งความพยายามของเขาได้อีกทางหนึ่ง นั่นคือช่วยทำและปรับปรุงหลักสูตร"

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

นอกจากนี้ Froehlich (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ 2508 : 107) ยังได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่า "โครงการแนะแนวจะต้องรับผิดชอบที่จะบอกให้ผู้ร่างหลักสูตรทราบถึงความต้องการและความจำเป็นในการที่จะต้องจัดวิชาสำหรับสำรวจความสนใจของนักเรียน เราจะเห็นได้ว่าไม่มีบริการใดในโรงเรียนที่จะรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนได้มากและละเอียดเท่าโครงการแนะแนว ข้อมูลเหล่านั้นได้มาจากการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลนั่นเอง ประโยชน์ของข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลเท่านั้น การสรุปข้อมูลที่บรรยายเกี่ยวกับนักเรียนเป็นรายบุคคลย่อมทำให้เรามองเห็นนักเรียนได้ตลอด การที่จะนำเอาประมวลข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนมาใช้ในการวางหลักสูตรนั้นมีความหมายมากกว่าการจัดวิชาสำหรับสำรวจความสนใจของนักเรียน ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้นั้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างหลักสูตร แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าโครงการแนะแนวเป็นสิ่งที่สร้างหลักสูตร แต่โครงการนี้จะช่วยให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนได้มาก

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับ "หลักสูตร" เป็นประการสำคัญ เพราะหลักสูตรจะเป็นข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร เพื่ออะไร ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้ที่จะทำหน้าที่แนะแนวหรือครูแนะแนว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักสูตรอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลแนะแนวทางให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง สามารถวางแผนการเรียนให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ กรมวิชาการ (ม.ป.ป. : 1) "การที่จะใช้หลักสูตรให้ได้ผลดี จะต้องใช้วิธีการหรือบริการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ใช้หลักสูตรในโรงเรียนทุกระดับจึงต้องมีความเข้าใจตัวหลักสูตร และหลักการแนะแนวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ทำหน้าที่แนะแนวในโรงเรียน"

ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการแนะแนว ดังที่ กรมสามัญและกรมวิชาการ (2526 : 44-45) เขียนไว้ว่า "ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 นั้น โรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้มีกิจกรรมแนะแนวอย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ในโรงเรียน กิจกรรมแนะแนวที่จัดขึ้นนี้จะต้องครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ของการแนะแนว คือ แนะแนวการศึกษา แนะแนวอาชีพ แนะแนวบุคลิกภาพ และการปรับตนโดยเฉพาะในด้านความประพฤติ"

เราจะเห็นว่า การแนะแนวมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษาของเราอย่างยิ่ง สมควร ที่จะใช้การแนะแนวให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษา เพราะการจัดทำหลักสูตร จะคำนึงถึงความต้องการของบุคคล การแนะแนวเป็นงานเกี่ยวกับบุคคล จึงสามารถบอกถึงความต้องการของคนเราได้ถูกต้องอย่างแท้จริง ทั้งความต้องการทั่ว ๆ ไปและความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคน ครูผู้ทำหน้าที่สอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการเรียนการสอนระหว่างครูกับเด็กมากขึ้น ครูที่ทำหน้าที่แนะแนวและสอนด้วย จะทำให้เด็กเรียนดีขึ้นได้

Koos และ Kefauver (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ 2508 : 272-273) "การทำหลักสูตรกับการแนะแนวจะต้องสัมพันธ์กัน แต่งานของผู้จัดหลักสูตรไม่ใช่งานแนะแนว ผู้แนะแนวจะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก เกี่ยวกับความต้องการของเด็ก และวิชาการทางด้านอาชีพที่จำเป็นสำหรับเด็ก ผู้ทำงานแนะแนวมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการช่วยจัดทำหลักสูตร เพราะ 1) มีความสัมพันธ์กับนักเรียนแต่ละคน 2) มีความสัมพันธ์กับโครงการศึกษาของโรงเรียน และ 3) มีข้อสนเทศต่าง ๆ พร้อม

ครูแนะแนวที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนนั้นบางครั้งจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของหลักสูตรในทัศนะของนักเรียนได้ลึกซึ้งกว่าผู้อื่น รู้ถึงความต้องการของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการช่วยพัฒนาหลักสูตรได้อย่างแท้จริง เช่น บางโรงเรียนนักเรียนเลือกวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นจำนวนมาก แต่บางวิชากลับไม่มีคนเลือกเรียนหรือเลือกเรียนน้อย ครูแนะแนวจะทราบถึงความต้องการของนักเรียนได้ก่อนครูคนอื่น ๆ เสมอ ครูแนะแนวจึงทำหน้าที่ปรึกษาในการสร้างหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

Shertzer และ Stone (1966 : 371) ได้สรุปถึงหน้าที่ของแนะแนวในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ช่วยวางแผนและแนะนำให้ครูเข้าใจนักเรียนที่สอนแต่ละคนและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. ช่วยครูในการแปลความหมายและใช้ข้อเท็จจริงที่ได้สัมผัสกับผู้ปกครองและนักเรียน

3. ช่วยผู้บริหารของโรงเรียน ครูและผู้ปกครองในการแปลความหมายและประยุกต์การนำความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กในการจัดนักเรียนเรียนตามแผน

4. ครูแนะแนวสามารถช่วยครูใช้เครื่องมือทางการแนะแนวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแปลความหมายจากแบบทดสอบ การส่งต่อนักเรียน การวางแผนของนักเรียนและอื่น ๆ

จากบริการติดตามผลของนักเรียน จะพบว่ามีนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย และไม่ได้เรียนต่อในมหาวิทยาลัยแต่ละปีมีจำนวนมาก จะประกอบอาชีพก็ไม่มีทักษะเพียงพอ ต้องว่างงานกลายเป็นปัญหาสังคมที่เรื้อรังตลอดมา หลักสูตรจึงได้คำนึงถึงวิชาเลือกที่เป็นวิชาชีพมากขึ้น

จะเห็นว่า จากหลักสูตรมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กับการแนะแนวในหลาย ๆ ด้าน ดังที่กรมวิชาการ (2525 : 82-83) และสวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2528 : 23-25) กล่าวไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ในด้านปรัชญา

เมื่อพิจารณาปรัชญาของการแนะแนว กับปรัชญาในการกำหนดหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรใหม่ ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 แล้วเราจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง กล่าวคือ ตามปรัชญาของการแนะแนว เราถือว่าคนเราทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ในการกำหนดหลักสูตรใหม่ก็ยึดปรัชญาอันเดียวกันนี้คือ พยายามจัดวิชาเลือกให้สอดคล้องกับสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของเด็ก ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ข้อ 1 ที่ว่า "เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาและพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป"

ปรัชญาการแนะแนวถือว่าคนเป็นสัตว์สังคมที่จะต้องอยู่ร่วมกัน ฉะนั้นสังคมจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการกำหนดหลักสูตรใหม่ ก็พยายามที่จะให้สังคมคือชุมชนมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่เด็ก ดังจะเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางระเบียบว่าด้วยการให้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่น โดยเฉพาะในการฝึกงานด้านวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ถ้าหากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นดำเนินไปด้วยดีตามปรัชญาที่ว่านี้ก็เชื่อว่าจะได้ประโยชน์คุ้มค่า คือ เด็กจะมีทักษะพื้นฐานในอาชีพ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและมีใจรักงาน และชุมชนก็จะเจริญพัฒนาด้านอาชีพเป็นปึกแผ่นยิ่งขึ้นด้วย

ปรัชญาการแนะแนวถือว่าคนแต่ละคนย่อมจะมีศักดิ์ศรี หรือคุณค่าของความเป็นคนที่สังคมควรยอมรับ และถือว่าแต่ละคนย่อมจะมีความสามารถพิเศษหรือที่เรียกว่า ศักยภาพแห่งตนที่สังคมควรจะยอมรับเช่นเดียวกัน ในการกำหนดหลักสูตรใหม่ก็อาศัยปรัชญาเดียวกัน คือ ยอมรับในความสามารถแต่ละด้านของนักเรียนซึ่งอาจมากน้อยแตกต่างกัน เช่น บางคนเก่งคณิตศาสตร์ บางคนเก่งภาษา บางคนเก่งด้านศิลปะ บางคนเก่งด้านวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรใหม่ เราถือว่าทุกวิชามีความสำคัญเท่าเทียมกัน เราไม่พยายามยกย่องคนที่เก่งในทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเปรียบเสมือนคนหัวโต แต่มือเท้าลีบทำอะไรก็ไม่ได้ แต่เราพยายามที่จะส่งเสริมความสามารถหรือความถนัดของแต่ละคนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

2. ความสัมพันธ์ในด้านหลักการ

ในด้านหลักการแนะแนว เราถือว่าเด็กเป็นศูนย์กลางอันสำคัญที่ควรจะได้รับการช่วยเหลือหรือพัฒนาอย่างเต็มที่ทุกด้าน เรายึดหลักประชาธิปไตย คือมุ่งที่จะช่วยให้เด็กมีเสรีภาพและอิสรภาพในการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างฉลาด และเรายอมรับว่าทุกคนย่อมมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน คือจะต้องให้ความช่วยเหลือเด็กทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น ในการกำหนดหลักสูตรก็ยึดหลักเดียวกัน กล่าวคือเราเน้นที่ความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ เราเปิดโอกาสให้เด็กสำรวจตนเองว่ามีสติปัญญา ความสามารถมากน้อยเพียงไร มีความถนัดและความสนใจในเรื่องใด แล้วก็ให้เด็กทุกคนมีโอกาสตัดสินใจเลือกเรียนด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เรามีเป้าหมายร่วมกันที่จะพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่ทุกด้านคือ ด้านวิชาการ วิชาชีพ และบุคลิกภาพอันสมบูรณ์ เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน

ซึ่งอาจให้เด็กพิพากษาโทษตัวเอง แล้วแจ้งให้ฝ่ายปกครองทราบถึงผลของการสัมภาษณ์เด็กก็จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับฝ่ายปกครองด้วย เพราะเด็กได้มองเห็นความผิดของตนเองแล้วและพร้อมที่จะได้รับการลงโทษ

4. ในด้านบริหาร โรงเรียนหรือผู้บริหารเป็นผู้รับนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติ ข้อควรคิดอย่างยิ่งก็คือ หลักสูตรปัจจุบันมิได้เน้นด้านวิชาการเท่านั้น แต่เน้นด้านอื่น ๆ เท่าเทียมกับด้านวิชาการ โรงเรียนจะต้องฝึกนักเรียนทุก ๆ ด้านให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรจะต้องจัดกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน งานด้านแนะแนวจะช่วยโรงเรียนได้ในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารด้วย

ถ้าโรงเรียนจัดบริการแนะแนวสิ่งแรกที่งานแนะแนวจะต้องจัดทำคือ การรู้จักตัวนักเรียนทุกด้านในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว การเรียน เศรษฐกิจ ความมุ่งหวังในอนาคต เป็นต้น ซึ่งจะทำได้ทั่วถึง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องให้ครูทุกคนได้อยู่กับนักเรียนได้ดูแลนักเรียนให้ทั่วถึง และกำหนดหน้าที่นอกเหนือจากการสอนด้านวิชาการ โดยให้ครูทุกคนทำหน้าที่ดูแลปกครอง เป็นที่พึ่ง เป็นที่ปรึกษาของนักเรียน แม้โรงเรียนจะมีครูแนะแนวอยู่แล้วก็ตามครูคนอื่น ๆ ทุกคนก็ต้องมีหน้าที่สอดคล้อง ช่วยเหลือฝ่ายแนะแนวด้วยการจัดแบ่งครูดังกล่าว ข้อควรระวังก็คือ อย่าให้ครูต้องดูแลนักเรียนจำนวนมากเกินไป เพราะจะทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง

เมื่อครูสามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึงใกล้ชิด ย่อมทำให้ง่ายกับการปกครอง ถ้านักเรียนมีปัญหา ครูที่ดูแลปกครองนักเรียนอยู่จะเป็นผู้ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ครูจะรู้สาเหตุหรือที่มาของปัญหา ก่อนที่จะลุกลามใหญ่โตได้ไม่ยาก ปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูฝ่ายปกครองกับฝ่ายอื่น ๆ จะหมดไป เพราะครูทุกคนเป็นครูปกครองอยู่แล้ว

นอกจากนี้การที่โรงเรียนรู้จักเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดกับนักเรียน ย่อมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองดีขึ้น ตัวนักเรียนเองก็จะดีขึ้นด้วย เพราะได้รับการเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด นักเรียนจะเกิดความรู้สึกหรือคิดว่าโรงเรียนยังเป็นที่พึ่งของเขาได้ ไม่เฉพาะแต่ด้านการเรียนอย่างเดียว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จะเห็นว่า การแนะแนวกับหลักสูตร มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะครูแนะแนวจึงเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการช่วยเหลือผู้จัดทำหลักสูตร เพราะรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อมตัวเด็กเป็นอย่างดี หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่อยู่ที่โรงเรียนสามารถจัดบริการแนะแนวเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

<u>งานทางวิชาการแนะแนว</u>

ครูแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา นอกจากจะมีภาระหน้าที่ในการจัดบริการแนะแนวและยังต้องมีภาระหน้าที่เกี่ยวกับงานทางวิชาการแนะแนวอีกด้วย

งานทางวิชาการแนะแนว ได้แก่ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้กับนักเรียน รวมทั้งการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาระบบการแนะแนวให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ เช่น การจัดโครงการเรียนหรือแผนการเรียน การสอนกิจกรรมแนะแนว การจัดบริการแนะแนว เพื่อส่งเสริมทางด้านวิชาการ เป็นต้น

เพื่อให้ตรงกับหลักสูตรของวิชานี้ จึงเน้นถึงงานวิชาการในการแนะแนวเกี่ยวกับการสอนกิจกรรมแนะแนว หรือการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นสำคัญ

แต่ก่อนที่จะพูดถึงการสอนกิจกรรมแนะแนว ครูแนะแนวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแนะแนวในเรื่องต่าง ๆ ดังที่ ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 162-165) กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดระบบงานทางวิชาการแนะแนว มีรูปแบบ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หัวหน้าฝ่ายอื่น ๆ .....หัวหน้าฝ่ายแนะแนว.....คณะกรรมการวิชาการ

เช่น ทะเบียนและวัดผล

หน่วยบริการแนะแนวรวมทั้ง
การสอนกิจกรรมแนะแนวด้วย

หน่วยบริการงานแนะแนว
เช่นงานห้องสมุดระดับภาควิชา
งานโสตทัศนวัสดุ วิจัยวัดผล
และการจัดศูนย์ต่าง ๆ

2. การประสานงานทางวิชาการแนะแนวกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการประสานทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง เช่น การจัดกลุ่มเพื่อการแนะแนว การจัดชั้นเรียนกิจกรรมแนะแนว

3. การเตรียมห้องและสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการแนะแนวเช่น ห้องให้คำปรึกษา ห้องสอนกิจกรรมแนะแนว มีหนังสือ ตำรา หนังสืออ่านประกอบ คู่มือครู คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว มีที่เก็บสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการการใช้บริการของนักเรียน ตลอดจนมีตารางการใช้ห้องด้วย

4. การจัดงบประมาณงานทางวิชาการแนะแนว ครูแนะแนวจะต้องทำโครงการเพื่อของบประมาณให้เพียงพอกับการดำเนินงาน

5. การจัดบุคลากรดำเนินงานทางวิชาการแนะแนว มีตำแหน่งต่าง ๆ เช่น หัวหน้าฝ่ายแนะแนว ผู้สอนกิจกรรมแนะแนว และปฏิบัติงานแนะแนว

6. การวางแผนและการประเมินผลงานทางวิชาการแนะแนวเป็นสิ่งที่ประเมินได้ยาก อาจใช้แบบทดสอบเพื่อประเมินมาตรฐานงานแนะแนวเป็นต้น

จะเห็นว่างานทางวิชาการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การสอนกิจกรรมแนะแนว นั่นเอง นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาทุกคนทุกระดับชั้น จะต้องเรียนวิชากิจกรรมแนะแนวสัปดาห์ละ 1 คาบ ครูแนะแนวจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของการสอนกิจกรรมแนะแนวเป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ความหมายของ "กิจกรรมแนะแนว"

"กิจกรรมแนะแนว" (Guidance Activities) เดิมเรียกว่า "กิจกรรมสำรวจ" (Guidance Class) เป็นการจัดบริการสนเทศเป็นกลุ่มวิธีหนึ่ง ซึ่งจัดในคาบชั่วโมงเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบ จึงมีผู้เรียกว่า "การจัดกิจกรรมแนะแนว" "การสอนกิจกรรมแนะแนว" หรือ "การจัดกิจกรรมสำรวจ"

หองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 170) ได้ให้ความหมายว่า

"กิจกรรมสำรวจ (Guidance Class) หมายถึง การจัดชั้นสอนความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพและเพื่อให้นักเรียนเลือกสายการเรียนในโรงเรียน รวมทั้งให้รู้จักสำรวจตัวเอง"

บางท่านไม่เห็นด้วยกับคำว่า "การสอนกิจกรรมแนะแนว" สนับสนุนให้ใช้คำว่า "การจัดกิจกรรมแนะแนว" มากกว่า เพราะวิชานี้เป็นการจัดกิจกรรมให้ข้อมูลแก่นักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน

สำหรับผู้เขียนนั้น คิดว่า จะใช้คำใดก็ได้ถ้าเข้าใจตรงกัน เพราะถ้าใช้คำว่า "การจัดกิจกรรมแนะแนว" บางคนอาจจะเข้าใจว่า เป็นการจัดบริการแนะแนวโดยทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่เป็นการจัดบริการสนเทศในคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ในเอกสารคำสอนฉบับนี้ผู้เขียนจึงใช้ทั้งคำว่า "การสอนกิจกรรมแนะแนว" และ "การจัดกิจกรรมแนะแนว"

ประวัติความเป็นมาของการจัดกิจกรรมแนะแนวในไทย

จากประวัติการแนะแนวในสถานศึกษาของไทย วัชรี ทรัพย์มี (2520 : 16) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การแนะแนวเริ่มจัดครั้งแรกที่โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษดิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี 2496 เพื่อช่วยแนะแนวทางแก่นักเรียนในการเลือกสายการเรียนที่เหมาะสมกับตนตามหลักสูตรมัธยมแบบประสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ส่วนการกำหนดให้จัดบริการแนะแนวไว้ในหลักสูตรนั้น บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 305) กล่าวไว้สรุปว่า เมื่อปีพุทธศักราช 2509 - 2513 กรมวิสามัญศึกษา หรือกรมสามัญศึกษาในปัจจุบัน ได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดโครงการทดลองหลักสูตร โรงเรียนมัธยมแบบประสม (คมส.) ซึ่งเป็นหลักสูตรกว้างสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพให้แก่นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน โดยจัดบริการแนะแนวในการเลือกวิชาเรียนและจัดบริการแนะแนวในหลักสูตรเป็นครั้งแรก ใช้เวลา 1 คาบต่อสัปดาห์ เรียกคาบเรียนนี้ว่า "กิจกรรมสำรวจ" จัดเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 เท่านั้น

ในปีพุทธศักราช 2521 มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้สอดคล้องกันหลักสูตรประถมศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ เป็นหลักสูตรกว้างจัดแผนการเรียนให้นักเรียนเลือกเรียนเช่นเดียวกับหลักสูตรมัธยมแบบประสม ในเรื่องการแนะแนวได้ระบุให้ใช้เวลา 3 คาบที่เหลือ ในการแนะแนว จัดกิจกรรมซ่อมเสริมหรือซ้ำในวิชาที่ไม่ผ่าน

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2524 ได้จัดให้มีการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรกว้างมีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดบริการแนะแนวเพื่อช่วยนักเรียนในการเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาตลอดจนปรับปรุงบุคลิกภาพอันเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ โดยจัดคาบเวลาเรียน กิจกรรมแนะแนว อย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ในโรงเรียน และกิจกรรมแนะแนวที่จัดนั้นจะต้องครอบคลุมการแนะแนวการศึกษา แนะแนวอาชีพ แนะแนวบุคลิกภาพ และการปรับตนโดยเฉพาะในด้านความประพฤติ มีผู้รับผิดชอบคือ ครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะต้องเตรียมหลักสูตรการสอนกิจกรรมแนะแนว โดยคำนึงถึงวิธีการที่จะทำให้นักเรียนเกิดศรัทธาและเห็นคุณค่าในวิชานี้เสียก่อน เพราะเป็นวิชาที่ไม่มีหน่วยการเรียน

ปัจจุบันนี้ทางกรมวิชาการได้กำหนดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนว ผลิตคู่มือปฏิบัติงานแนะแนว คู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนวิชากิจกรรมแนะแนว บางโรงเรียนก็ได้นำไปปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนของตนเองมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมแนะแนว

นักการศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมแนะแนว จึงได้กำหนดให้จัดสอนกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ในหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนราบรื่น หลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายจะบรรลุเป้าหมายไปไม่ได้เลย ถ้าขาดกระบวนการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นการให้ข้อมูลแก่นักเรียนแบบกลุ่มที่ดีมากวิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการจัดบริการแนะแนวด้วยวิธีอื่น ๆ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถช่วยตัวเองได้จากการที่รู้จักตนเองในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนรู้จักสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ทำให้สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเลือกแผนการเรียน เลือกกิจกรรม เลือกศึกษาต่อหรือเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ดังที่ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2530 : 49) กล่าวว่า "วิชาแนะแนวเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อชีวิตมนุษย์ สมควรที่จะได้รับความสนใจและสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง..." นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2522 : คำนำ) ยังได้กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นของการจัดกิจกรรมแนะแนว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวจะช่วยให้ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวได้มีเวลาพบนักเรียนอย่างใกล้ชิดทุก ๆ คน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างและแก้ไขบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ได้มากขึ้น

ส่วน บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 306) ได้ย้ำถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว เพิ่มเติมอีกว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง การให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านนั้น จะต้องอาศัยวิธีการหลาย ๆ แบบ ครูแนะแนวจะมุ่งช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ การปรับตัว และการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ได้ง่ายและประสบความสำเร็จได้ดีกว่าครูวิชาการต่าง ๆ ซึ่งมุ่งสอนแต่เนื้อหาวิชาการของตนมากกว่าที่จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน

สำหรับในต่างประเทศนั้น Froehlich (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ : 96) ได้ประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว พบว่าการจัดสอนเป็นวิชาแนะแนวได้ผลดีกว่าวิชาอื่น ๆ

จะเห็นว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวใน 1 คาบ/สัปดาห์ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย จะช่วยฝึกให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรได้ทุกประการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ด้วยเหตุนี้ กรมวิชาการ (2525 : 10-11) จึงได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญในการที่จะต้องจัดให้มีกิจกรรมแนะแนวในหลักสูตร ดังนี้

การแนะแนวเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องจัดให้มีในโรงเรียนทุกประเภท เพราะการแนะแนวส่วนตัว การแนะแนวการเรียนและการศึกษาต่อ เป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดให้นักเรียนอย่างแน่นอน เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเล่าเรียนด้วยความเรียบร้อยสามารถที่จะเรียนสำเร็จด้วยดี แต่เท่าที่เป็นมาแล้วโรงเรียนไม่ได้จัดนักเรียนเรียนไปตามยถากรรม พยายามที่จะช่วยตัวเองหรือครูผู้มีใจอารีช่วยแก้ไขปัญหาพอเรียนจบไปได้

แต่หลักสูตรใหม่นี้ มีทั้งวิชาเลือกและวิชาบังคับ วิชาเลือกมีทุกสาขาวิชา การจัดแผนการเรียนของโรงเรียนซึ่งต้องให้นักเรียนเลือกให้เหมาะสม จึงจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้เพื่อทำหน้าที่แนะแนว โดยต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กในเรื่องสภาพครอบครัว เศรษฐกิจ สุขภาพ ความสนใจ ความถนัด ความสามารถในด้านการศึกษาด้านสังคมและอารมณ์ของนักเรียนแต่ละคน และศึกษาแผนการเรียนที่โรงเรียนเปิดให้เลือก เพื่อให้คำปรึกษาที่เหมาะกับเด็กแต่ละคน การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาช่วยแก้ปัญหานั้นเป็นงานที่ต้องการเจ้าของเรื่องที่มีความรู้โดยเฉพาะ แม้ว่าการอบรมสั่งสอนแนะนำเด็กเป็นหน้าที่ของครูอยู่แล้ว แต่ก็จำเป็นที่จะต้องมีครูผู้ศึกษามาทางแนะแนวเป็นผู้ควบคุมดำเนินการแนะแนวของโรงเรียน เพื่อหาทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก ครูทุกคนของโรงเรียนควรจะเป็นครูที่ปรึกษาโดยมีครูแนะแนวเป็นเจ้าของเรื่องให้คำแนะนำแก่ครูที่ปรึกษาในการช่วยเก็บข้อมูล ทำระเบียนและดูแลนักเรียนจำนวน 20-25 คน ไม่ควรจะมากกว่านั้น เพราะครูที่ปรึกษาทำหน้าที่ช่วยครูแนะแนวนั้นจะไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะทำงานกับครูแนะแนวโดยตรงเพื่อจะได้สั่งงานตามที่ฝ่ายแนะแนวเสนอ เพราะครูแนะแนวจะสั่งงานกับครูทั้งโรงเรียนนั้นเห็นจะทำไม่ได้ งานแนะแนวเป็นงานประจำที่สำคัญจำเป็นต้องมีคนรับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตามที่ชี้แจงมานี้ เพื่อชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนจะต้องมีครู-อาจารย์ ที่ศึกษางานแนะแนวมาโดยตรง เพื่อให้หลักการของวิชานี้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การเปิดวิชาเลือกโดยไม่มีครูที่ปรึกษา ไม่มีครูแนะแนวก็คงจะทำแบบหลักสูตรเก่าไปอีก ซึ่งจะเป็นความเสียหายแก่การใช้หลักสูตรอย่างยิ่ง

<u>วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนว</u>

ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 170) กล่าวถึงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักสถานศึกษาชั้นสูงที่จะไปเรียนต่อระเบียบการ และวิธีการเตรียมตัว

2. เพื่อให้รู้จักอาชีพทั้งหลายที่มีอยู่ แนวโน้มของแต่ละอาชีพ และคุณสมบัติของผู้ที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ

3. เพื่อเป็นการสำรวจโอกาสในการประกอบอาชีพที่นักเรียนสนใจ ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสได้สัมภาษณ์ผู้มีอาชีพต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ

4. เพื่อให้นักเรียนได้วางแผนทางการศึกษาและอาชีพตามที่ได้เลือกไว้แล้วนั้น

ส่วน บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 307) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนว สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับบริการแนะแนวอย่างทั่วถึงทุกคนทั้งที่มีปัญหาและไม่มีปัญหา

2. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครูแนะแนว

3. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากขึ้น

4. เพื่อช่วยให้ครูแนะแนวได้มีโอกาสนำหลักทฤษฎีแนะแนวมาช่วยพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งการปรับตัวอย่างทั่วถึง ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัยเจตพิสัยและทักษะพิสัย

จะเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการสอนกิจกรรมแนะแนวนั้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้ครูแนะแนวได้สัมผัสใกล้ชิดกับนักเรียนในชั้นเรียน อันจะเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะรับบริการอื่น ๆ ของการแนะแนวต่อไปชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว จึงเป็นชั่วโมงที่ครูแนะแนวจะได้พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนตามหลักการแนะแนว กล่าวคือ สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนเข้าใจในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้สามารถตัดสินใจดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับตน

<u>ขอบข่ายและเนื้อหาของกิจกรรมแนะแนว</u>

มีนักศึกษาหลายท่านเข้าใจผิดคิดว่า "การสอนกิจกรรมแนะแนว (Guidance Activities)" ก็คือ "การสอนวิชาการแนะแนว (Guidance)" ที่มีในหลักสูตรของเอกการแนะแนว ในระดับปริญญาตรี บางท่านอาจจะเข้าใจผิดคิดว่า "การสอนกิจกรรมแนะแนว" ก็คือ "การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room Activities)" นั่นเอง ซึ่งก็ไม่ถูกต้องเช่นกัน เพราะวิชาการแนะแนวจะพูดถึง ความหมายของการแนะแนว หลักการแนะแนว ปรัชญาการแนะแนว ประวัติความเป็นมาของการแนะแนว บริการแนะแนว การบริหารงานแนะแนว เป็นต้น ส่วนการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือเรียกว่า การจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน เป็นการให้บริการสนเทศเป็นกลุ่มโดยจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้เหมือนบ้าน ไม่ได้ระบุบังคับไว้ในหลักสูตร มอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นรับผิดชอบ

ส่วนวิชากิจกรรมแนะแนวนั้น เป็นวิชาที่บังคับให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องเรียนทุกคน เป็นการให้บริการสนเทศเป็นกลุ่มเช่นเดียวกับโฮมรูม แต่มีขอบข่ายกว้างขวางกว่าโฮมรูมมาก มีครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ห้องสมุดวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม
พิษณุโลก

บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 308) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

1. กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว ในแง่การรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม การรู้จักตนเอง การเข้าใจตนเอง และการพัฒนาตนเองเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี การรู้จักสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่อาศัยอยู่ทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

2. กลุ่มการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. กลุ่มการศึกษาและอาชีพ เริ่มตั้งแต่การวางแนวทางในการศึกษาในปัจจุบันไปจนถึงการวางแนวทางศึกษาต่อในอนาคต รวมถึงเรื่องการอาชีพ ได้แก่ การรู้จักอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน แนวโน้มและโอกาสในการประกอบอาชีพ การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การดำรงอาชีพ การสร้างนิสัยที่ดีในการประกอบอาชีพ การมีค่านิยมและทัศนะที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาชีพ

ทั้งนี้โดยผู้จัดจะต้องจัดเนื้อหา กิจกรรม ให้เหมาะสมกับวัยความต้องการและสภาพแวดล้อม เป็นต้นว่า

ชั้น ม.1 และ ม.4 ควรเน้นในเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว

ชั้น ม.2 และ ม.5 ควรเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

ชั้น ม.3 และ ม.6 ควรเน้นในเรื่อง การศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

ส่วน ปราณี เถกิงพล (2520 : 186-187) ได้เสนอแนะว่า ควรจัดหลักสูตรให้เป็นหน่วย (Unit) ให้สอดคล้องกับระดับชั้น วัย และความต้องการของนักเรียน เช่น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียน วิธีการเรียน การวัดผล การปรับปรุงตนเอง ซึ่งเน้นหนักในการประถมนิเทศนักเรียนให้มีความเคยชินกับระบบใหม่ต่าง ๆ ของโรงเรียน ที่นักเรียนจะต้องเข้าไปศึกษาเล่าเรียนต่อไป

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยนักเรียนในด้านการปรับตัวและในด้านการแก้ไขข้อบกพร่องในด้านการเรียน ในด้านส่วนตัว ให้เข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้อันเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับงานอาชีพบ้าง

371.4
ข1977
ฉ.1
89590

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ความรู้ในด้านการปรับตัวการเตรียมตัวเพื่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ โดยให้มีความรู้เป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเลือกวิชาและสถานที่ที่จะศึกษาต่อ แผนการประกอบอาชีพ

อย่างไรก็ตาม ขอบข่ายเนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนว จะต้องครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ทางด้านการศึกษา ทางด้านอาชีพ และทางด้านส่วนตัว (สังคมและการปรับตัว)

อนึ่งควรจะได้จัดทำรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม พร้อมทั้งเสนอแนะกิจกรรมตัวอย่างในแต่ละข้อตามความเหมาะสม เพื่อครูใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

<u>หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว</u>

ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 170) กล่าวถึงวิธีการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

วิธีการจัดกิจกรรมแนะแนวใช้เวลาประมาณ 50 นาที หรือ 1 คาบต่อสัปดาห์ การสอนวิชานี้ควรใช้ครูพิเศษที่ได้รับการอบรมดีแล้ว หรือมิฉะนั้นก็ต้องให้ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้สอน ควรมีการกำหนดหัวข้อ วัตถุประสงค์ กิจกรรมเสนอแนะ อุปกรณ์และวิธีวัดผล ส่วนเนื้อหาที่ใช้สอนควรจะได้แก่ วิธีการพิจารณาการเลือกสายการเรียน การวิเคราะห์ตนเอง การศึกษาเล่าเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และอื่น ๆ

กรมสามัญและกรมวิชาการ (2526 : 45) ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวว่า

"กิจกรรมแนะแนวที่จัดขึ้นควรครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของการแนะแนว คือ แนะแนวการศึกษา แนะแนวอาชีพและแนะแนวบุคลิกภาพและการปรับตน โดยเฉพาะด้านความประพฤติ ผู้รับผิดชอบคือ ครูแนะแนวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะต้องเตรียมงานว่าจะจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างไรในคาบเวลาที่พบนักเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ข้อที่ควรคำนึง คือเนื่องจากเป็นชั่วโมงที่ไม่มีหน่วยการเรียน ครูแนะแนวต้องหาวิธีการให้นักเรียนเกิดศรัทธาและเห็นคุณค่าเสียก่อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 311-312) ได้กล่าวถึงข้อที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมแนะแนวว่า ควรมุ่งให้ทั้งความรู้ เจตคติและการนำไปปฏิบัติ โดยยึดทั้งด้านจิตวิทยาการสอนและหลักการแนะแนว ดังนั้นผู้จัดกิจกรรมจึงต้องคำนึงในเรื่องต่อไปนี้

1. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ยอมรับในความสามารถและศักยภาพที่ผู้เรียนมีและกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออก
3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ยอมรับตนเองและตัดสินใจเอง
5. เนื้อหาที่จัดสามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของผู้เรียน
6. การจัดกิจกรรมให้เริ่มจากสิ่งที่ง่ายไปหายาก สิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว ทั้งนี้เพื่อสร้างและจูงใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักติดตามฟังตาม รู้จักถาม รู้จักตอบ

นอกจากนี้ ทองเรียน อมรัชกุล (2528 : 164-165) ในการจัดบุคลากรผู้สอนกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

1. ความถนัดหรือพื้นความรู้
2. การกำหนดคาบที่สอน
3. การกำหนดโครงการแนะแนว
4. การกำหนดความรับผิดชอบ

ผู้เขียนเห็นว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวนั้น ควรจัดตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ซึ่งอาจนำแนวความคิดจากคู่มือต่าง ๆ ที่มีคณะกรรมการหลายท่านได้จัดทำขึ้นมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข หรือเลือกใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนของตน

<u>การประเมินผลกิจกรรมแนะแนว</u>

กรมสามัญศึกษา (2522 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวว่า แม้ว่าหลักสูตรจะไม่กำหนดให้มีคะแนนหรือหน่วยการเรียน แต่ผู้สอนควรทำหลักเกณฑ์การประเมินผลเป็นภาคเรียน เช่น กำหนดเวลาเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตรวจสมุดบันทึกการเรียนประจำตัวที่กำหนดให้มีสำหรับแนะแนว ตรวจให้คะแนนโน้ตย่อ หรือกำหนดให้คะแนนกิจกรรมกลุ่มภาคเรียนละ 4-5 ครั้ง

เกี่ยวกับเรื่อง การประเมินผลกิจกรรมแนะแนวนี้ บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 313-314) มีความเห็นสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนว ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดให้เรียน 1 คาบ/สัปดาห์ เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ แต่ก็ไม่ควรมีการให้ลำดับคะแนน หรือเพื่อเรียกร้องความสนใจให้นักเรียนร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงวิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต การร่วมกิจกรรมของนักเรียนว่ามีความกระตือรือร้น มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเพียงใด

2. การส่งงาน เช่น รายงาน หรือผลงานที่ได้รับมอบหมาย

3. การตอบคำถาม ว่านักเรียนมีการติดตาม ฟังตาม เข้าใจ เรื่องที่เรียนไปมากน้อยเพียงใด

4. ใช้แบบประเมินผล เช่น แบบประเมินผลกิจกรรมแนะแนวจากคู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ ของกรมวิชาการ (ในภาคผนวก)

จะเห็นว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวไม่มีระดับคะแนนให้กับนักเรียน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ จึงเป็นหน้าที่ของครูแนะแนว ที่จะต้องใช้ความสามารถให้เต็มที่ในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาและเห็นคุณค่าของวิชานี้ที่มีต่อตนเองและสังคม จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมแนะแนวบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ดังที่ Spaulding (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ 2508 : 272) กล่าวว่า "หลักสูตรทางวิชาการจะมีผลดีก็ต่อเมื่อมีคุณค่าในด้านศรัทธา ไม่ใช่ด้วยการทดสอบผลของหลักสูตรในทางปฏิบัติ..."

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 2

หลักสูตรมัธยมศึกษากับแผนการเรียน

ครูแนะแนวที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรมัธยมศึกษาอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านความหมายของหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและการใช้หลักสูตรแต่ละระดับเป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เพราะจะต้องนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือนักเรียนและจัดแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสม การที่ครูแนะแนวมีความรู้เรื่องหลักสูตรเป็นอย่างดี จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานแนะแนวให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

<u>การศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษา</u>

การที่เราจะนำหลักสูตรไปปฏิบัตินั้น เราจะต้องศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกัน และในส่วนของหลักสูตรนั้นผู้ศึกษาก็จะต้องทำความเข้าใจว่า ประกอบไปด้วยจุดหมาย หลักการและโครงสร้าง อย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ตลอดจนระเบียบและประกาศต่าง ๆ ที่เพิ่มเติมในภายหลังอย่างทันต่อเหตุการณ์ แล้วจึงนำแนวความคิดเหล่านั้นมาวางแผนปฏิบัติดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักสูตร กำหนดบทบาทของบุคลากรที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันโดยไม่ผิดพลาด

เกี่ยวกับเรื่องนี้ มะเดื่อ เสมา (2525 : 61-62) ได้เขียนแผนภูมิแสดงถึงส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรที่จะต้องศึกษาของมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และแผนภูมิบทบาทของบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังนี้

แผนภูมิแสดงส่วนของหลักสูตรที่จะต้องศึกษา

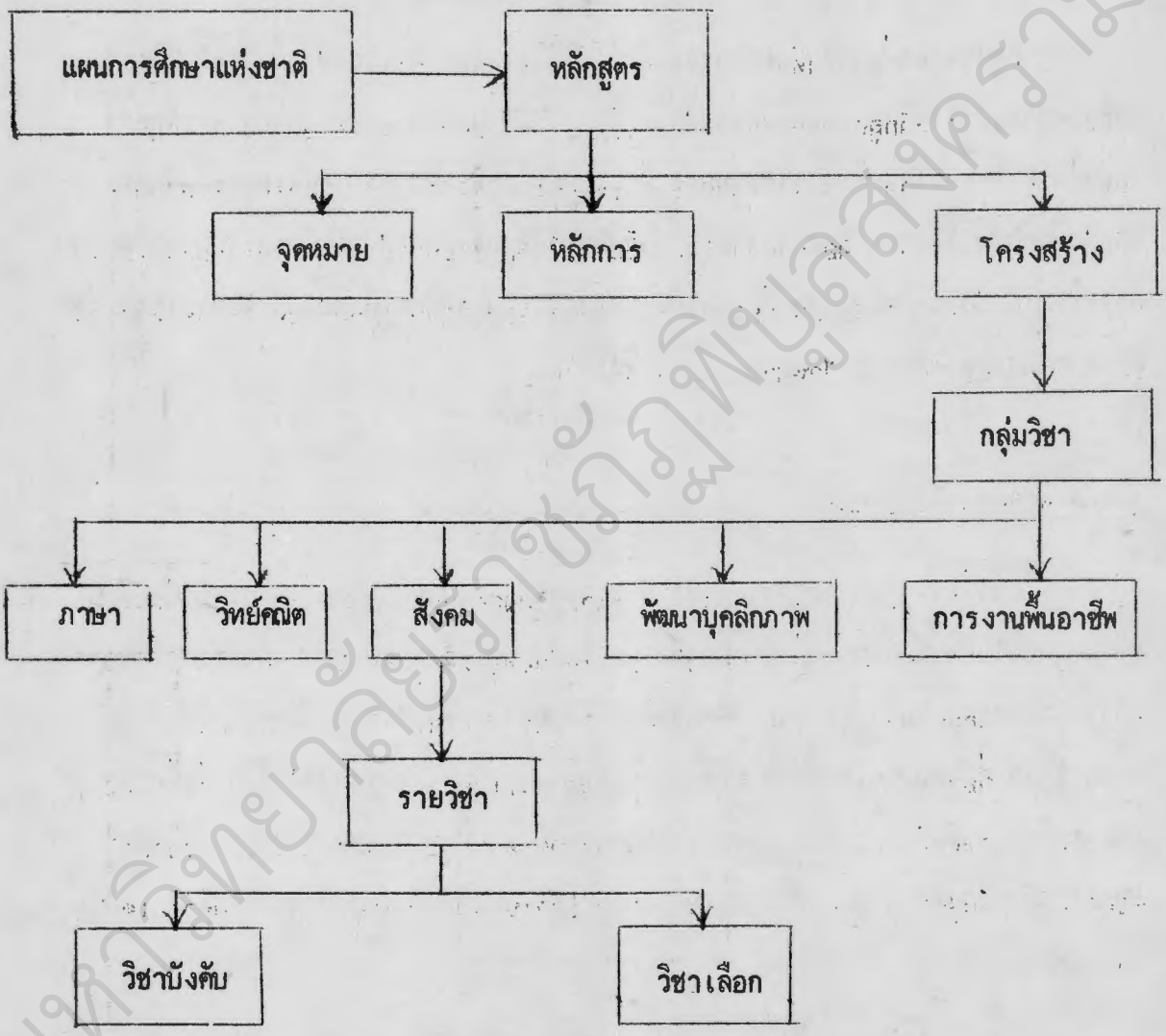

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

แผนภูมิแสดงบทบาทของบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติ

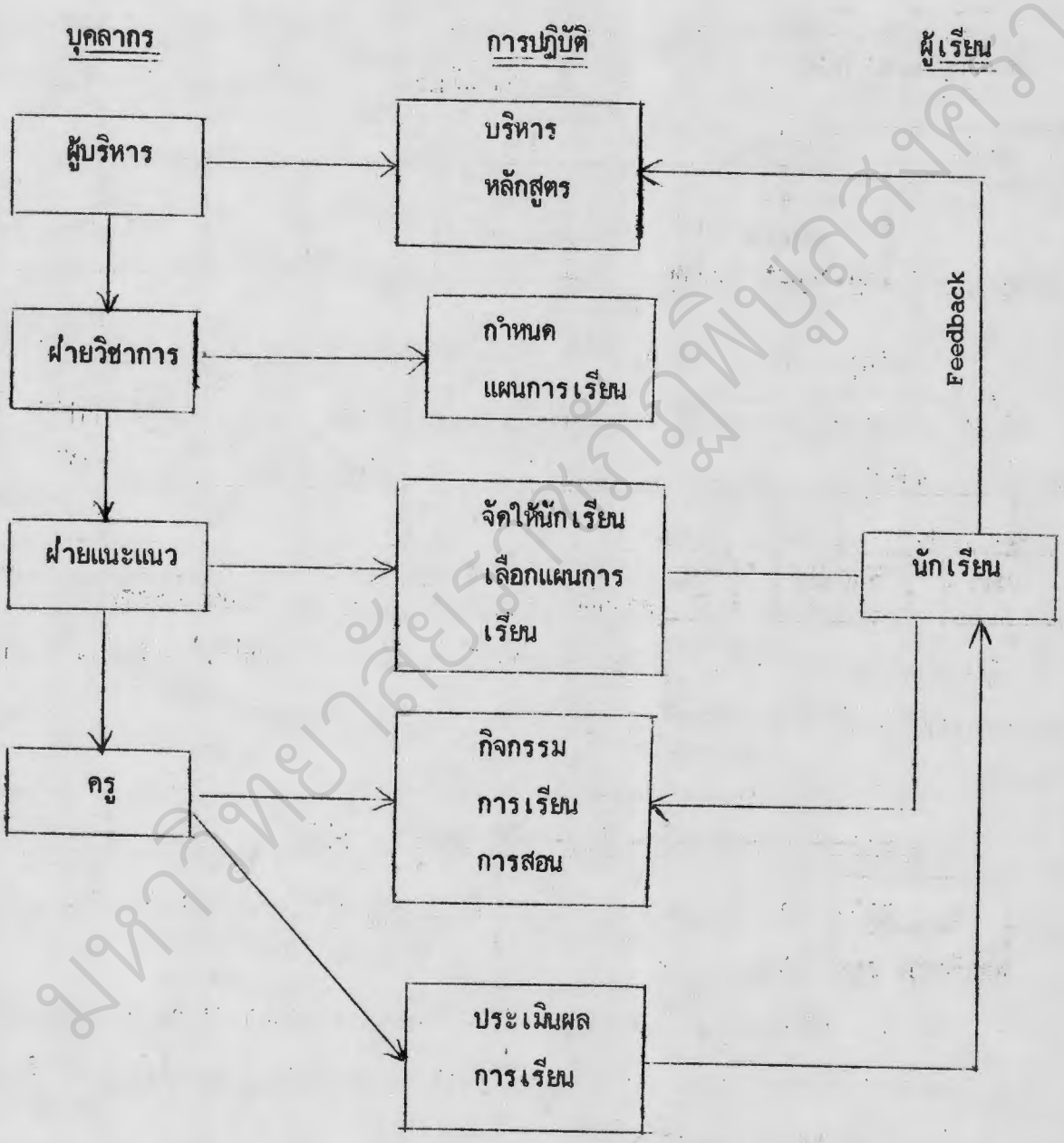

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จากการศึกษาหลักสูตร ทำให้เราทราบว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาในปัจจุบันมี 2 ระดับ คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่ระบุไว้ว่า มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดเพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ซึ่งจะได้กล่าวอย่างละเอียดต่อไป

<u>หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521</u>

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีระยะเวลาเรียน 3 ปี คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 หลักสูตรจะเน้นเรื่องการอาชีวศึกษาเป็นพิเศษ มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกที่เหมาะสมกับผู้เรียน การบังคับใช้ก็มีการยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงนักเรียน หลักสูตรนี้สามารถใช้ได้ครบทุกชั้น ในปีพุทธศักราช 2526

การศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษานั้น เราจะต้องศึกษาถึงองค์ประกอบของหลักสูตร คือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

<u>หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521</u>

กรมวิชาการ (2520 : 1) ได้กำหนดหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาทั่วไป อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดโปรแกรมเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ การจัดสอนวิชาอาชีพจึงจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

เกี่ยวกับเรื่องหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทางกรมวิชาการ (2525 : 1-3) ได้อธิบายขยายรายละเอียดเพื่อความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาทั่วไป อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดแผนการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ

การศึกษาทั่วไปหมายถึง การศึกษาที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกายและด้านสติปัญญา นอกเหนือไปจากการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ การที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งให้การศึกษาทั่วไปแก่ผู้เรียน โดยกำหนดกลุ่มวิชาให้ผู้เรียนได้ศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาทั่วไปดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา
2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ
5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กลุ่มวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนี้เป็นกลุ่มวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำเอาไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา เพื่อที่จะให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และนอกจากนี้ กลุ่มวิชาเหล่านี้ยังจะเป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปประกอบอาชีพตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยโรงเรียนสามารถจัดแผนการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือถ้าผู้เรียนมีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป กลุ่มวิชาเหล่านี้ก็จะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงได้ด้วยเช่นกัน

2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

หลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ ทั้งนี้จะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมศึกษาและกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งจะมุ่งเน้นการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ และที่เป็นลักษณะเฉพาะก็คือ หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน ดังจะเห็นได้ว่าหลักสูตรกำหนดวิชาให้ผู้เรียนได้เรียนเป็นกลุ่มวิชา ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพ ทั้งนี้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถ ความสนใจและความถนัดเฉพาะตน กลุ่มวิชาที่จัดว่าเป็นวิชาสามัญได้แก่ ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วนวิชาอาชีพก็ได้แก่กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ สำหรับกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ผู้เรียนจะมีโอกาสค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตนได้จากวิชาการงานซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับผู้เรียนทุกคน และเมื่อผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตนแล้ว ก็จะสามารถเลือกเรียนได้ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ การจัดสนอจึงจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หลักสูตรมุ่งสนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ ดังนั้น หลักสูตรวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาจึงจัดไว้เป็นวิชาเลือก โดยมีหลักการให้ศึกษาได้อย่างอิสระและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น จัดให้มีการสำรวจวิชาอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ แล้วจัดทำรายวิชาอาชีพท้องถิ่นขึ้นเพื่อให้โรงเรียนได้เลือกใช้ได้เหมาะสมกับความต้องการ เป็นการเพิ่มเติมจากกำหนดไว้ในหลักสูตร และได้ประกาศไว้ในหนังสือรายวิชาอาชีพ (เพิ่มเติม) ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เพื่อจะทำให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนในสิ่งซึ่งมีเฉพาะในท้องถิ่นของตนด้วย

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

การที่โรงเรียนสามารถเลือกเปิดสอนวิชาอาชีพได้ตามความเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นโดยการฝึกหัดและเปิดสอนวิชาอาชีพภายในโรงเรียนนั้นยังไม่สามารถแก้ปัญหาการปลูกฝังอาชีพให้แก่นักเรียน และยังไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาการไม่มีงานทำของนักเรียนได้ เพราะการที่โรงเรียนจะให้นักเรียนได้ฝึกหัดอาชีพภายในโรงเรียนได้อย่างเพียงพอนั้น ย่อมจะเป็นไปได้ยาก การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกงานอาชีพจากท้องถิ่น จึงเป็นวิธีสำคัญวิธีหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาการจัดสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

ด้วยเหตุดังกล่าว หลักสูตรจึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้จากภายนอกโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพราะต้องการให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังมากกว่าที่จะศึกษาแต่ทฤษฎี วิชาอาชีพใดที่ไม่สามารถให้นักเรียนปฏิบัติจริงในโรงเรียนได้ ก็เปิดโอกาสให้ไปฝึกงานจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของโรงเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงว่าด้วยการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการ พ.ศ. 2520 ไปแล้ว

<u>จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521</u>

กรมวิชาการ (2520 : 2) ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไว้ 10 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

2. เพื่อให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. เพื่อให้มีทรรศนะที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ มานะ พากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

4. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดทั้งเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

5. เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการ และเหตุผล

6. เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตนและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม

7. เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน

8. เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้าง-สรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

9. เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศชาติ

10. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีของมนุษยชาติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จากจุดหมายของหลักสูตร จะเห็นว่า หลักสูตรนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตามอัตภาพ สามารถทำงานส่วนตัวและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี มีความรักในท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่นของตน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสงบสุขเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป

<u>โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521</u>

กรมวิชาการ (2520 : 3) ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (แนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 145/2521) ดังตารางต่อไปนี้

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อปี					
	ม.1		ม.2		ม.3	
	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)
1. ภาษา						
ภาษาไทย	4	-	4	2	4	4
ภาษาต่างประเทศ	-	6	-	6	-	8
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์						
วิทยาศาสตร์	4	-	4	-	4	-
คณิตศาสตร์	4	-	4	-	-	6
3. สังคมศึกษา	5	-	5	-	5	4
4. พัฒนาบุคลิกภาพ						
พลานามัย	3	2	3	2	3	4
ศิลปศึกษา	2	2	2	4	-	6
5. การงานและอาชีพ						
การงาน	4	-	4	-	4	-
อาชีพ	-	6	-	6	-	12
รวม	26	6	26	6	20	12
	32		32		32	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิจกรรม แนะแนวหรือสอนซ่อมเสริม	3	3	3
รวมทั้งสิ้น	35	35	35

จากตารางแสดงโครงสร้างของหลักสูตร จะเห็นว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวิชาบังคับและมีวิชาเลือก ดังนี้

<u>วิชาบังคับ</u> มีทั้งหมด 72 หน่วย ได้แก่

ภาษาไทย	12	หน่วย
วิทยาศาสตร์	12	หน่วย
คณิตศาสตร์	8	หน่วย
สังคมศึกษา	15	หน่วย
พลานามัย	9	หน่วย
ศิลปศึกษา	4	หน่วย
การงาน	12	หน่วย

<u>วิชาเลือก</u> ให้เลือกเรียน 24 หน่วย จากวิชาต่อไปนี้

ภาษาไทย	6	หน่วย
ภาษาอังกฤษ	20	หน่วย
ภาษาฝรั่งเศส	20	หน่วย
คณิตศาสตร์	6	หน่วย
สังคมศึกษา	4	หน่วย
พลานามัย	8	หน่วย
ศิลปศึกษา	12	หน่วย
อาชีพ	24	หน่วย

นอกจากนี้มีกลุ่มกิจกรรมแนะแนว สอนซ่อมเสริมอีก 9 หน่วย รวมทั้งสิ้น 105 หน่วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521</u>

กรมวิชาการ (2520 : 4-5) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เวลาเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ ส่วนอีก 3 คาบให้ใช้ในการแนะแนวกิจกรรม สอนซ่อมเสริม หรือให้นักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่าน และให้มีการสรุปผลการเรียนและ/หรือทดสอบประจำภาคในสัปดาห์สุดท้ายของภาคเรียน และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร

2. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ได้จัดไว้ในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นวิชาที่ให้ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนด้านการนำความรู้นั้น ๆ ไปใช้ประจำวัน การกำหนดหน่วยการเรียนของรายวิชาต่าง ๆ จึงให้ถือเกณฑ์ดังนี้

วิชาใดที่นักเรียนเรียน 4 คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ให้มีค่าเป็นสอง (2) หน่วยการเรียน วิชาใดที่นักเรียนเรียนจำนวนคาบมากกว่าหรือน้อยกว่า 4 คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ก็ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากหรือน้อยตามสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาที่เปิดสอนในภาคฤดูร้อนนี้ จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

3. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรรวม 72 หน่วยการเรียน และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย 24 หน่วยการเรียน

สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนภาษาต่างประเทศได้ภาษาเดียว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนจะต้องได้หน่วยการเรียนไม่ต่ำกว่า 85 หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร และจะต้องผ่านวิชาบังคับภาษาไทยและสังคมศึกษาจึงจะจบหลักสูตร

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ

7. กิจกรรมต่าง ๆ

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของนักเรียน อย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521

8. การจัดรายวิชากลุ่มการงานและอาชีพ

การจัดรายวิชาของหลักสูตรกลุ่มวิชาการงานและอาชีพที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหลักสูตรนี้ ให้โรงเรียนเป็นผู้จัดทำตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่นได้โดยอนุมัติของกระทรวงศึกษาธิการ

9. การอบรมนักเรียน

ในตอนเช้าเมื่อทำพิธีเคารพธงชาติแล้ว ให้มีการอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมอบรม สวดมนต์ไหว้พระ ตามโอกาสอันสมควรและเหมาะสมแก่ท้องถิ่น อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งชั่วโมง

จากเกณฑ์การจบหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน นอกจากจะต้องผ่าน 85 หน่วยการเรียนแล้วนั้น ยังบังคับว่า จะต้องผ่านภาษาไทย 85 หน่วยการเรียน และสังคมศึกษา 15 หน่วยการเรียน

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2525 : 5-6) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพิ่มเติมว่าการใช้หลักสูตร จะต้องยึดจุดหมาย หลักการ โครงสร้างเป็นหลัก ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. จุดหมาย ในการสอนแต่ละวิชาจะต้องคำนึงถึงจุดหมายเสมอ และจะต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการให้นักเรียนได้บรรลุถึงจุดหมายเหล่านั้นทั้งในด้านความรู้ คุณสมบัติและทักษะที่ต้องการ

2. หลักการ ในการที่จะให้นักเรียน ได้บรรลุถึงจุดหมายนั้น ก็จะต้องดำเนินตามทิศทางหรือแนวทางหรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ ตามหลักการของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้แล้ว เช่น หลักการข้อ 2 กล่าวไว้ว่า "เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ และเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล" เกี่ยวกับหลักการข้อนี้ยังอาจจะแยกออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

2.1 ดำเนินการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะเป็นการช่วย "พัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก"

2.2 จะดำเนินการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะเป็นการ "เปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด"

ถ้าจัดให้นักเรียนทุกคนเรียนเหมือนกันหมด ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนตามที่เขาถนัด เช่น แผนการเรียนเพื่อออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ หรือแผนการเรียนเพื่อหวังจะได้ไปศึกษาต่อเป็นต้น โดยที่คิดเสียว่าการจัดอย่างนั้นเป็นการยุ่งยาก และไม่เชื่อว่านักเรียนจะค้นพบความสามารถ ความสนใจและความถนัดได้ ถ้าทำไปเช่นนั้น ก็จักเป็นการกระทำที่ผิดหลักการของหลักสูตร เด็กจะค้นพบหรือไม่อยู่ที่ผู้บริหารจะให้โอกาสแก่เขาหรือไม่ ถ้าได้ให้มีการแนะแนวชี้หรือกิจกรรมอื่นใด เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์พอที่จะรู้จักตัวเองว่ามีจุดดี จุดเด่น แตกต่างไป

จากคนอื่นและดังนั้นไม่จำเป็นจะต้องเรียนอะไร ๆ ตามผู้อื่นเสมอไป แต่ควรจะเรียนในสิ่งที่เรียนได้ดี เพื่อจะได้มีความสำเร็จเท่าผู้อื่น เราได้ให้โอกาสดังกล่าวนี้แก่นักเรียนหรือเปล่า

2.3 จะดำเนินการเรียนการสอน "โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล" ถ้ามีความเห็นว่านักเรียนในโรงเรียนมีแต่ผู้ที่เรียนเก่ง และมาจากครอบครัวที่ร่ำรวยไม่มีผู้ใดประสงค์จะออกไปประกอบอาชีพมีแต่จะเรียนต่อทั้งสิ้น ดังนั้นจึงไม่ต้องมีแผนการเรียนสายอาชีพเพราะไม่มีที่ ไม่มีเครื่องมือและยุ่งยากลำบากมาก เคยสอนหนังสือมาเป็นสิบ ๆ ปีผลิตคนที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปตั้งมากมายแล้ว เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้นต่อไป ถ้าโรงเรียนปฏิบัติเช่นนี้ ก็เป็นการผิดหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 อย่างยิ่ง

3. โครงสร้าง ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ 5 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีจุดหมายไปในแนวเดียวกัน และได้กำหนดคาบเวลาเรียนสำหรับแต่ละรายวิชาได้อย่างเหมาะสมด้วยแล้ว รายวิชาต่าง ๆ นั้นมีทั้งรายวิชาบังคับซึ่งทุกคนต้องเรียนเหมือนกันและรายวิชาเลือกซึ่งเป็นความต้องการของแต่ละบุคคล สถานศึกษาจะต้องจัดสอนตามเนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่กำหนดในหลักสูตรนี้ ถ้าจะจัดให้แตกต่างออกไปจะต้องเสนอขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการ

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2525 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกคำสั่งที่ วก. 94/2525 เรื่องการเพิ่มเติมรายวิชาและเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สรุปได้ดังนี้

ให้เพิ่มวิชาบังคับอีก 3 หน่วย เป็น 75 หน่วย โดยการเพิ่มวิชาลูกเสือ-เนตรนารี วิชายุวกาชาด และวิชาผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยจัดสอนรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง ภาคเรียนละ 1 รายวิชา จำนวน 10 คาบต่อ 1 ภาคเรียน มีจำนวน 0.5 หน่วย โดยการแบ่งคาบเวลาเรียนของกิจกรรมแนะแนวและสอนซ่อมเสริม จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์มาใช้ในการสอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารีหรือวิชายุวกาชาด หรือวิชาผู้บำเพ็ญประโยชน์ 10 คาบต่อภาคเรียน อีก 10 คาบต่อภาคเรียน ให้จัดกิจกรรมตามความเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาให้ต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งสนองต่อนโยบายของรัฐบาลตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสามารถและความถนัดของตนมากยิ่งขึ้น ช่วยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และความต้องการที่แท้จริงของสังคมในปัจจุบัน ผู้ที่ทำหน้าที่แนะแนวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสาระของหลักสูตรอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนกิจกรรมแนะแนวและจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 7) ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะมีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด

3. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะในวิชาอาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้ช่องทางในการประกอบสัมมาชีพที่เหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ

4. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมายจริยธรรมและศาสนา

6. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งด้วยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

จะเห็นว่า จุดหมายของหลักสูตรมุ่งให้นักเรียนมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันอย่างแท้จริง

<u>หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524</u>

ในการจัดทำหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 8) ได้กำหนดไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรหลังหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งให้การศึกษาทั่วไป และพื้นฐานวิชาอาชีพอย่างกว้าง ๆ มาแล้ว สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป

2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มติม หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหา ความรู้ ความจริง เพื่อให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา ความสำนึกและความซาบซึ้งในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม และงานสร้างสรรค์ของมนุษย์

4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมและความกล้าทางจริยธรรม ทั้งนี้ให้เน้นการประพฤติปฏิบัติเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการผสมผสานความรู้กับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจสังคม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

6. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเลือกเฟ้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

7. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมมือกันใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคม

8. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

<u>โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524</u>

สำหรับเรื่อง โครงสร้างของหลักสูตรทางกระทรวงศึกษาธิการ(2525 : 9-10) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. วิชาบังคับ มี 2 ส่วน

1.1 วิชาสามัญ จำนวน 24 หน่วยการเรียน ได้แก่

ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียน
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียน
พลานามัย	6	หน่วยการเรียน
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียน

1.2 วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ จำนวน 12 หน่วยการเรียน โดยเลือกสาขาใดสาขาหนึ่งต่อไปนี้

ช่างอุตสาหกรรม	12	หน่วยการเรียน
เกษตรกรรม	12	หน่วยการเรียน
คหกรรม	12	หน่วยการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

พาณิชยกรรม	12	หน่วยการเรียน
ศิลปหัตถกรรม	12	หน่วยการเรียน
ศิลปกรรม	12	หน่วยการเรียน

<u>หมายเหตุ</u> วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นยกเว้นสาขาศิลปกรรมเป็นวิชาที่ตรงกันกับวิชาแกนวิชาชีพของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524

2. วิชาเลือก

2.1 วิชาเลือกตามแผนการเรียน ให้เลือกจากหมวดวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ ให้เป็นไปตามแผนการเรียน

ภาษาไทย	ศิลปกรรม
สังคมศึกษา	ช่างอุตสาหกรรม
พลานามัย	เกษตรกรรม
วิทยาศาสตร์	คหกรรม
คณิตศาสตร์	พาณิชยกรรม
ภาษาต่างประเทศ	ศิลปหัตถกรรม

2.2 วิชาเลือกเสรี ให้เลือกเพิ่มเติมเพื่อเสริมวิชาเลือกตามแผนการเรียน หรือเพื่อสนองความสนใจพิเศษ ทั้งนี้โดยเลือกจากหมวดวิชาที่ระบุไว้ในข้อ 2.1

<u>หมายเหตุ</u> รายวิชาในกลุ่มวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และศิลปหัตถกรรม ให้เลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 และหลักสูตรอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ

3. การประสานสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีสาระสำคัญและรายวิชาสอดคล้องกันในวิชาบังคับ ตามข้อ 1.1 และข้อ 1.2

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.2 ผู้เรียนสามารถโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรทั้ง 2 ได้ ทั้งในส่วนที่เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก

จะเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวิชาบังคับ 34% วิชาเลือก 66% วิชาบังคับมี 2 ส่วน คือ วิชาสามัญกับวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ส่วนวิชาเลือกก็มี 2 ส่วน คือ วิชาเลือกตามแผนการเรียนและวิชาเลือกเสรี

<u>หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524</u>

เพื่อเป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรทางกระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 11-12)จึงได้พิจารณาแล้วกำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้

1. เวลาเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน

2. จำนวนวันเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน หรือ 40 สัปดาห์ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควรโดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์

3. การจัดคาบเวลาเรียน

ในสัปดาห์หนึ่งให้โรงเรียนจัดคาบเวลาเรียนวันละ 7-8 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 35-40 คาบ ในคาบเวลาดังกล่าว จะต้องเป็นเวลาให้นักเรียนเรียนอย่างน้อย 28 คาบ เวลาที่เหลือให้โรงเรียนจัดกิจกรรม แนะแนว สอนซ่อมเสริมหรือให้นักเรียนเรียนซ้ำวิชาที่ไม่ผ่านไม่น้อยกว่า 3 คาบ นอกจากนี้ต้องให้นักเรียนได้มีเวลาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย

4. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน วิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงเป็นสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของเวลาที่กำหนดสำหรับภาคปกติ

5. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ให้นักเรียน เรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร

การเปิดสอนรายวิชาชีพเลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 หรือหลักสูตรวิชาชีพอื่นใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สำหรับภาษาต่างประเทศนั้นนักเรียนจะเลือกเรียนได้ 2 ภาษา

6. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

7. เกณฑ์การจบหลักสูตร

7.1 ต้องเรียนให้ครบตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้

7.2 ต้องได้หน่วยการเรียนของวิชาบังคับทั้งหมด

7.3 ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียน

7.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรม 1 คาบต่อสัปดาห์ ตลอด 3 ปี โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนดไว้

8. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

มหาวิทยาลัยราชภัฏวิทยาลงกรณ์

9. กิจกรรม

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบ ทุกภาคเรียน โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรม นักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521

10. การแนะแนว

โรงเรียนต้องจัดให้มีบริการแนะแนวส่วนตัว แนะแนวการเรียนและการศึกษาต่อ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล

11. การสอนซ่อมเสริม

โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนก่อน เพื่อแก้ไขความบกพร่องต่าง ๆ และเพื่อช่วยให้มีพื้นฐานอันมั่นคงในการเรียนรู้

<u>ภาระหน้าที่ของครูแนะแนวตามหลักสูตร</u>

การแนะแนวในโรงเรียนมุ่งช่วยนักเรียนได้เลือกวิชาเรียนได้ดีที่สุดจากหลักสูตรที่มีอยู่ ครูแนะแนวจะต้องรู้จักแปลความหมายสาระสำคัญต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในหลักสูตรให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับการแนะแนวใช้มากที่สุด กรมวิชาการ (2525 : 83-85) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของครูแนะแนวที่จะต้องรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย มีดังนี้

1. การสำรวจ รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ปัญหาและความต้องการ บุคลิกภาพ ประวัติทางการเรียน-สุขภาพอนามัย สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ชีวิตประจำวัน โครงการดำเนินชีวิตในอนาคต ฯลฯ ด้วยกลวิธีและเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การสังเกต แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ ฯลฯ เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาประกอบในการแนะแนวหรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียน หรือแผนการเรียนอย่างถูกต้อง และในขณะเดียวกันเพื่อจะช่วยแนะแนวให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น ทั้งรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาดด้วยตนเองอีกด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. การสำรวจ รวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบในการจัดแผนการเรียน โดยเฉพาะวิชาเลือกเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. การให้ความร่วมมือในการสำรวจสภาพของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่นจำนวนครู จำนวนห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จำนวนนักเรียน ความสามารถและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของบุคลากรในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ฯลฯ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้รับมาพิจารณาประกอบในการจัดแผนการเรียน การกำหนดตัวผู้สอนหรือปฏิบัติงาน การจัดตารางสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ

4. การสำรวจ รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับโลกทางการศึกษา โลกของงานอาชีพ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชน เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการจัดบริการสนเทศคือให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับแนวทางศึกษาต่อแนวทางประกอบอาชีพ และการปรับตนในสังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแนะแนวหมู่ การอภิปราย การบรรยาย การจัดป้ายสนเทศ การให้คำปรึกษา การฉายภาพยนต์และภาพนิ่ง การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดวันอาชีพ ฯลฯ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือเพื่อให้เด็กรู้จักโลกและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจและการวางแผนชีวิตของเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การให้ความร่วมมือกับฝ่ายวิชาการในการจัดทำแผนการเรียนหรือจัดวิชาเลือก โดยเสนอแนะความคิดเห็น และเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับให้ฝ่ายวิชาการพิจารณาประกอบ

6. การวางโครงการช่วยนักเรียนในการเลือกวิชาเรียนหรือแผนการเรียนโดยอาศัยกระบวนการแนะแนวช่วย มีขั้นตอนของการปฏิบัติงานตามลำดับ เช่น การสำรวจสภาพความต้องการของท้องถิ่นทางด้านการศึกษาและอาชีพ การเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียน การทดสอบสติปัญญาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน การให้คำปรึกษาหารือในการเลือกแผนการเรียน การลงทะเบียนวิชาเลือกตามโครงการ การติดตามผลการเลือกแผนการเรียน ฯลฯ เป็นต้น

7. การให้ความร่วมมือในการคัดเลือกนักเรียนเข้าชั้นเรียน การลงทะเบียน การสัมภาษณ์นักเรียนใหม่และผู้ปกครอง การปฐมนิเทศนักเรียนใหม่และผู้ปกครอง การจัดตารางสอน ฯลฯ

8. การจัดบริการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่อ่อนหรือเรียนช้า โดยประสานงานกับฝ่ายวิชาการ

9. การวางโครงการจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ตลอดปี โดยพยายามให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของการแนะแนว คือ การศึกษา การประกอบอาชีพ และการปรับตนในสังคม ตามเป้าหมายที่ว่า "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม"

10. การบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตลอดปี ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มในบางกรณีอาจจะต้องให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองด้วย และบางกรณีอาจต้องส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น อย่างไรก็ตามทุกกรณีจะต้องมีการติดตามผลเสมอ

11. การให้ความร่วมมือในการเป็นที่ปรึกษาของชุมชนต่าง ๆ ที่จัดขึ้นตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน เช่น ชุมนุมกีฬา ชุมนุมทางวิชาการ ชุมนุมงานอดิเรก ชุมนุมศิลปะและดนตรี ฯลฯ

12. การวางโครงการส่งเสริมศีลธรรมและมารยาทของนักเรียน โดยร่วมกับฝ่ายวิชาการในการจัดกิจการต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร

13. การให้ความร่วมมือกับฝ่ายวิชาการหรือฝ่ายการงานและอาชีพ ในการจัดส่งนักเรียนออกไปฝึกงานในแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระต่าง ๆ ในท้องถิ่น

14. วางโครงการหรือให้ความร่วมมือในการจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อนักเรียน เช่น การจัดทุนการศึกษา การจัดหางานให้นักเรียนทำ การจัดอาหารกลางวัน สำหรับนักเรียนยากจน การจัดตั้งสหกรณ์นักเรียน ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

15. การประชาสัมพันธ์คุณค่าของหลักสูตรด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยยึดเป้าหมายที่สำคัญคือ ครูทุกคนในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่น

16. การติดตามผลและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วเป็นระยะ ๆ หรือเป็นรายปี เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการดำเนินงานปีต่อไป แล้วสรุปรายงานให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนรับทราบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอน การจัดแผนการเรียนเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการ ซึ่งจะทราบดีว่าวิชาใดต่อเนื่องสัมพันธ์กับวิชาใด มีครูพอที่จะเปิดสอนหรือไม่ และจะต้องมีความรู้พื้นฐานเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ส่วนครูแนะแนวควรศึกษาแผนการเรียนที่ทางโรงเรียนจัดไว้แต่ละแผนมุ่งสู่อาชีพสาขาใด เหมาะสมกับเด็กคนใด อย่างไร เรียนแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไรหรือไม่

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานทุกเรื่องดังกล่าวข้างต้นนี้ ล้วนแต่เป็นภาระหนักทั้งสิ้น ลำพังแต่ครูแนะแนวคนเดียวย่อมทำไม่ได้หมด ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนควรจะจัดตั้งคณะกรรมการแนะแนว เพื่อแบ่งเบาภาระและควรขอความร่วมมือจากบุคลากร

นอกจากนี้ ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 172) ยังได้เสนอแนะว่า การที่ครูแนะแนวจะดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรนั้น จำเป็นต้องใช้การแนะแนวในการแก้ปัญหาดังนี้

1. การทำให้เด็กได้รู้จักตนเอง ซึ่งอาจใช้เทคนิคในการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น แบบทดสอบความถนัด เป็นต้น

2. การให้เด็กรู้จักสิ่งที่ตนจะเลือก ซึ่งอาจใช้บริการสนเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าตนต้องการเลือกอะไรมีกิจกรรมอะไรบ้าง

3. การช่วยให้นักเรียนได้ตัดสินใจ ซึ่งอาจต้องใช้บริการให้คำปรึกษา เช่น การขจัดข้อขัดแย้งความลังเล เป็นต้น

4. การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์หรือฝึกฝนตนเองในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งต้องใช้บริการวางตัวบุคคล เช่น ในการเลือกนักเรียนเข้าชั้นเรียน การเลือกวิชาเอก เป็นต้น

5. การติดตามดูความก้าวหน้าของโรงเรียน โดยใช้บริการติดตามผลหรือประเมินผลตลอดจนวิจัย บริการต่าง ๆ ที่ได้ให้บริการ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

<u>แผนการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา</u>

ภาระหน้าที่ของครูแนะแนวนอกจากการจัดบริการแนะแนวและสอนกิจกรรมแนะแนวแล้ว ภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ครูแนะแนวจะต้องดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียนก็คือ "การจัดแผนการเรียน"

แผนการเรียน หมายถึง การกำหนดรายวิชาเลือกอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนจะได้พิจารณาร่วมกันว่านักเรียนมุ่งประกอบอาชีพสาขาใด

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นักเรียนจะต้องเลือกแผนการเรียนตามที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ ซึ่งแต่ละแผนจะมีทั้งวิชาบังคับ และวิชาเลือก จนจบหลักสูตร แต่ละแผนการเรียน จะมีแนวทางศึกษาต่อไว้ด้วยว่า จบแล้วจะไปต่อทางด้านใด ดังนั้นการเลือกแผนการเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนอย่างยิ่ง ต้องเลือกแผนการเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัดของตน จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน และการดำรงชีวิตในอนาคต ครูแนะแนวจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีในการเลือกแผนการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

เกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนนี้ ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 : 174-175) ได้ให้แง่คิดในการจัดว่า จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความพร้อมของโรงเรียน เช่น วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร อาคารสถานที่
2. ความต้องการของนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ
3. หลักสูตร ซึ่งจะกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดเวลาเรียน หน่วยการเรียน และอื่น ๆ
4. ระเบียบว่าด้วยการประเมินผลและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. ความต้องการของตลาดและสถาบันชั้นสูงที่นักเรียนจะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กรมวิชาการ (2525 : 35) ได้เสนอแนวคิดในการจัดแผนการเรียนสรุปได้ดังนี้

1. จัดตามทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ เช่น ครู เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ

2. จัดตามความเห็นชอบของโรงเรียน และคณะครู เช่น อาจไม่มีแผนวิชาชีพเลย ถ้าเด็กมุ่งเรียนต่อในระดับสูงและมีฐานะดีทุกคน

3. จัดโดยคำนึงถึงแหล่งวิทยากร สถานประกอบการในท้องถิ่น

เมื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์แล้วในการจัดแผนการเรียน ควรเริ่มจากวิชาบังคับก่อนวิชาเลือก แล้วตรวจสอบความถูกต้องตามเกณฑ์บังคับของหลักสูตรต่อไป

แผนการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528 :176) ได้เสนอแนะโครงการเรียนหรือแผนการเรียนไว้ดังนี้

1. โครงการเรียนที่ 1 เลือกอาชีพธุรกิจ
2. โครงการเรียนที่ 2 เลือกอาชีพเกษตร คหกรรม
3. โครงการเรียนที่ 3 เลือกอาชีพช่างอุตสาหกรรม เกษตร
4. โครงการเรียนที่ 4 เลือกอาชีพคหกรรม
5. โครงการเรียนที่ 5 เลือกพลานามัย เกษตร
6. โครงการเรียนที่ 6 เลือกศิลปศึกษา อังกฤษ ไทย สังคมศึกษา
7. โครงการเรียนที่ 7 เลือกอังกฤษ ไทย สังคมศึกษา ศิลปศึกษา
8. โครงการเรียนที่ 8 เลือกอังกฤษ คณิตศาสตร์ ไทย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์
9. โครงการเรียนที่ 9 เลือกอังกฤษ คณิตศาสตร์
10. โครงการเรียนที่ 10 เลือกฝรั่งเศส ไทย สังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โครงการเรียนหรือแผนการเรียนทุกแผน จะต้องมีกิจกรรม 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน นอกจากนี้แล้วจะต้องจัดบริการแนะแนว สอนซ่อมเสริมอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นอย่างน้อยสำหรับกิจกรรมนี้ โรงเรียนต้องเลือกจัดให้มี 10 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมลูกเสือ อนุกาชาด หรือ เนตรนารี กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมท้องถิ่น
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร

แผนการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 89) ดังได้กล่าวไว้ดังนี้

แผนการเรียนหลักมี 3 ลักษณะ คือ

1. แผนการเรียนที่เน้นทางศิลปศาสตร์ ซึ่งอาจมีลักษณะย่อยดังนี้
   1.1 แผนการเรียนที่เลือกภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา
   1.2 แผนการเรียนที่เลือกภาษาต่างประเทศ 1 ภาษา และสังคมศึกษา
   1.3 แผนการเรียนที่เลือกภาษาต่างประเทศ 1 ภาษา และคณิตศาสตร์
   1.4 แผนการเรียนที่เลือกภาษาต่างประเทศ 1 ภาษา และศิลปกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. แผนการเรียนที่เน้นทางวิทยาศาสตร์

3. แผนการเรียนที่เน้นทางอาชีพ

อย่างไรก็ตาม แผนการเรียนทุกแผนจะต้องมีกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน นอกจากนี้แล้วจะต้องจัดบริการแนะแนวสอนซ่อมเสริมอีกสัปดาห์ละ 2 คาบต่อภาคเรียนเป็นอย่างน้อย สำหรับประเภทของกิจกรรม มีเช่นเดียวกับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรืออนุกาชาด หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร

เกี่ยวกับเรื่องนี้ทางกรมวิชาการ (2525 : 86-153) ได้เสนอแนะกระบวนการช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดแผนการเรียนที่สนองเอกัตภาพของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่นทางด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพตรงตามหลักสูตร และช่วยป้องกันความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยเขียนเป็นโครงการ 7 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

<u>ขั้นตอนที่ 1</u> การสำรวจความต้องการของท้องถิ่นในด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเปิดวิชาเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยการทำหนังสือราชการและแบบสำรวจถึงหน่วยงานหรือบุคคลที่ต้องการทราบข้อมูล เช่น ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองท้องถิ่น พัฒนากร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>ขั้นตอนที่ 2</u> การประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและการกำหนดแผนการเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้จากท้องถิ่นมาพิจารณาร่วมกับความพร้อมของโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นแผนการเรียนไว้ในคู่มือนักเรียนต่อไป

<u>ขั้นตอนที่ 3</u> การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเตรียมการรับสมัครนักเรียน ม. 1 โดยการให้ข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูประถมศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งขอความร่วมมือจากสื่อมวลชนในท้องถิ่น ให้ช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ด้วย

<u>ขั้นตอนที่ 4</u> การแนะแนวการเลือกแผนการเรียน โดยการช่วยให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการเลือกแผนการเรียน ให้เหมาะสมกับตัวนักเรียนมากที่สุด ซึ่งอาจวิเคราะห์ข้อมูลจากสมุดรายงานระเบียนสะสม แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ทั้งจากนักเรียนและผู้ปกครอง โดยยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียนและสภาพแวดล้อม กรอกลงในแบบฟอร์มสรุปข้อมูล (ดังภาคผนวก) เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนได้อย่างถูกต้อง ที่สำคัญก็คือนักเรียนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามที่ตนต้องการ

<u>ขั้นตอนที่ 5</u> การบริการทดสอบมาตรฐาน เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวเองได้อย่างถูกต้อง ทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ จะได้จัดแผนการเรียนได้ตรงกับอัตภาพของนักเรียน แบบทดสอบต่าง ๆ ที่ควรใช้ ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจทางอาชีพ แบบทดสอบความสนใจทางอาชีพ แบบทดสอบความถนัดทางอาชีพ แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯลฯ โดยให้ครูแนะแนวที่มีความรู้ความชำนาญในการใช้แบบทดสอบเป็นผู้ดำเนินการ

<u>ขั้นตอนที่ 6</u> การลงทะเบียนเลือกวิชาเรียน เพื่อช่วยในการจัดกลุ่มนักเรียน จัดครูประจำวิชา ครูที่ปรึกษา และการจัดห้องเรียนต่อไป

<u>ขั้นตอนที่ 7</u> การติดตามผลการเลือกแผนการเรียน เพื่อดูว่านักเรียนเลือกแผนได้ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เปลี่ยนแผนการเรียนใช้เหมาะสมกับตน หรือดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามสมควร

<u>หมายเหตุ</u> แบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับการจัดแผนการเรียนและตัวอย่างแผนการเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีอยู่ในภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

นอกจากนี้ ธีระ ชัยยุทธยรรยง (2525 : 43-44) ได้เขียนแผนผังและอธิบายเกี่ยวกับการเตรียมจัดแผนการเรียน ไว้ดังนี้

<u>การเตรียมแผนการเรียน</u>

↓

สำรวจชุมชน	สำรวจความพร้อมของโรงเรียน	สำรวจนักเรียน

(เทียบได้กับบริการศึกษารวบรวมข้อมูล)

↓

ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนและวิชาเรียนแก่ผู้ปกครองและนักเรียน

(เทียบได้กับบริการสนเทศ)

↓

ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียนก่อนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน

(เทียบได้กับบริการให้คำปรึกษาหารือ)

↓

ให้นักเรียนลงทะเบียนเรียนตามแผนการเรียน

(เทียบได้กับบริการจัดวางตัวบุคคล)

↓

ติดตามผลนักเรียนหลังจากได้เข้าเรียนตามแผนการเรียน

(เทียบได้กับบริการติดตามผล)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จากแผนผังการเตรียมจัดแผนการเรียนดังกล่าว ธีระ ชัยยุทธยรรยง ได้อธิบายรายละเอียด ดังนี้

ก) ขั้นแรกเป็นขั้นของการสำรวจ

1. ครูแนะแนวอาจทำการสำรวจชุมชน เพื่อให้ทราบ

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการจัดสอนวิชาอาชีพ เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ

1.2 แหล่งฝึกอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น แหล่งวิทยาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

1.3 ความต้องการของชุมชน เช่น การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชุมชน หรือผู้ปกครอง แนวโน้มของความต้องการเกี่ยวกับงานอาชีพของชุมชน

โดยครูแนะแนวติดต่อให้ได้ข้อมูลเหล่านี้มาโดยทำหนังสือจากโรงเรียนถึงนายอำเภอของอำเภอนั้น ๆ เพื่อขอข้อมูลจากที่ว่าการอำเภอ หรืออาจออกเป็นในรูปแบบสอบถามเพื่อแจกโดยผ่านส่วนการศึกษาของอำเภอ เพื่อให้ส่งผ่านให้ครูใหญ่โรงเรียนต่าง ๆ ที่เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แจกแบบสอบถามนี้แก่ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.6 โรงเรียนของตน อาจผ่านนักเรียนนำไปให้ผู้ปกครองเป็นผู้กรอก

2. สำรวจโรงเรียน เพื่อให้ทราบ

2.1 ความพร้อมของบุคลากร เช่น ครู ภารโรง ฯลฯ

2.2 ความพร้อมของอาคารสถานที่ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องเรียน โรงฝึกงาน ที่ดิน หรือบริเวณที่จะใช้ฝึกหัดงาน ฯลฯ

โดยครูแนะแนวรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายธุรการของโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. สำรวจนักเรียน เพื่อให้ทราบ

3.1 ความถนัด ความสนใจ สติปัญญาของนักเรียน โดยเฉพาะวิชาการงานอาชีพที่นักเรียนสนใจ

3.2 พื้นฐานอื่นที่จะสามารถเรียนได้ เช่น ผลการเรียนที่ผ่านมา สุขภาพ เป็นต้น

โดยครูแนะแนวสำรวจความสนใจในวิชาการงาน-อาชีพ ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอนั้น ๆ

เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดมาทางฝ่ายแนะแนวก็จะเสนอข้อมูลต่อฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเพื่อประชุมครูด้านวิชาการ เพื่อจะได้จัดแผนการเรียนต่อไป

ข) ขั้นที่สอง ครูแนะแนวก็จะได้จัดโครงการแนะแนวสัญจร

โดยจัดแนะแนวแก่นักเรียน ป.6 ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียน ป.6 มาร่วมฟังด้วย

ค) ขั้นที่สาม ให้คำปรึกษาเพื่อเลือกแผนการเรียน

เมื่อนักเรียนมาเพื่อที่จะสอบเข้าแผนการเรียนต่าง ๆ โรงเรียนก็จะจัดห้องให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียนก่อนจะเลือกสอบตามแผนการเรียนต่าง ๆ โดยที่ครูแนะแนวจะดูผลการเรียนจากสมุดรายงานของเด็ก และแฟ้มสุขภาพประกอบในการให้คำปรึกษาด้วย นอกจากนี้อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบ เช่น นักเรียนที่จะเลือกเรียนต่อแผนการเรียนที่เน้นด้านคหกรรม ก็จะมีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องการทำอาหารหรือการเย็บปักถักร้อย โดยครูสอนคหกรรมแล้วจึงให้นักเรียนเลือกสอบตามแผนการเรียน เป็นต้น

ง) ขั้นที่สี่ นักเรียนลงทะเบียนเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ

ในการลงทะเบียนนี้ครูแนะแนวจะคอยเป็นที่ปรึกษา โดยมีครูวิชาการและครูวัดผลของโรงเรียนเป็นผู้รับลงทะเบียนเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จ) ขั้นที่ห้า เมื่อนักเรียนเข้าเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ แล้วครูแนะแนวก็จะติดตามผลการเรียนของนักเรียนว่าเรียนได้หรือไม่

หากเรียนไม่ได้ทั้ง ๆ ที่ก็ได้พยายามทำตามขั้นตอนเพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด ครูแนะแนวก็ต้องหาสาเหตุว่าอะไรเป็นปัจจัยให้นักเรียนเรียนไม่ได้ในแผนการเรียนนั้น ปัจจัยนั้นมาจากครูหรือนักเรียน ก็จะออกแบบสอบถาม ถามนักเรียนถึงสาเหตุที่เรียนในแผนการเรียนนั้น ๆ ไม่ได้ โดยเฉพาะวิชาหลักซึ่งนักเรียนจำเป็นจะต้องสอบให้ผ่าน ถ้าหากปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเรียนไม่ผ่านนั้นมาจากตัวนักเรียนเอง และเป็นปัญหาเหมือน ๆ กันครูก็จะจัดให้สอนแนะแนวเป็นหมู่ หรือถ้ามีปัญหาเฉพาะบุคคลก็จะจัดแนะแนวเป็นรายบุคคล แต่ถ้าผลจากการสำรวจพบว่าปัญหานักเรียนเรียนตกต่ำหรือสอบไม่ผ่านมาจากครูด้วยสาเหตุใดบ้าง ครูแนะแนวก็อาจเสนอผลนี้ต่อผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเพื่อจะได้ประชุมอบรมครูในสายวิชาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากขั้นตอนในการจัดแผนการเรียนข้างต้นนี้ผู้เขียนคิดว่า คงเป็นแนวทางแก่โรงเรียนในการจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักการ เป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งขั้นตอนในการจัดแผนการเรียนของแต่ละโรงเรียนอาจจะจัดทำได้แตกต่างจากที่ผู้เขียนเสนอก็ได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมของโรงเรียนนั้น ด้วยว่าจะเอื้ออำนวยให้สามารถจัดแผนการเรียนได้สอดคล้องกับหลักสูตรมากน้อยแค่ไหน เพราะแต่ละโรงเรียนอาจมีปัญหาต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เช่น ขาดบุคลากรด้านแนะแนว ขาดแหล่งที่จะส่งนักเรียนไปฝึกงาน จำนวนนักเรียนมีน้อย ครูอาจารย์มีจำกัด ขาดอุปกรณ์ เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนนั้น ผู้เขียนได้มีโอกาสสัมภาษณ์นักเรียน พบว่าปัญหาที่สำคัญคือ การจัดแผนการเรียนไม่ตรงกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน ทั้งนี้เพราะทางโรงเรียนไม่ทราบพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนว่าสนใจหรือถนัดทางใด จึงใช้วิธีจัดให้นักเรียนที่สอบเข้าเรียนได้คะแนนสูง เรียนแผนการเรียนวิชาสามัญ ใครได้คะแนนต่ำจัดให้เรียนแผนการเรียนวิชาชีพ

ทำให้นักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามแผนที่ตนต้องการ เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เช่น ไม่อยากเรียน เรียนไม่ได้ดี เพราะไม่ถนัด ผู้ปกครองก็ไม่พอใจที่ทางโรงเรียนบังคับให้บุตรหลานของตนเรียนในแผนที่ไม่ชอบ เพราะค่านิยมของผู้ปกครองหรือโรงเรียน ยังยึดถือวิชาสามัญสำคัญกว่าวิชาชีพ

ปัญหานี้ทางโรงเรียนแต่ละแห่งก็ได้พยายามแก้ไขกันอยู่ทุกปี เมื่อเปิดโอกาสให้เลือกแผนการเรียนในตอนสอบเข้าเรียนตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน ก็ปรากฏว่า นักเรียนมักจะเลือกแผนสามัญเป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้คะแนนจากการสอบเป็นเกณฑ์ประกอบการจัดแผนการเรียนอีกเช่นเคย หลายโรงเรียนเห็นปัญหาและความลำบากใจในการจัดแผนการเรียน จึงไม่จัดแผนการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยจัดให้เรียนเหมือน ๆ กันในปีแรก และเริ่มจัดนักเรียนเข้าตามแผนการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิธีนี้ก็ช่วยให้การจัดแผนการเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนมากขึ้น หากตลอดเวลา 1 ปี นักเรียนและครูแนะแนวได้ช่วยกันสำรวจตัวนักเรียนว่า นักเรียนมีสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความสนใจในด้านใด เหมาะสมกับแผนการเรียนใดมากที่สุด

ในทัศนะของผู้เขียนก็เห็นด้วยกับการที่จัดนักเรียนเข้าเรียนตามแผนการเรียนที่จัดให้หลังจากที่สำรวจความสนใจและความถนัดของนักเรียนแล้ว 1 ปี และถ้าเป็นไปได้ผู้เขียนเห็นว่า ทางโรงเรียนควรเพิ่มจำนวนห้องในแผนการเรียนที่มีผู้เลือกมากหรือมีความถนัดหรือความสนใจมาก ไม่จำเป็นที่จะต้องเฉลี่ยให้นักเรียนเรียนครบทุกแผนการเรียน แต่อาจจะมีปัญหาด้านบุคลากรหรืออื่น ๆ ตามมา จะต้องหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดตามสภาพการณ์ของแต่ละโรงเรียนซึ่งไม่เหมือนกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 3

การสอนกิจกรรมแนะแนว

ในบทนี้ผู้เขียนมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ครูแนะแนวประสบความสำเร็จในการสอนกิจกรรมแนะแนว

ถ้าเราพิจารณาคำว่า "ครูแนะแนว" (Teacher Guidance) เราก็จะพบว่า คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ทั้งเป็น "ผู้สอน" และ "จัดบริการแนะแนว" ให้กับนักเรียน ดังนั้น ครูแนะแนว นอกจากจะเป็นนักแนะแนวที่ดีแล้วยังจะต้องเป็นครูที่ดีอีกด้วย

<u>คุณสมบัติของครูแนะแนวที่ดี</u>

"ครูดีก็เป็นศรีแก่ลูกศิษย์
ครูเป็นมิตรศิษย์ยิ่งปลื้มเกษมศรี
อนาคตจึงสดใสไร้ราคี
ชั่วชีวีมิเคยลืมพระคุณครู"

<u>ครูแนะแนวที่ดี จะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้คือ</u>

1. มีความรู้ดี
2. มีวิธีการสอนที่ดี
3. มีบุคลิกภาพดี

1. มีความรู้ดี ครูที่ดีจะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รู้ทั้งวิชาการใหม่ ๆ ทันต่อโลก และที่สำคัญต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี ครูที่สอนกิจกรรมแนะแนว จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรมัธยมศึกษา การแนะแนว เทคนิคการสอนและความรู้รอบตัวอื่น ๆ เพื่อสะสมข้อมูลไว้ช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้องและทันกับเหตุการณ์ การเป็นผู้ที่มีความรู้ดีจะต้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เป็นผู้รอบรู้ แม่นยำ กว้างขวาง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. มีวิธีการสอนที่ดี สอนได้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร ความสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การสอนของครู แม้จะทุ่มเทงบประมาณ ถ้าวิธีการสอนของครูไม่เปลี่ยนก็จะบรรลุผลไม่ได้ ครูจะต้องใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ไม่ใช่การบรรยายให้นักเรียนจำ ต้องใช้วิธีการสอนจากประสบการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอันจะเป็นวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมเพื่อชีวิต วิธีการสอนที่ดี ได้แก่

2.1 มีทักษะการสอนที่ดี ดังที่ สุภา อักษรดิษฐ์ (2526 : 1-122) เสนอไว้สรุปได้ดังนี้

2.1.1 การใช้วาจากิริยาท่าทางประกอบการสอนและเสริมบุคลิกภาพเช่น แต่งกายสุภาพเรียบร้อย สะอาดเหมาะสมกับสภาพความเป็นครูมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบทอย่างเหมาะสม สามารถใช้มือและแขนสื่อความหมายประกอบบทเรียนและเสริมบุคลิกภาพได้เป็นอย่างดี แสดงสีหน้าแววตา บอกความรู้สึกได้ถูกต้อง ใช้วาจาภาษาที่ไพเราะ ชัดเจนเข้าใจง่าย น้ำเสียงสุภาพ แจ่มใส กังวาล มีน้ำหนัก ความดังพอเหมาะพอควร ภาษาที่พูดถูกต้องตามหลักภาษา ออกเสียง ร, ล หรือควบกล้ำได้ชัดเจน เป็นต้น

2.1.2 การทำและการใช้สื่อการเรียน มีความสามารถในการผลิตสื่อหรือเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับบทเรียน สามารถใช้สื่อแต่ละประเภทได้อย่างถูกต้องตามหลักการ

2.1.3 การใช้กระดานดำ ครูที่มีทักษะการสอนดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักหลักในการใช้กระดานดำ เช่น เขียนให้เป็นระเบียบ จากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง และเมื่อจะลบกระดานดำต้องใช้แปรงลบกระดานจากบนลงล่างไม่ให้ผงชอร์คปลิวกระจายมากขึ้น

2.1.4 การอธิบายและการเล่าเรื่อง หรือการสอนเนื้อหา ต้องมีจุดมุ่งหมาย เตรียมคำอธิบายและเล่าเรื่องให้ดีที่สุด แต่ละครั้งต้องมีขั้นตอนในการอธิบายหรือเล่าเรื่องอย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.5 การใช้คำถาม นับเป็นทักษะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จ เช่น ถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย สัมพันธ์กับเนื้อหา เว้นระยะให้ผู้ตอบคิด แล้วจึงค่อยเรียกให้เด็กตอบ มีการใช้คำถามหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อเร้าความสนใจของเด็ก

2.1.6 การเสริมกำลังใจ ครูที่มีจิตวิทยาในการสอนจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ดีขึ้น การเสริมกำลังใจอาจใช้ทั้งทางวาจา เช่น กล่าวชมเชยเมื่อเด็กทำดี หรือใช้ท่าทาง เช่น การพยักหน้า ยิ้มให้ก็ได้ การเสริมกำลังใจต้องให้อย่างเหมาะสม ไม่มากไปหรือน้อยไป ถูกกาลเทศะ จึงจะได้ผล

2.1.7 การเร้าความสนใจ เป็นทักษะหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้น การเร้าความสนใจอาจใช้สื่อการเรียน ใช้เกมประกอบการสอน เพลง หรือนิทานที่สอดคล้องกับเนื้อหา

2.1.8 การเตรียมการสอน ประกอบด้วย การเขียนแผนการสอน การเตรียมสื่อการเรียน การจัดสภาพห้องเรียน การเตรียมตัวครู การเตรียมผู้เรียน

2.2 มีเทคนิคการสอนดี คำว่าเทคนิค หมายถึงวิธีการนั่นเอง ครูจะต้องทราบว่าจะนำวิธีการสอนใดมาใช้อย่างใดจึงจะเหมาะสม ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตรได้ เทคนิคการสอนมีหลายรูปแบบ เสนีย์ พิทักษ์อรรณพ (2525 : 67-68) ได้กล่าวไว้ 5 รูปแบบ คือ

2.2.1 เทคนิคการสอนแบบบรรยาย การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ผู้สอนพูดหรือบรรยายเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้การสื่อความทางเดียว ผู้สอนจะเป็นผู้เสนอความรู้ใหม่ เล่าเหตุการณ์ข้อเท็จจริงให้แก่ผู้เรียน อาจใช้ อุปกรณ์การสอนประกอบ ได้แก่ ชอล์ค กระดานดำ รูปภาพ แผนภูมิ สไลด์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

การสอนแบบบรรยายเป็นวิธีการสอนที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ผู้ใช้จึงควรจะต้องระวังอย่าใช้วิธีการเดียว โดยตลอด เพราะอาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเบื่อหน่าย ไม่สนใจควรสลับกับการสอนในแบบอื่น ๆ

การสอนแบบบรรยายเป็นการสอนที่จะได้เนื้อหาวิชาการมากในระยะเวลาน้อย ๆ สอนนักเรียนได้ครั้งละมาก ๆ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายน้อย สะดวกต่อการสอนของครูเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการสอนแบบบรรยายมีข้อเสียอยู่หลายประการคือ นักเรียนไม่มีโอกาสได้ร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ได้รับความรู้เท่าที่ผู้บรรยายจะกำหนดเท่านั้นและบางครั้งเรื่องที่บรรยายไม่ใช่สิ่งที่ผู้ฟังต้องการหรือสนใจ

การแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ ทำได้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมคำบรรยายหรือสอบถามเรื่องที่ผู้ฟังสนใจใช้อุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบการบรรยายใช้ศิลปการพูดกระตุ้นให้ผู้ฟังคิดตาม ใช้ภาษาง่าย ๆ เป็นจังหวะ ชัดเจน ไม่ช้าหรือเร็วและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาจากง่ายไปยาก จากสิ่งที่รู้ไปสิ่งที่ไม่รู้ หรือสิ่งใหม่

2.2.2 เทคนิคการสอนแบบอภิปราย การสอนแบบอภิปราย เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดเห็นในเชิงวิชาการร่วมอภิปราย ซึ่งจะต้องนำความรู้ที่มีอยู่มารวบรวมจัดหมวดหมู่ แสดงออกด้วยการพูด เป็นการฝึกทักษะ การพูด การฟังตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มอภิปราย กิจกรรมการอภิปรายอาจรวมถึงการรายงาน การวิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

การสอนแบบอภิปราย เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมมากที่สุดวิธีหนึ่ง สามารถรู้ได้ทันทีว่าผู้เรียนมีความรู้มาก น้อยเพียงใด

การสอนแบบนี้ ผู้เรียนจะได้ฝึกการฟัง การคิด และการพูดไปพร้อม ๆ กัน รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม เป็นกระบวนการฝึกประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การสอนแบบอภิปรายมีข้อเสียอยู่หลายประการ คือ ต้องใช้เวลามาก หากมีเวลาน้อย ผู้อภิปรายไม่สามารถเสนอข้อคิดเห็นได้ละเอียด ชัดเจน ผู้อภิปรายบางคนพูดไม่เก่งจะทำให้การอภิปรายน่าเบื่อ หากผู้อภิปรายมีมากและไม่รู้จักแบ่งเวลาในการอภิปราย ผู้ฟังจะไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น

การแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำได้โดยการวางแผนร่วมกัน ว่าจะใช้คนอภิปรายกี่คน พูดคนละกี่นาที สรุปกี่นาที ผู้ฟังจะมีเวลาร่วมการอภิปรายมากน้อยเท่าใด

2.2.3 เทคนิคการสอนแบบสาธิต การสอนแบบสาธิต เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนแสดงให้นักเรียนดู หรือให้นักเรียนออกมาสาธิต เช่น การไหว้แบบต่าง ๆ การรับประทานอาหาร การทดลองทางวิทยาศาสตร์ อาจใช้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการบรรยาย นิยมใช้เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน หรือเพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองทำจริงในการสอนขั้นต่อไป

การสาธิตเป็นการสอนในระยะสั้น ๆ โดยผู้สอน หรือผู้เรียนทำได้ในกลุ่มเล็ก ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นของจริงและเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ข้อเสียคือ ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อการสาธิต และใช้ไม่คุ้มค่าเนื่องจากการทดลองเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้ง

การแก้ข้อบกพร่อง ควรเตรียมอุปกรณ์สาธิต ในสิ่งที่ผู้เรียนสามารถนำมาทดลองได้อีกหลาย ๆ กลุ่ม หลาย ๆ ครั้ง ในโอกาสต่อ ๆ ไป

2.2.4 เทคนิคการสอนแบบการตั้งคำถามหรือการใช้คำถาม การสอนด้วยการใช้คำถามนำเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่จะใช้สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป จะใช้ควบคู่กับกิจกรรมการบรรยาย การสาธิต เป็นต้น

การใช้คำถามเป็นเทคนิคการสอนง่าย ๆ ที่ผู้สอนจะใช้ได้ตลอดเวลา ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ และรวบรวมความรู้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถาม จะช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนได้ว่ามีความรู้มาก น้อยเพียงใด จากการถามคำถามเพียงไม่กี่คำถามในเนื้อหาสาระที่ต้องการรู้

ลักษณะของคำถามที่ใช้ ควรเป็นคำถามง่าย ๆ ชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่แสดงออกได้เต็มที่ ประการสุดท้าย คำถามที่ใช้ควรมุ่งเน้นความจำความคิดและการนำไปใช้ตามสมควร

2.2.5 เทคนิคการสอนแบบการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนด้วยการให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานจริงในกลุ่มเล็ก ๆ 3-5 คน ด้วยการช่วยกันทำงาน ช่วยกันค้นคว้า ช่วยกันทดลอง ช่วยกันทำรายงาน นิยมใช้ในการสอนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนช่วยเหลือกันฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม การแบ่งหน้าที่กันทำงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

อย่างไรก็ตามการใช้เทคนิควิธีนี้ หากว่าผู้เรียนทั้งกลุ่มเป็นนักเรียนอ่อน ทำงานช้า จะทำให้การเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงควรจะต้องให้มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนรวม ๆ กัน

เกี่ยวกับเรื่องเทคนิคการสอนนี้ คีเฟาเวอร์ และแฮน (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตรและคณะ 2508 : 102) ได้สรุปไว้ 10 วิธี คือ

1. การให้นักเรียนทำรายงานเป็นรายบุคคล
2. การให้นักเรียนทำรายงานเป็นหมู่
3. การอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการ
4. การทำงานร่วมกันเป็นชั้น
5. การศึกษาโดยมีผู้แนะนำ
6. การแสดงปาฐกถาของครูผู้สอน
7. การศึกษาประวัตินักเรียนที่มีปัญหาน่าสงสัย
8. การให้นักเรียนพูดโดยไม่ต้องเตรียมล่วงหน้า
9. การให้งานทำเป็นหมู่และเป็นรายบุคคล
10. การแสดงละคร

3. มีบุคลิกภาพดี ครูแนะแนวที่ดีนั้นจะมีเพียงความรู้ดี หรือมีวิธีการสอนที่ดีย่อมไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีด้วย วัชรี ทรัพย์มี (2520 : 105-106) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของนักแนะแนวที่ดี สรุปได้ดังนี้

3.1 มีความจริงใจไม่เสแสร้ง เคารพในสิทธิส่วนบุคคลและยอมรับว่าทุกคนมีค่า

3.2 มีสุขภาพจิตดี

3.3 มีมนุษยสัมพันธ์ดี

3.4 มีความเมตตา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

3.5 ไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

3.6 มีเหตุผลและประสบการณ์กว้างขวาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.7 มีความสุขุม รอบคอบ

3.8 ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.9 ขยันหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ

3.10 รักษาความลับของนักเรียนได้ดี

ครูแนะแนวที่ดี จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ได้ มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย รับผิดชอบงานในหน้าที่ ไม่หลงอบายมุข ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเคารพและศรัทธาในตัวครูแนะแนวมากยิ่งขึ้น

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน สวัสดิ์ สุวรรณอักษร 2531 : 285-286) ได้กำหนดคุณสมบัติของครูแนะแนวไว้ 20 ข้อ คือ

1. ความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อหน้าที่
2. ความขยันขันแข็ง อุตสาหะในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย
3. การอุทิศเวลาให้งานและส่วนรวม
4. การเห็นคุณค่าของงานและความศรัทธาในการทำงาน
5. การให้บริการด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทน
6. การปรับตนเข้ากับคนได้ทุกประเภท
7. ความคล่องตัวในการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ
8. การวางตัวได้เหมาะสมและรู้จักกาลเทศะ
9. ความสามารถสื่อสารให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
10. ความใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
11. ความใจเย็น สุขุมรอบคอบ ไม่อ่อนไหวง่าย
12. ความมีน้ำใจ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
13. การรับฟังปัญหาทุกฝ่ายด้วยใจเป็นธรรม
14. การพิจารณาใคร่ครวญสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

15. การรักษาความลับของผู้รับบริการ

16. การรู้จักประหยัด รักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของส่วนรวม

17. ความมีปฏิภาณไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา

18. ความสนใจใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนางานแนะแนว

19. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานแนะแนว

20. การให้ความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

เกี่ยวกับเรื่อง "ครูดี" นายแพทย์เมืองทอง แขมณี (อ้างถึงใน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2529 : 141-142) ได้สำรวจลักษณะครูดีในทัศนะอาจารย์แพทย์ จำนวน 25 คน เมื่อเดือน กรกฎาคม 2516 เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. เตรียมการสอนอย่างดีก่อนเสมอ สอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เรียงลำดับเนื้อเรื่องให้เหมาะสมแก่ระดับชั้น เตรียมอุปกรณ์การสอนและใช้ให้ถูกต้องก่อนสอน

2. สามารถอธิบายเรื่องที่สอนให้นิสิตเข้าใจง่ายและดีเพื่อนำไปใช้ได้

3. มีความรู้ละเอียดลึกซึ้ง เข้าใจดีทุกแง่ทุกมุมในเรื่องที่สอน

4. ยิ้มแย้มแจ่มใส สุขุม เยือกเย็น ไม่ใช้อารมณ์ กระตือรือร้น อดทน มีเมตตากรุณา มีเหตุผลและยุติธรรม

5. ติดตามผลการสอน รู้จักการประเมินผลการสอนของตัวเอง ยอมรับข้อบกพร่องและปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

6. พูดจาแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ความประพฤติเรียบร้อยอุปนิสัยดี

7. ค้นคว้าติดตามผลการสอนให้ทันสมัยเสมอ

8. เป็นกันเองและเข้ากับนิสิตได้ มีความเห็นใจเข้าใจให้ความช่วยเหลือแก่นิสิต ตักเตือนเมื่อทำผิด

9. มีความรู้ในวิชาที่สัมพันธ์กับวิชาที่สอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

10. ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อผู้สอน

11. เป็นตัวอย่างที่ดีของนิสิต

12. สอนโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียน แสดงความคิดเห็นและต้องการค้นคว้าเพิ่มเติม

13. ตั้งใจสอน ตรงต่อเวลา พยายามตอบปัญหานิสิตให้ได้

14. มีความรู้ในวิชาอื่นพอสมควร

15. เป็นกันเองและเข้ากับผู้ร่วมงานได้

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ครูแนะแนวที่ดี (Teacher Guidance) จะต้องเป็นทั้งนักแนะแนวที่ดีและครูที่ดี โดยมีคุณสมบัติสมกับคำว่า TEACHERS คือ

T	มาจากคำว่า	Teach	หมายถึง สอนดี
E	มาจากคำว่า	Ethic	หมายถึง มีคุณธรรม
A	มาจากคำว่า	Academic	หมายถึง มีความรู้ดี
C	มาจากคำว่า	Cultural	หมายถึง ส่งเสริมวัฒนธรรม
H	มาจากคำว่า	Health	หมายถึง มีสุขภาพดี
E	มาจากคำว่า	Evaluation	หมายถึง มีการวัดผลดี
R	มาจากคำว่า	Research	หมายถึง ค้นคว้าวิจัย
S	มาจากคำว่า	Service	หมายถึง บริการชุมชน

<u>การสอนกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา</u>

"ฉันได้ยินฉันลืม (I hear I forgot)

ฉันเห็นฉันจำ (I see I remember)

ฉันทำฉันเข้าใจ (I do I understand)"

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วิธีการสอนของครู นับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จ ดังที่ กรมวิชาการ (2525 : 8) ที่ว่า

"ความสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การสอนของครู แม้จะทุ่มเทเงินในเรื่องอาคาร อุปกรณ์มากมายสักเพียงใด ถ้าวิธีการสอนของครูไม่เปลี่ยนก็จะเสียเงินเปล่า เพราะสิ่งเหล่านั้นสอนนักเรียนไม่ได้..."

วิธีการสอนที่ดี จะต้องคำนึงถึงหลักสูตร เป็นหลักดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษา

ในการสอนกิจกรรมแนะแนวให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้สอนควรจะใช้เทคนิคการสอนที่ช่วยพัฒนาให้เด็กรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การเรียนรู้ที่ดีนั้นจะเกิดขึ้นได้จากการที่เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ดังนั้นจึงควรเลือกใช้เทคนิคที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมุ่งให้บรรลุเป้าหมายสอดคล้องกับหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและความมีวินัยของนักเรียน
2. เพื่อปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกรักในสถาบันและชุมชน
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน
4. เพื่อแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

ทางกรมวิชาการ (2525 : 6-15) ได้เสนอแนะถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ของการเรียน ผู้สอนจะต้องดำเนินการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดและสามารถพัฒนาความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตผู้เรียน การจัดกิจกรรมและใช้สื่อที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน และส่งเสริมให้เด็กได้ใช้วิธีการแก้ปัญหารู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

2. การจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น ควรจัดประสบการณ์นอกห้องเรียนให้กับนักเรียนด้วย ส่งเสริมให้แสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าจัดประสบการณ์ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ช่วยให้การสอนเป็นสิ่งที่น่าสนใจตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน โดยการนำเอาสภาพปัญหาในสิ่งแวดล้อมมาฝึกสังเกต พินิจพิจารณา วิเคราะห์หาความรู้ด้วยตัวเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ตรงกับหลักที่ว่า "การเรียนรู้ย่อมเริ่มจากสภาพการณ์ที่เป็นปัญหา"

3. กระบวนการเรียนการสอน จะต้องมีกิจกรรมภาคปฏิบัติ มีสื่อการเรียน ใช้วิธีสอนแบบ "วิธีการคิดหรือวิธีการแห่งปัญญา" เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นตามวัตถุประสงค์ เปลี่ยนวิธีการสอนจากการบอกและท่องจำ มาเป็นวิธีการหาความรู้โดยใช้ความคิดและทำการค้นคว้า แก้ปัญหาอภิปราย ใช้วิธีการสอนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตัวเอง

4. การประเมินผล มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อนจะได้รับการแก้ไขได้ทันท่วงที ก่อนที่จะสะสมความไม่รู้เรื่องจนเกิดปัญหาเกินที่จะแก้ไขได้ การประเมินผลจะต้องทำเป็นระยะ ๆ ระหว่างภาคและประเมินผลปลายเทอมแล้วนำมารวมผลการประเมินว่าจะผ่านรายวิชานั้นหรือไม่ แม้ว่าวิชากิจกรรมแนะแนว จะไม่มีผลได้-ตกก็สามารถทำการประเมินผลได้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ในบทที่ 1 เด็กจะมองเห็นคุณค่าของตนต่อชุมชน และคุณค่าของชุมชนต่อโรงเรียน ดังนั้นครูผู้สอนทุกวิชาจึงควรพัฒนาตนเองในด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้เด็กมีคุณค่าตามที่หลักสูตรต้องการ

จากหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้ง 2 ระดับ จะเห็นว่าหลักสูตรมุ่งให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการกระทำมีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการทำงานร่วมกัน รักในสถาบัน เห็นความสำคัญของชุมชนที่มีต่อการเรียนรู้ เราก็นำมาเลือกเทคนิคการสอนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ เท่าที่สำรวจเกี่ยวกับการสอนกิจกรรมแนะแนวในปัจจุบันจะเห็นว่ามีการพัฒนาเทคนิคการสอนอยู่ตลอดเวลา มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ หลายวิธีผสมผสานกัน บางแห่งก็ใช้เพียงเทคนิคเดียวจนครบกระบวนการในทุกระดับชั้น แต่ส่วนใหญ่จะใช้คู่มือแนะแนวที่ทางกรมวิชาการจัดทำให้เป็นแนวทางในการสอน

3.1 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อการทำงานหรือกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม ครูจะช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์และกระบวนการเรียนรู้ได้ โดยการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์และการทำงานของกลุ่ม มีการให้ข้อวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติ ผลของการวิเคราะห์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่น มองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสม เป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนและสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์ได้

3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งที่ได้รับรู้ร่วมกัน สามารถถ่ายโอนประสบการณ์การเรียนรู้แก่กันและกัน เพราะแต่ละคนมีความสามารถ สติปัญญาและการรับรู้แตกต่างกัน ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบเนื้อหาด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสม

4. การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Applieation in Real Life) คือ การช่วยให้ผู้เรียนสรุปรวบรวมแนวความคิดเป็นหมวดหมู่เป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละคน โดยช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดค้นเพื่อนำหลักการไปประยุกต์ใช้ใน 5 ลักษณะ คือ

1. การประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง
2. การประยุกต์ใช้กับผู้อื่น
3. การประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต
4. การประยุกต์ ใช้ในสังคม
5. การประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่

5. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลของกระบวนการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด

Pfeiffer (อ้างถึงใน พรรณราย ทรัพยะประภา (2529 : 8-10) ได้อธิบายถึงขั้นตอนในการสอนเป็นวงจร 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

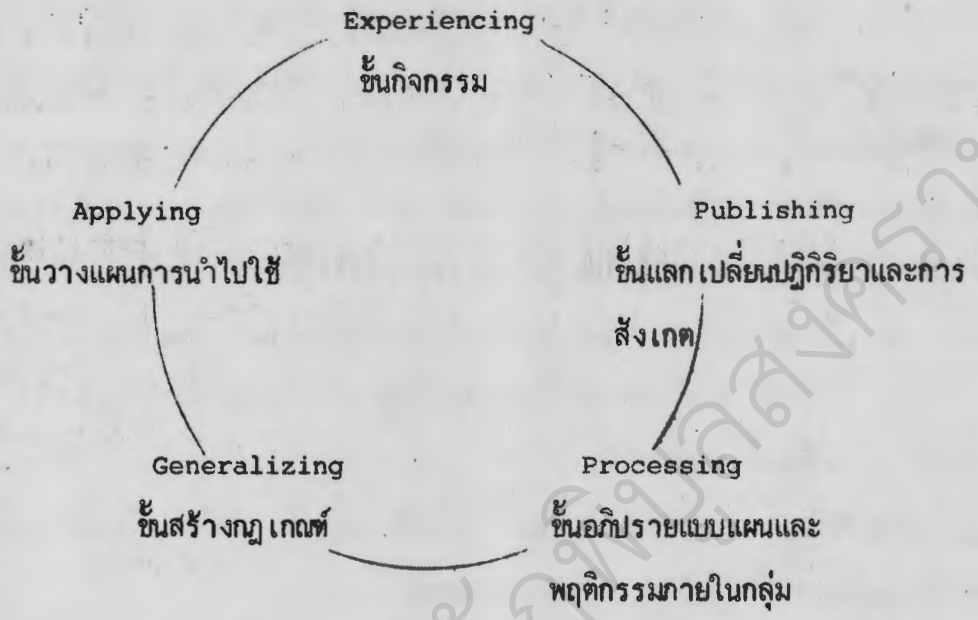

1. ขั้นกิจกรรม เป็นการทำกิจกรรมตามที่กำหนด เช่น การแสดงความคิดเห็นการจับคู่กัน หรือการแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. ขั้นแลกเปลี่ยนปฏิกิริยาและการสังเกต เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก รวมทั้งปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนข้อสังเกตซึ่งกันและกัน โดยผู้นำกลุ่มเป็นผู้ตั้งคำถาม เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3. ขั้นอภิปรายแบบแผนและพฤติกรรมภายในกลุ่ม เป็นขั้นนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2 มาอภิปรายแบบแผนต่าง ๆ และการเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ จึงต้องให้เวลากับขั้นนี้ให้มากพอสมควร

4. ขั้นสร้างกฎเกณฑ์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนขยายประสบการณ์ที่เขาได้รับจากห้องเรียนไปสู่โลกของความเป็นจริง ด้วยการสรุปครอบคลุมไปสู่ชีวิตจริงหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งผู้เรียนจะสร้างกฎเกณฑ์และสมมุติฐานจากการเรียนรู้ได้ในที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. ขั้นวางแผนการนำไปใช้ โดยผู้ทำการฝึกจะเป็นฝ่ายสรุปเนื้อหาสาระสำคัญ จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมและเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกิจกรรมแต่ละครั้งด้วยการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียน

การสอนแบบกระบวนการกลุ่มนี้จะเน้น "การจัดกิจกรรม" ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ดังที่ Pfeiffer และ Jones (อ้างถึงใน พรรณราย ทรัพยะประภา 2529 : 3-7) เรียกว่า "Structured Experiences" ซึ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย ทรัพยะประภา แปลว่า "ประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย" ได้อธิบายด้วยแผนภูมิเพื่อแสดงให้เห็นถึงเทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากน้อยไปหามากดังนี้

การมีส่วนร่วมต่ำ (Low Involvement) ---------- การมีส่วนร่วมสูง (High Involvement)

การสอน (Didactic) การเรียนรู้เกิดภายนอกตัวผู้เรียน									ประสบการณ์ (Experiencing) การเรียนรู้เกิดภายในตัวผู้เรียน
R	L	EL	D	PT	CS	RP	E	SE	IGG
การอ่าน (Reading)	การบรรยาย (Lecturing)	การบรรยายประกอบการซักถาม (Experiential Lecture)	การอภิปราย (Discussing)	การฝึกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Paritcipating Training)	การศึกษารายกรณี (Case study)	การแสดงบทบาทสมมุติ (Role - playing)	การใช้เครื่องมือ - อุปกรณ์ (Instrumentation)	การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experiences)	กลุ่มพัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive Growth Group)

และได้อธิบายประสบการณ์ทั้ง 10 ขั้น ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. การอ่าน เป็นการฝึกที่ง่ายที่สุด โดยให้ผู้รับการฝึกอ่านเอกสารเกี่ยวกับทักษะที่ต้องการฝึกด้วยตัวเอง

2. การบรรยาย เป็นการฝึกที่ผู้ฝึกจะอธิบายความสำคัญ ความหมาย ทฤษฎี ตลอดจนวิธีการปฏิบัติของทักษะนั้นให้ผู้รับการฝึกฟัง

3. การบรรยายประกอบการซักถาม เป็นการบรรยายประกอบกิจกรรมเพื่อให้ผู้รับการฝึกมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และได้รับประสบการณ์อื่น ๆ นอกจากการฟัง เช่น การซักถาม การแสดงความคิดเห็น หรือการอภิปรายเป็นกลุ่มย่อย

4. การอภิปราย เป็นวิธีการฝึกที่เปิดให้ผู้รับการฝึกมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและแสวงหาความรู้ความเข้าใจในทักษะที่เรียนร่วมกันจากการอภิปรายร่วมกันทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ โดยผู้ฝึกต้องสามารถสรุปแนวคิดของทักษะที่กำลังเรียนหลังจากการอภิปรายสิ้นสุดลง

5. การฝึกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นวิธีการที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนซึ่งมีกิจกรรมเป็นสื่อช่วยให้ผู้รับการฝึกสามารถเข้าใจหลักการต่าง ๆ เป็นการฝึกให้ได้รับประสบการณ์ตรงมากขึ้น

6. การศึกษารายกรณี เป็นการฝึกโดยหยิบยกเอาเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งมาศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและสาระประโยชน์จากกรณีตัวอย่างนั้น ๆ ช่วยให้เข้าใจและเห็นแนวทางปฏิบัติทักษะนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง ๆ

7. การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการจัดสถานที่เอื้ออำนวยให้ผู้รับการฝึกได้ทดลองปฏิบัติใช้ทักษะนั้น ๆ กับสมาชิก โดยสวมบทบาทเหมือนสภาพจริง ๆ ซึ่งจะมีผลให้ผู้รับการฝึกได้รับรู้และสัมผัสประสบการณ์จริง ๆ

8. การใช้อุปกรณ์และเครื่องมือ เป็นวิธีการฝึกที่นำเอาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นสื่อในการเรียนทักษะ เช่น ใช้เทปโทรทัศน์ ที่เป็นตัวแบบที่ดีมาให้ฝึกหรือบันทึกภาพการลองปฏิบัติใช้ทักษะเพื่อนำมาป้อนข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการฝึก หรืออาจเป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาแบบต่าง ๆ

9. การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย เป็นการฝึกที่เน้นให้ผู้รับการฝึกผ่านตามขั้นตอนของกิจกรรมที่ได้วางแผนเอาไว้อย่างดีและมีเป้าหมายกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นชุด ๆ ต่อเนื่องกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

10. กลุ่มพัฒนาอย่างเข้มข้น เป็นการฝึกทักษะที่ดีที่สุด มีเป้าหมายให้ผู้รับการฝึกสามารถพัฒนาชีวิตและใช้ชีวิตได้อย่างเต็มที่ และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ผู้ฝึกเช่นนี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือจิตบำบัด หรือผู้นำกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมจนเชี่ยวชาญ

ทิศนา แขมณี และคณะ (2522 : 202-204) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในการเตรียมการสอน ครูต้องเตรียมการสอนให้ดี ทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะสอน จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎี หาวิธีการสอนและจัดลำดับขั้นตอนให้รอบคอบเหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหา ตลอดจนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอพร้อมที่จะใช้ได้อย่างไม่มีอุปสรรค

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ คือ

2.1 จัดการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2 รับฟังและสนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้

2.3 เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน โดยทั่วถึงกัน

2.4 อำนวยความสะดวกให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น

2.5 แสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนตามวาระ และโอกาสที่เหมาะสม

2.6 สนับสนุน ส่งเสริม และนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้

2.7 ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้นั้นไปใช้

2.8 ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน โดยการประเมินผลการสอนของตนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ติดตามดูผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. บทบาทในด้านบุคลิกภาพที่จำเป็นสำหรับการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ คือ

4.1 มีความเป็นนักประชาธิปไตย ได้แก่ การมีใจกว้างเคารพรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้เรียน โดยไม่ยึดถือในความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องเสมอ และพยายามใช้อำนาจหรือหาวิธีการใด ๆ อันเป็นการข่มขู่หรือบังคับให้ผู้เรียนเชื่อคล้อยตามความคิดเห็นของตน

4.2 เข้าใจและยอมรับในตัวบุคคล โดยมีความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ด่วนตัดสินคนอย่างผิวเผิน หรือประเมินคุณค่าผู้เรียนโดยไม่จำเป็น

4.3 มีความเป็นมิตร เป็นกันเอง กับผู้เรียน

4.4 มีความจริงใจต่อผู้เรียน

4.5 มีความอดทน และเต็มใจช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ

ซึ่งความคิดนี้ตรงกับ พรรณราย ทรัพยะประภา (2529 : 10-11) ที่เห็นความสำคัญเรื่องบุคลิกภาพของผู้สอนใลยวิธีกระบวนการกลุ่ม โดยให้กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า นอกจากจะมีความรู้ความสามารถในการสอนแล้ว จะต้องเป็นบุคคลที่ช่างสังเกต รู้จักป้อนคำถามและดึงกลุ่มไปสู่เป้าหมายตามที่ต้องการได้ มีอารมณ์ขัน ยืดหยุ่นได้ ไวต่อการเรียนรู้ ติดตามกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลาและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

ในด้านการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนวนั้น ผู้ดำเนินการฝึกคือครู หรืออาจารย์แนะแนวนั่นเอง ถ้าอาจารย์แนะแนวจะนำวิธีการสอนแบบการจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมายมาใช้เป็นเทคนิคหนึ่งของการสอนแล้วก็น่าจะทำได้ ทั้งนี้เพราะ การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย หมายถึงวิธีการเรียนการสอนที่อาจารย์แนะแนว หรือผู้นำในการฝึก เป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แก่นักเรียน โดยที่นักเรียนจะเป็นผู้แสดงกิจกรรมและเกิดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองเป็นหลัก อาจารย์แนะแนวเป็นเพียงแต่ "ผู้เอื้ออำนวย" ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ ดังนั้น ผู้นำในการฝึกจึงจำเป็นต้องจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ เอาไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผน จึงได้เรียกกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ว่า การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experience)

สรุปได้ว่าการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่ม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม

2. การวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกและกลุ่ม ช่วยให้เข้าใจตัวเองและผู้อื่น

3. การสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นการรวบรวมแนวคิดตามที่ตนค้นพบและแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง และสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงบุคลิกภาพของตน การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การแก้ปัญหาต่าง ๆ

4. การประเมินผล ผู้สอนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนและกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะแก่กันและกัน

<u>ข้อเสนอแนะในการสอนกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม</u>

1. การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มนั้น จำนวนนักเรียนไม่ควรมากเกินไป เพราะจะทำให้ดูพฤติกรรมไม่ทั่วถึง ซึ่งจะมีผลต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของแต่ละคนและกลุ่มอย่างยิ่ง ในกรณีที่เด็กมีมากกว่า 50 คน ถ้าเป็นไปได้ควรจะมีผู้ช่วยจัดกิจกรรมอีก 1 คน

2. ห้องที่ใช้จัดกิจกรรมกลุ่มนั้น จะต้องมีขนาดกว้างขวางพอ และสามารถเคลื่อนไหวจัดกลุ่มได้อย่างสะดวกไม่เป็นห้องที่มีเก้าอี้ติดตายกับพื้น เพราะจะทำให้จัดกิจกรรมบางอย่างลำบาก ถ้าไม่มีห้องอาจใช้สนามเด็กเล่น หรือโภชนาคารก็ได้

3. ครูแนะแนวที่จะสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเคยเข้าร่วมกิจกรรมมาก่อน เพื่อจะได้เข้าใจถึงอารมณ์ ความรู้สึก ของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมได้ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน

4. ปัจจุบันนี้มีกิจกรรมที่ใช้สำหรับการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีมาก ครูแนะแนวจึงควรจะได้รับการฝึกอบรมกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากเพียงพอ ที่จะนำมาใช้หรือปรับปรุงให้เหมาะกับสถานศึกษาของตน และจากการที่ครูแนะแนวเข้ารับการฝึกอบรมบ่อย ๆ จะช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพของครูแนะแนวให้เป็นครูที่มีบุคลิกเหมาะสมกับการสอนโดยวิธีนี้ เช่นเป็นคนที่รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ช่างสังเกต ใจกว้าง หนักแน่น อดทน มีสมาธิ คล่องแคล่ว มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีสุขภาพจิตดี ฯลฯ เป็นต้น

<u>เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม</u>

การสอนกิจกรรมแนะแนวโดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ การเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบุคคลและชุมชน เป็นการนำหลักทางพุทธศาสนามาใช้ในการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพและจริยธรรมของตนเอง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกเรื่อง ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวแบบนี้ ได้ผ่านการทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เมื่อวันที่ 25-29 มีนาคม 2528 ผลการทดลองนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ ตลอดจนเกิดความสามัคคี ความรับผิดชอบ กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น

ต่อมาได้ฝึกอบรมครูแนะแนวทั่วประเทศโดยคัดเลือกจากกลุ่มโรงเรียนละ 2 คน เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1 คน ตอนปลาย 1 คน รวม 108 กลุ่ม จำนวน 216 คน แบ่งเป็น 6 รุ่น รุ่นละ 5 วัน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2528 เพื่อไปเป็นวิทยากรในเรื่องนี้แก่โรงเรียนในกลุ่มของตนต่อไป

มีการติดตามผลการใช้จากประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ โดยมีการสัมมนาในเดือนสิงหาคม 2528 ปรากฏว่าแต่ละกลุ่มได้จัดอบรมครูแนะแนว และได้มีการนำไปใช้ตามโรงเรียนมัธยม บางแห่งมีการผลิตสื่อเพื่อใช้ประกอบการสอนด้วย

ต่อมาคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้คัดเลือกผลงานการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม พิมพ์เผยแพร่ในวงกว้างต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลักษณะของการสอนโดยวิธีนี้ เป็นกิจกรรมที่ตั้งสถานการณ์สมมุติที่ตรงกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ขั้นมา 7 เรื่อง คือ

1. เหมาะสมหรือไม่
2. ทำโดยไม่คิดจะผิดมหันต์
3. การตัดสินใจของกานดา
4. ฤกษ์ดีอยู่ที่ความพร้อม
5. ประมาณ
6. กลเม็ดของเชลล์แมน
7. เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม

แต่ละเรื่องจะมีกิจกรรมย่อย ๆ ที่สอดคล้องกันอีกหลายกิจกรรม

เทคนิคการสอนแบบนี้ เจ้าของกิจกรรมมุ่งให้ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 เพราะเป็นชั้นที่นักเรียนมีความสนใจในการเรียนต่อและประกอบอาชีพอื่น ๆ เป็นการบูรณาการ การแนะแนวด้านจริยธรรมและด้านอาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถวางแนวชีวิตและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพราะหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้สมบูรณ์ครบถ้วนต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ขั้นตอนของแต่ละกิจกรรม มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การเร้าหรือกระตุ้นความสนใจ ให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือความจำเป็นในการพัฒนาตนเองในด้านนั้น ๆ โดยการเสนอกรณีตัวอย่าง ซึ่งครูอาจเล่าให้ฟัง แจกเอกสารให้อ่านหรือแจกบทให้ดูล่วงหน้าให้แสดงบทบาทสมมุติ เป็นต้น

2. การฝึกให้คิด โดยให้นักเรียนอภิปรายหรือวิจารณ์จากคำถามในกรณีตัวอย่างที่เสนอหรือจากเหตุการณ์ที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวันและข่าวที่ปรากฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์สงคราม

3. การฝึกให้พิจารณาตนเอง โดยการวิเคราะห์การกระทำของตน และการวางแผนเพื่อแก้ไขปรับปรุงตนเอง

4. การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ โดยมีแบบฝึกหัดหรือสถานการณ์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ และการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ

5. การประเมินผลและติดตามผล โดยมีการประเมินทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยใช้วิธีการทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การตรวจบันทึกและผลงานต่าง ๆ

<u>มโนทัศน์เกี่ยวกับสัปปุริสธรรม</u>

ฝ่ายประสานงานและบริการชุมชน สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2531 : ภาคผนวก) ได้สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับสัปปุริสธรรม ดังตาราง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มโนทัศน์เกี่ยวกับสัปปุริสธรรม

หัวข้อ	ความหมาย	ประโยชน์	สิ่งที่ต้องการเน้น		วิธีการ
1. รู้จักเหตุ	รู้เหตุแห่งความเสื่อม-ความเจริญ รู้เหตุแห่งความทุกข์-สุข	ทำให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหาและสิ่งที่ตนได้รับ หรือสิ่งที่ตนเป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามาจากสาเหตุอะไร จะแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ไม่เป็นคนงมงายไร้เหตุผล	เหตุแห่งความเสื่อม (ทุกข์) - อวิชชา (มิจฉาทิฏฐิ) - ความเห็นแก่ตัว, แก่พวก - อบายมุข	เหตุแห่งความเจริญ (ความสุข) - ปัญญา (ความคิดอย่างสุขุม ลึกซึ้ง) สติ - ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเสียสละ - มรรคมีองค์ 8, อิทธิบาท 4 ฯลฯ	เสนอกรณีปัญหาในแง่ต่าง ๆ เช่น ในแง่การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง แล้วให้วิเคราะห์ (เสนอผลเพื่อให้วิเคราะห์หาสาเหตุ)
2. รู้จักผล	รู้ผลของการกระทำในปัจจุบัน	ทำให้รู้จักสังเคราะห์ว่า หากก่อเหตุหรือกระทำพฤติกรรมดังกล่าว จะส่งผลในอนาคตอย่างไร ทำให้สามารถเป็นผู้คาดการณ์ภายหน้าได้ถูกต้อง	(เน้นคุณธรรมเช่นเดียวกับการรู้จักเหตุ)		เสนอเหตุการณ์หรือการกระทำที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วให้นักเรียนทายว่าหากกระทำพฤติกรรมดังกล่าว จะเกิดผลเช่นไรบ้าง (เสนอเหตุเพื่อให้ทำนายผล)
3. รู้จักตน	รู้ว่าตนเป็นคนเช่นไร มีความสามารถแค่ไหน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร มีกำลังเท่าใด มีจุดมุ่งหมายและค่านิยมอย่างไร ฯลฯ	ทำให้สามารถวางตัวได้เหมาะสมและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ (ซึ่งช่วยให้รู้จักกาล รู้จักประมาณ รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน) ทำให้สามารถเลือกศึกษา ประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับตน ทำให้ไม่เป็นคนหลงตน มีปมด้อยหรือเห่อเหิมเกินฐานะ	การรู้จักตนเองในลักษณะภายนอกทางกาย เช่น รูปร่าง หน้าตา สุขภาพ การรู้จักลักษณะภายใน เช่น สติปัญญา นิสัย อารมณ์ ความสามารถ ฯลฯ การรู้จักฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (ชาติวุฒิ วัยวุฒิ คุณวุฒิ)	เสนอกรณีตัวอย่างให้เห็นผลดีของการเป็นผู้รู้จักตนและผลเสียของการเป็นผู้ไม่รู้จักตน ใช้เกมส์ต่าง ๆ เช่น เกมส์ "นัดพบ" เกมส์ "ประกาศหาเพื่อน" เกมส์ "ใครเอ่ย" ฝึกสติให้ดูความคิดของตน วิจารณ์ตนเอง เขียนอัตชีวประวัติ จัดกิจกรรมหรือกำหนดงานเพื่อทดสอบคุณสมบัติของแต่ละคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หัวข้อ	ความหมาย	ประโยชน์	สิ่งที่ต้องการเน้น	วิธีการ
				ให้พิจารณาและรับรู้ตนเอง ทั้งในแง่ดีและแง่ที่บกพร่อง ทั้งในด้านที่เป็นจริง และด้านที่ตนอยากเป็นทั้งจากสายตาตนเอง และสายตาผู้อื่น ใช้แบบสำรวจหรือแบบทดสอบตนเองในด้านต่าง ๆ
4. รู้จักกาลเทศะ	รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะกับกาลเทศะ รู้จักใช้เวลาให้เป็น	ทำให้รู้ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในกาลเทศะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ รู้จังหวะที่เหมาะสมกับการงานหรือการกระทำในกิจกรรมต่าง ๆ	การใช้เวลาในแต่ละวันให้คุ้มค่า อย่าปล่อยเวลาให้เปล่าประโยชน์ การวางแผนอนาคต (ชีวิตและการงาน)	เสนอกรณีตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเนื่องจากใช้เวลาเป็น รู้จักจังหวะที่ควรกระทำกิจการงานต่าง ๆ ให้ทำตารางเวลาปฏิบัติกิจประจำวัน ให้วางแผนอนาคตตั้งแต่ 1 ปี, 5 ปี, 10 ปี, ตลอดชีวิต กำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับเวลาที่ให้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ
5. รู้จักประมาณ	รู้จักประมาณในการกิน การใช้ รู้จักประมาณกำลังตัวเองในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ	ทำให้เป็นคนรู้จักประหยัดในการเลือกกิน เลือกใช้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมแก่ตน (แก้ปัญหาการเป็นหนี้ การเสียดุลย์การค้า และแก้ปัญหาความโลภ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดการเบียดเบียนกัน)	การรู้จักกิน, รู้จักใช้เงิน และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างประหยัด และมีประโยชน์สูงสุด ให้ถือหลักความพอกินพอใช้ ลดความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย	เสนอกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าหากคนกินหรือใช้ไม่เป็น จะให้โทษอย่างไร กำหนดสถานการณ์ในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร และสิ่งของภายใต้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หัวข้อ	ความหมาย	ประโยชน์	สิ่งที่ต้องการเน้น	วิธีการ
		ทำให้เลือกทำกิจการงาน หรือการปฏิบัติตนที่พอดีกับกำลังความสามารถ		เงื่อนไขของการใช้เงินอย่างประหยัด เพื่อให้มีประโยชน์สูงสุด กำหนดสถานการณ์ที่มีทรัพยากรจำกัด แต่จะต้องแบ่งกินและใช้อย่างทั่วถึง
6. รู้จักบุคคล	รู้จักธรรมชาติของตน รู้จักเลือกคบคน รู้จักใช้คนเป็น รู้จักปฏิบัติต่อบุคคลประเภทต่าง ๆ	ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม ทำให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท และการขัดแย้งเอาเปรียบกัน	คนที่มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ จึงควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจกันและปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสมตามจริตนิสัยและคุณวุฒิของบุคคลนั้น ๆ คนมีความแตกต่างกันก็จริง แต่มีความต้องการพื้นฐานเหมือนกัน จึงควรเมตตาเอื้อเฟื้อกัน การคบคนพาล นำมาซึ่งความเสื่อม การรู้จักปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้างตามหลักทิศ 6	แสดงกรณีตัวอย่างให้เห็นผลเสียของการคบเพื่อนไม่ดี และผลเสียที่ไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม ให้แสดงบทบาทสมมุติว่า หากเราพบบุคคลแบบใดในสถานการณ์เช่นไร ควรจะแสดงกิริยา ท่าที คำพูดอย่างไรจึงจะเหมาะสม ให้อภิปรายวิธีปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลรอบข้าง (เพื่อน พ่อ แม่ ครู พระ พี่ น้อง คนรับใช้ ญาติ ฯลฯ)
7. รู้จักชุมชน	รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ปรัชญา ความเชื่อของคนแต่ละกลุ่มและแต่ละท้องถิ่น	ทำให้สามารถเข้ากับกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ป้องกันการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง ความรังเกียจอันจะนำมาซึ่งการทะเลาะวิวาทและการเหยียดหยามดูหมิ่นกัน	การรู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทยและสากล ที่เป็นแบบฉบับที่ดีในเรื่องต่าง ๆ เช่น การแสดงความเคารพ การแสดงน้ำใจ การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ (ในห้องประชุม ในวัด ในโรงภาพยนตร์ ในรถโดยสารในสวนสาธารณะ และสถานที่ท่องเที่ยว) มารยาทในงานสังคม (เช่นงานเลี้ยง งานศพ ฯลฯ)	แสดงกรณีตัวอย่างที่บุคคลปฏิบัติตนไม่ถูกต้องต่อชุมชน แล้วได้รับความเสียหาย กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วให้เด็กแสดงบทบาทที่เหมาะสมในสถานการณ์เช่นนั้น หมายเหตุ ให้นักเรียนตรวจสอบการกระทำของตนทุกวัน และให้บันทึกว่าตนได้ปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมตามหลักสัปปุริสธรรมหรือไม่เพียงใด

เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน (LCDS)

การสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน (LCDS) หลายโรงเรียนได้นำไปใช้สอนกิจกรรมแนะแนวจนครบทุกระดับชั้น และได้ผลเป็นอย่างดีมาแล้ว ผู้เขียนจึงเสนอแนะวิธีการสอนแบบนี้เพื่อให้แพร่หลาย ก่อนที่จะทราบถึงเทคนิคการสอนโดยใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงความเป็นมาของระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน เป็นพื้นฐานเสียก่อน

วัชรี ธุวธรรม และคณะ (2523 : คำนำ-สารบัญ) ได้กล่าวถึงระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน สรุปได้ดังนี้ ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน หรือเรียกว่า ระบบพัฒนาประสิทธิภาพชีวิตและอาชีพ (Life Career Development System) เรียกย่อ ๆ ว่า LCDS เป็นโปรแกรมที่นิยมใช้กันมากทั่วโลก นับเป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาที่ดัดแปลงโดยผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาแนะแนวแห่ง ERIC และศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์แอนนาเบอร์ มิชิแกน เพื่อช่วยพัฒนาคนทุกวงการและทุกระดับให้มีคุณภาพสูงขึ้นในการดำรงชีวิตและอาชีพ โดยยึดหลักการนำเอาส่วนดีของมนุษย์ ได้แก่ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนสติปัญญาและความสามารถทั้งหมดที่มีอยู่ในตัวนำออกมาใช้ให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเต็มที่

สมาคมแนะแนวภาคพื้นเอเชีย ได้จัดอบรมระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน ที่กรุงมานิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ในวันที่ 2-3 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 โดยมี Dr. Walz และคณะ ซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องมือ เป็นผู้ให้การอบรม ประเทศไทยได้ส่ง อาจารย์วัชรี ธุวธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาและการแนะแนว กรมการฝึกหัดครู เข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้ และได้รับประกาศนียบัตรให้ใช้เครื่องมือนี้ได้

ด้วยเหตุที่เครื่องมือนี้ใช้กับคน จึงต้องระมัดระวังในการใช้ให้ถูกต้องตามหลักวิชา และสอดคล้องกับลักษณะของคนในวัฒนธรรมและสังคมนั้น ๆ ผู้ใช้ต้องมีความรู้ทางจิตวิทยาหลายด้าน เช่น จิตวิทยาแนะแนว จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาบุคลิกภาพ

ทางกรมการฝึกหัดครู จึงได้ระดมพลังและเวลาของหัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนวของวิทยาลัยครูส่วนกลางทุกแห่งร่วมกับหน่วยศึกษานิเทศก์ ดัดแปลงและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเครื่องมือชุดนี้ให้สามารถใช้กับสังคมไทยได้ ต่อมาจึงได้ยืดอบรมวิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญทางจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ ของวิทยาลัยครู กรม กองและหน่วยงานอื่น โดยใช้เวลาครั้งละ 4-5 วันติดต่อกัน นอกจากนี้ยังใช้สอนในหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ในวิชากระบวนการกลุ่มและจิตวิทยาแนะแนว ตลอดจนแพร่หลายไปยังครูแนะแนวตามสถานศึกษาต่าง ๆ จนมีหลายโรงเรียนนำไปปรับใช้สอนในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวได้ผลเป็นอย่างดีมาแล้ว เช่น โรงเรียนเบญจมราชาลัย เป็นต้น

ผู้ที่จะใช้เครื่องมือนี้ ทางเจ้าของเครื่องมือได้วางหลักการไว้ว่าจะต้องผ่านการฝึกอบรมเสียก่อน เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดและได้ผลอย่างแท้จริง อาจารย์วัชรี ธุวธรรมและคณะจึงได้ทำคู่มือผู้ดำเนินการควบคู่กับเครื่องมือไว้ด้วย ทำให้เกิดความมั่นใจในการใช้เครื่องมือยิ่งขึ้น

เครื่องมือฝึกอบรมชุดนี้มี 9 โมดุล เริ่มตั้งแต่

โมดุล 1 การสำรวจตนเอง ประกอบด้วย

1.1 การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับตนเอง

1.2 การสำรวจความสนใจ

1.3 การสำรวจจุดแข็ง

1.4 การสำรวจความต้องการ

1.5 การสำรวจบุคลิกภาพ

1.6 การสำรวจวิถีชีวิต

1.7 การใช้ความเข้าใจในตนเอง

ภาคผนวก : เกมเข็มทิศชี้บุคลิกภาพ

โมดุล 2 การพิจารณาค่านิยม ประกอบด้วย

2.1 การสำรวจค่านิยมของตน

2.2 การแลกเปลี่ยนค่านิยมของตนกับผู้อื่น

2.3 เกิดอะไรขึ้น...เมื่อค่านิยมของตนขัดกันเอง

2.4 ความขัดแย้งกับผู้อื่น

2.5 ค่านิยมที่ขัดแย้งกับกลุ่มและสังคม

2.6 การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตามค่านิยมของตนเอง

โมดุล 3 การตั้งเป้าประสงค์ ประกอบด้วย

3.1 สำรวจค่านิยมที่สัมพันธ์กับการเลือกงาน

3.2 การใช้กระบวนการตั้งเป้าประสงค์

3.3 อุปสรรคในการตั้งเป้าประสงค์

3.4 เหตุผลเบื้องหลังเป้าประสงค์

3.5 จงเป็นผู้ริเริ่ม : วางแผนงาน

3.6 รวมเป้าประสงค์

โมดุล 4 การเผชิญงาน ประกอบด้วย

4.1 บทบาทของอาชีพใหม่

4.2 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับงาน

4.3 อาชีพในปัจจุบัน

4.4 ผลตอบแทนทางสังคมของงาน

4.5 การดำรงอาชีพที่เลือกสรรไว้

4.6 ท่านและอนาคต

โมดุล 5 การเอาชนะอุปสรรค ประกอบด้วย

5.1 คนและอุปสรรค

5.2 กำแพงอุปสรรคที่ตัวท่านสร้างขึ้นเอง

5.3 การจัดการกับอุปสรรค

5.4 จะเอาชนะอุปสรรคได้อย่างไร

5.5 การจัดการกับปัญหาการหางานทำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โมดุล 6 การใช้ข้อสนเทศ ประกอบด้วย

6.1 การใช้ข้อสนเทศ

6.2 ท่านเชื่อข้อสนเทศหรือไม่...?

6.3 วิธีค้นหาสิ่งที่ท่านต้องการทราบ

6.4 ทำอะไรกับข้อสนเทศนั้น

6.5 ข้อสนเทศ จะประเมินได้อย่างไร

6.6 ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดข้อสนเทศ

โมดุล 7 การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

7.1 ท่านและสังคมที่ดำเนินตามเวลานาฬิกา

7.2 อะไรเกิดขึ้นเมื่อท่าน....?

7.3 การฟัง การทำตามคำแนะนำ การสมาธิ

7.4 ท่านและประสิทธิภาพ

7.5 การปฏิบัติงานด้วยประสิทธิภาพ

7.6 ประสิทธิภาพของกลุ่ม

โมดุล 8 การสร้างมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย

8.1 กระจกเงาที่ผนัง.....

8.2 สำรวจไปรอบ ๆ

8.3 ท่านไม่ได้พูดอย่างนั้น

8.4 ท่านจะสร้างกำแพงหรือหน้าต่าง

8.5 การฟังและการย้อนตอบ

8.6 เมื่อเกิดการขัดแย้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โมดุล 9 การสร้างอนาคต

9.1 มุ่งสู่อนาคต

9.2 วาดภาพสิ่งที่เป็นไปได้

9.3 การริเริ่มอนาคต

9.4 เปิดหน้าต่างอนาคต

9.5 ก้าวเข้าสู่อนาคต

9.6 เป็นสถาปนิกเขียนแบบชีวิต-สร้างอนาคตของท่าน

กิจกรรมในแต่ละโมดุล จะมีลักษณะของกิจกรรมแตกต่างกันออกไป ไม่ซ้ำแบบกัน เช่น มีทั้งกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง แบบสำรวจ แบบทดสอบ เกม และสื่อต่าง ๆ แต่จากโมดุลที่ 1 ถึงโมดุลที่ 9 จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการไปตามขั้นตอนอย่างมีระบบ และเป็นพัฒนาการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง มองเห็นคุณค่าในตัวเอง พร้อมที่พัฒนาตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อความสำเร็จของชีวิตและการงานที่กระทำอยู่ในชีวิตจริง ทำให้เป็นคนที่มีเป้าหมายของชีวิตและพยายามที่จะดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น โดยการเอาชนะอุปสรรคทั้งที่เป็นอุปสรรคจากตัวเองโดยตรง สามารถที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้ในที่สุด

ต่อมาทางศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ โดยอาจารย์วรรณา พรหมบุรมย์และคณะ ได้จัดโครงการเพื่อฝึกอบรมครูระดับมัธยมศึกษาขึ้น โดยมีอาจารย์วัชรี ธุวธรรม และคณะ เป็นวิทยากรให้การฝึกอบรมการใช้กิจกรรม การเสริมสร้างค่านิยม (Value Clarification เรียกย่อ ๆ ว่า V.C.) 50 กิจกรรม และการใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพชีวิตและอาชีพ (Life Career Development System เรียกย่อ ๆ ว่า LCDS) 56 กิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2526 ถึงวันที่ 29 เมษายน 2526 ทุกบ่ายวันศุกร์เป็นเวลา 20 สัปดาห์

หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ทางโรงเรียนเบญจมราชาลัยก็ได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนทดลองการใช้ยุทธวิธีในการพิจารณาเสริมสร้างค่านิยม ในการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และใช้ระบบพัฒนาประสิทธิภาพชีวิตและอาชีพ ในการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการและปรัชญาในการใช้กิจกรรม V.C. และ LCDS

เดิมทีเราเชื่อว่า การอบรมสั่งสอนศีลธรรม จริยธรรมไทยการบอกว่าอะไรดีควรทำ อะไรไม่ดีไม่ควรทำ แล้วเด็กก็จะทำตาม และเรายังเชื่ออีกว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว เด็กก็จะทำตาม หรืออาจใช้ยุทธวิธีการให้รางวัลเมื่อเด็กทำดีและลงโทษเมื่อเด็กทำไม่ดี สิ่งเหล่านี้จะช่วยแก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้นได้

ต่อมานักจิตวิทยาเห็นว่าวิธีต่าง ๆ ดังกล่าว ไม่สามารถปลูกฝังหรือถ่ายทอดค่านิยมได้ ทั้งนี้เพราะค่านิยมของคนเราเปลี่ยนแปลงได้เสมอ จึงได้พยายามคิดค้นกระบวนการต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนเราเข้าถึงค่านิยมได้ แทนที่จะใช้การอบรมค่านิยมที่พึงประสงค์ หรือเอาค่านิยมของครูหรือสังคมไปครอบผู้เรียนจะด้วยวิธีใดก็ตามเป็นสิ่งไม่ควรกระทำ ควรจะใช้วิธีสอนให้เรียนรู้และเข้าใจระบบหรือกระบวนการของการพิจารณาเสริมสร้างค่านิยมจะดีกว่า เพราะเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาอย่างมีเหตุผล เรียนรู้ว่าคนเรามีการตัดสินที่ดี ๆ ได้หลายวิธีด้วยกันในแต่ละปัญหา รู้ถึงผลที่ได้รับจากการตัดสินใจในแต่ละครั้ง สอนให้รู้วิธีสำรวจวิถีการดำเนินชีวิตทุกแง่ทุกมุม และดำเนินชีวิตตามค่านิยมของตนที่ได้เลือกอย่างมีอิสระด้วยตัวเอง

การที่คนเราจะซาบซึ้งในค่านิยมใดจนสามารถปฏิบัติตามค่านิยมนั้นได้ จะต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ดังที่ พนัส หันนาคินทร์ (2520 : 18-19) กล่าวว่ามี 7 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. การเลือกอย่างเสรีไม่มีใครบังคับ
2. การเลือกจากค่านิยมหลาย ๆ อย่างที่มีอยู่
3. การเลือกโดยพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียและผลที่จะตามมา
4. การเทอดทูนและรักษาค่านิยมที่เราเลือกอย่างมั่นคง
5. การยืนหยัดในค่านิยมที่เลือกอย่างเหนียวแน่น
6. การปฏิบัติตามค่านิยมที่เลือก
7. การกระทำซ้ำในสิ่งที่เรายึดถือเป็นค่านิยมจนเป็นนิสัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ยุทธวิธีการใช้กิจกรรมสร้างเสริมค่านิยม (v.c.) ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนเบญจมราชาลัย รวม 50 กิจกรรม ได้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะเริ่มกิจกรรมแตกต่างกันดังนี้

ยุทธวิธีกลุ่มแรก การเริ่มมองตัวเอง

ยุทธวิธีที่ 1 สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบที่สุด

ยุทธวิธีที่ 2 เอ๊ะ เราหรือนี่

ยุทธวิธีที่ 3 แล้วิเศษ

ยุทธวิธีที่ 4 ไม้กระดก

ยุทธวิธีที่ 5 ความสำคัญอันดับแรก

ยุทธวิธีที่ 6 สะท้อนค่านิยม

ยุทธวิธีที่ 7 การลงคะแนนเสียง

ยุทธวิธีที่ 8 ระดมความคิด

ยุทธวิธีที่ 9 กล่องวิเศษ

ยุทธวิธีที่ 10 ความฝันเป็นจริงได้

ยุทธวิธีที่ 11 ฉันคือใคร

ยุทธวิธีที่ 12 เส้นชีวิต

ยุทธวิธีที่ 13 เลข 9 นำโชค

ยุทธวิธีที่ 14 เมื่อครั้งเรายังเด็ก

ยุทธวิธีกลุ่มที่ 2 การเริ่มรู้จักตนเอง

ยุทธวิธีที่ 15 โล่ประจำตัว

ยุทธวิธีที่ 16 ท่านเป็นบุคคลที่.....

ยุทธวิธีที่ 17 การใช้เวลาและเงิน

ยุทธวิธีที่ 18 การสำรวจความรู้สึกขณะนี้ ที่นี่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ยุทธวิธีที่ 19 ตกแต่งห้องส่วนตัว

ยุทธวิธีที่ 20 บ้านและห้องที่รัก

ยุทธวิธีที่ 21 ถ้าข้าพเจ้าเป็นหนังสือ

ยุทธวิธีที่ 22 ความทรงจำครั้งสำคัญ

ยุทธวิธีที่ 23 ข้าพเจ้าคือบุคคลที่.....

ยุทธวิธีที่ 24 ไม่มีกุหลาบแดง

ยุทธวิธีที่ 25 วัยแรกรุ่น

ยุทธวิธีที่ 26 ถุงสีน้ำตาล

ยุทธวิธีที่ 27 สัปดาห์ที่ควรรำลึก

ยุทธวิธีที่ 28 ทำสัญญากับตัวเอง

ยุทธวิธีที่ 29 ประวัติความดีงาม

ยุทธวิธีที่ 30 เราเป็นคนที่เราเสริมแต่งได้

ยุทธวิธีกลุ่มที่ 3 การรักตนเอง

ยุทธวิธีที่ 31 ฉันเป็นคนเก่งและน่ารัก

ยุทธวิธีที่ 32 กระจกเงา

ยุทธวิธีที่ 33 การสร้างความเชื่อมั่นใน 8 นาที

ยุทธวิธีที่ 34 การโฆษณาตัวเอง

ยุทธวิธีที่ 35 แสงแห่งความภูมิใจ

ยุทธวิธีที่ 36 สัญลักษณ์แห่งความสำเร็จ

ยุทธวิธีที่ 37 เสียงในโต๊ะอาหาร

ยุทธวิธีที่ 38 เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้

ยุทธวิธีที่ 39 การส่งโทรเลขค่านิยม

ยุทธวิธีที่ 40 ฟังหน่อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ยุทธวิธีกลุ่มที่ 4 การสร้างค่านิยมในชีวิตประจำวัน

ยุทธวิธีที่ 41 โล่สัญลักษณ์

ยุทธวิธีที่ 42 การสัมภาษณ์กลุ่ม

ยุทธวิธีที่ 43 เสียงสนับสนุน

ยุทธวิธีที่ 44 เพื่อนร่วมโลก

ยุทธวิธีที่ 45 สระน้ำส่วนตัว

ยุทธวิธีที่ 46 เรากล้าเสี่ยงชีวิตหรือไม่

ยุทธวิธีที่ 47 เกณฑ์การดำเนินชีวิต

ยุทธวิธีที่ 48 สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต

ยุทธวิธีที่ 49 การตอบคำถามเชิงอธิบาย

ยุทธวิธีที่ 50 การตัดสินใจการแก้ปัญหา

ยุทธวิธีฝึกระบบพัฒนาประสิทธิภาพชีวิตและอาชีพ (LCDS) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเบญจมราชาลัย ทั้ง 9 โมดุล รวม 56 กิจกรรม โดยแบ่งเป็น 3 ชุด คือ

ชุด ก. การรู้จักตัวเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โมดุล สำรวจตัวเอง

ก. 1.1 สำรวจตัวเอง

ก. 1.2 สำรวจความสนใจ

ก. 1.3 สำรวจจุดแข็ง

ก. 1.4 สำรวจความต้องการ

ก 1.5 สำรวจบุคลิกภาพ

เกมเข็มทิศชี้บุคลิกภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โมดุล พิจารณาค่านิยม

ก. 2 บทนำค่านิยม

ก. 2.1 สำรวจค่านิยม

ก. 2.2 การแลกเปลี่ยนค่านิยมกับคนอื่น

ก. 2.3 การจัดการกับค่านิยมขัดแย้งในตนเอง

ก. 2.4 การจัดการกับค่านิยมที่ขัดแย้งกับผู้อื่น

เกมยานหลบภัย

โมดุล การตั้งเป้าประสงค์

ก. 3.1 สำรวจค่านิยมที่สัมพันธ์กับงาน

ก. 3.2 กระบวนการตั้งเป้าประสงค์

ก. 3.3 อุปสรรคในการตั้งเป้าประสงค์

ก. 3.4 เหตุผลเบื้องหลังเป้าประสงค์

ก. 3.5 การริเริ่มวางแผน

เกมต่อชิ้นส่วน

ชุด ข. การเอาชนะอุปสรรคและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

โมดุล การเอาชนะอุปสรรค

ข. 1.1 คนและอุปสรรค

ข. 1.2 กำแพงอุปสรรคที่ตัวท่านสร้างเอง

ข. 1.3 การจัดการกับอุปสรรค

ข. 1.4 จะเอาชนะอุปสรรคได้อย่างไร

เกมอุปสรรคในแต่ละช่วงชีวิต

โมดุล การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. 2.1 ท่านและสังคมนาฬิกา

ข. 2.2 อะไรเกิดขึ้น...ในสถานการณ์ต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ข. 2.3 การทำตามคำแนะนำและสมาธิ

ข. 2.4 ท่านและประสิทธิภาพ

ข. 2.5 การปฏิบัติงานด้วยประสิทธิภาพ

ข. 2.6 ประสิทธิภาพของกลุ่ม

- เกมสถานการณ์

โมดุล การสร้างมนุษยสัมพันธ์

ข. 3.1 การมองตน

ข. 3.2 ความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ข. 3.3 การเลือกสรรคำพูด

ข. 3.4 การสร้างความคุ้นเคย

ข. 3.5 การฟังและการย้อนตอบ

ข. 3.6 การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ชุด ค. การเตรียมความพร้อมในการเลือกอาชีพ

โมดุล การเผชิญวิถีชีวิตและงาน

ค. 1 เผชิญวิถีชีวิต

ค. 1.1 ใช้ความเข้าใจตนเองในการเลือกอาชีพ

ค. 1.2 พิชิตการหางานทำ

ค. 1.3 บทบาทของอาชีพใหม่

ค. 1.4 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับงาน

ค. 1.5 อาชีพ ปัจจุบัน

ค. 1.6 ผลตอบแทนทางสังคมของงาน

ค. 1.7 การดำรงอาชีพที่เลือกสรร

ค. 1.8 ท่านและอนาคต

โมดุล ข้อสนเทศ

ค. 2 บทนำข้อสนเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ค. 2.1 การใช้ข้อสนเทศ

ค. 2.2 ท่านเชื่อข้อสนเทศหรือไม่

ค. 2.3 วิธีค้นสิ่งที่ต้องการทราบ

ค. 2.4 ทำอะไรกับข้อสนเทศ

ค. 2.5 ข้อสนเทศจะประเมินได้อย่างไร

ค. 2.6 ท่านเป็นผู้ทำให้กำเนิดข้อสนเทศ

โมดุล การสร้างอนาคต

ค. 3.1 มุ่งสู่อนาคต

ค. 3.2 วาดภาพสิ่งที่เป็นไปได้

ค. 3.3 การริเริ่มอนาคต

ค. 3.4 เปิดหน้าต่างอนาคต

ค. 3.5 ก้าวสู่อนาคต

ค. 3.6 เป็นสถาปนิคเขียนแบบชีวิต สร้างอนาคตของท่าน

ผลจากการใช้กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม และระบบพัฒนาประสิทธิภาพชีวิตและอาชีพ ทำให้งานแนะแนวในโรงเรียนเบญจมราชาลัยพัฒนาขึ้นมาก นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี เพราะการที่นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม ทำให้มีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น

ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมจากอาจารย์วัชรี ธุวธรรม และคณะ รวม 3 ครั้ง ๆ ละ 5 วัน ติดต่อกัน หลังจากนั้นก็ได้ทำกิจกรรมจากเครื่องมือบางเครื่องมือมาใช้ในการสอนนักศึกษาและอบรมครูในจังหวัดพิษณุโลกหลายครั้ง แต่ยังไม่เคยได้จัดอบรมจนครบกระบวนการ ถ้าครูแนะแนวจะนำไปใช้ในการสอนกิจกรรม ผู้เขียนขอเสนอให้ใช้จนครบกระบวนการเพื่อจะได้ผลการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพในทางที่ดีขึ้นอย่างถาวร อันจะมีผลต่อการเข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวเองของนักเรียน จนสามารถเลือกทางเดินของชีวิตที่มีทั้งประสิทธิผลเต็มศักยภาพของ แต่ละคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยการพัฒนาตนด้วย Discussion 66

เทคนิคการสอนโดยการพัฒนาตนด้วย Discussion 66 นี้ ผู้เขียนได้นำมาใช้ร่วมกับการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มซึ่งให้ผลดีมาก ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและช่วยกันระดมพลังสมองเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน นักแนะแนวของไทยที่ได้เสนอแนวคิดนี้ ต่อการสอนกิจกรรมแนะแนว คือ รศ.จำเนียร ช่วงโชติ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งผู้เขียนก็เห็นว่าสามารถนำวิธีการนี้ มาใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนวได้เป็นอย่างดี จึงได้ขอนำมาเผยแพร่ต่อไว้ ณ ที่ดี

จำเนียร ช่วงโชติ (2524 : 23 - 35) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับ Discussion 66 ไว้พอสรุปได้ดังนี้

Discussion 66 หรือ Phillips 66 เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการกลุ่ม เป็นการจัดกลุ่มอภิปรายเรื่องหรือปัญหาต่าง ๆ ในรูปของการระดมสมอง โดยใช้กลุ่มละ 6 คน ใช้เวลาอภิปราย 6 นาที ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการและร่วมกันระดมความคิด เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงานผลของการระดมความคิดของกลุ่ม การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นการรวมความคิดในปัญหาใดปัญหาหนึ่งของสมาชิกทุกคนในกลุ่มทุกคน ทุกคนมีอิสระในการคิด ไม่มีการตัดสินว่าของใครผิดถูกความคิดของทุกคนมีการยอมรับและบันทึกไว้

จุดมุ่งหมายในการฝึกการพัฒนาตน ด้วย Discussion 66

1. เพื่อฝึกความรวดเร็วของประสาทสัมผัส ความคล่องทางการคิดและการพูด ความกระฉับกระเฉงของท่าทางและการเคลื่อนไหว

2. เพื่อฝึกการกล้าแสดงออกทางความคิด และการพูด

3. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ยอมรับตนเองและผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ ฝึกเป็นผู้ทำและผู้ตามที่ดี

4. เพื่อฝึกให้ตื่นตัวอยู่เสมอ มีความสนุกและเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

<u>วิธีการจัดกลุ่ม</u>.

แบบที่ 1 สำหรับคนจำนวนน้อยให้แยกออกไปรวมจัดเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน ดังรูป

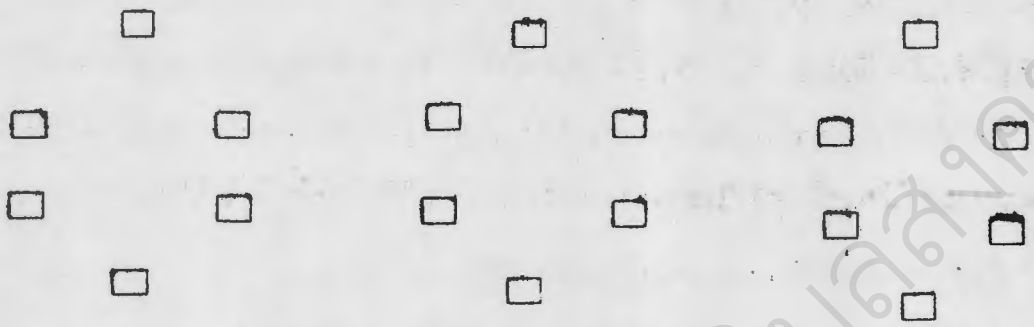

แบบที่ 2 สำหรับคนจำนวนมาก ให้นั่งเป็นแถว ๆ (แถวละ 3,6,9,12.....) โดยแถวคี่เป็นผู้หันหน้าเผชิญแถวคู่ ส่วนแถวคู่อยู่คงเดิม และจัดเป็นกลุ่มดังรูป

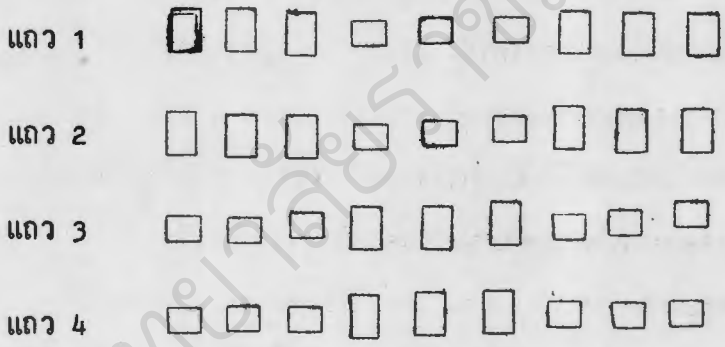

<u>ลักษณะของหัวข้อสำหรับให้กลุ่มระดมความคิด มีดังนี้</u>

1. อาจเป็นเรื่องที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมปัจจุบันการเมือง (ภายในและต่างประเทศ) การคบเพื่อนต่างเพศ การกีฬา ดนตรี และอื่น ๆ

2. อาจเป็นเรื่องที่นักศึกษาหรือนักเรียนประสบความอึดอัด มีปัญหามีความไม่พอใจ มีความกดดัน เช่น กฎข้อบังคับของโรงเรียน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. อาจเป็นสุภาษิต หรือคำขวัญที่น่าสนใจ ให้ข้อคิดให้ความรู้สึกด้านคุณธรรม

4. อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับทางเพศ เพราะเรื่องทางเพศเป็นเรื่องที่ทุกคนให้ความสนใจ ใคร่รู้และสนุกต่อการพูดถึง

ผู้สอนอาจให้ผู้เรียน ช่วยร่วมคิดก็จะยิ่งทำให้ได้หัวข้อเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

<u>ตัวอย่างหัวข้อที่ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ระดมความคิด</u>

1. การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนให้ประโยชน์แก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด
2. การที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมีผลทำให้นักเรียนสอบตกจริงหรือ
3. การแต่งกายของนักเรียนในปัจจุบันมีแนวโน้มไปทางบวกหรือทางลบ
4. กฎข้อบังคับเรื่องผม และการแต่งกายสร้างความอึดอัดใจแก่นักเรียนจริงหรือ
5. ควรใส่ของมีค่ามาโรงเรียนหรือไม่
6. เป็นนักเรียนควรเที่ยวกลางคืนไหม
7. ถ้าจะให้เรียนเก่งควรปฏิบัติตัวอย่างไร
8. การเป็นนักเรียนที่ดีนั้นควรปฏิบัติอย่างไร
9. การซักถามครูมีผลดีหรือไม่
10. ลักษณะของครูที่นักเรียนชอบคืออย่างไร
11. นักเรียนควรสูบบุหรี่ดีหรือไม่
12. นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า "วัยเรียนอย่าเพียรรัก"
13. ควรคบเพื่อนต่างเพศในระหว่างเรียนหรือไม่
14. ภาพยนตร์จีนในทีวีให้ประโยชน์อะไรบ้างแก่นักเรียน
15. คบคนพาลพาลพาไปหาผิดคบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผลจริงหรือ
16. คำกล่าวที่ว่า "รักวัวให้ผูกรักลูกให้ตี" นักเรียนคิดเห็นอย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

17. ข้อคิดที่ว่า "รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา" นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร

18. วินัย อดทน ขยัน ประหยัด ควรมีในตัวนักเรียนทุกคนจำเป็นหรือ

19. นักเรียนคิดเห็นอย่างไรในเรื่องมาตรการประหยัดน้ำมันด้วยการงดรายการทีวีในช่วงเวลา 18.00 - 20.00 น. ของรัฐบาล

20. ข้อความที่ว่า "เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด" ยังคงเป็นความจริงหรือ

<u>ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนด้วย Discussion 66</u>

ประโยชน์ต่อตัวนักเรียน

1. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. มีอิสระทางความคิด และร่วมแสดงความคิดเห็นกันทุกคน
3. สมาชิกมีความสนิทสนมกัน มีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน
4. เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม
5. ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตามวิถีทางประชาธิปไตย
6. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
7. เกิดความสนุกสนาน และกระตือรือร้นในการเรียน
8. มีความใกล้ชิดระหว่างครูสอนและนักศึกษา
9. เกิดความเป็นกันเองกับผู้สอน
10. เรียนรู้จักการปรับปรุง แก้ไขตัวเอง โดยกลุ่มเพื่อนเป็นกระจกสะท้อนให้เห็น
11. ฝึกประสาทสัมผัส ฝึกการคิดอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเกิดความคล่องตัวในการเรียนและการพูด
12. ฝึกการวิจารณ์เป็น และรับฟังความคิดเห็น และยอมรับความจริง
13. เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน
14. เป็นการเรียนที่ได้งานมากใช้เวลาน้อย และรู้จักประชาธิปไตย
15. มีการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การพูด การเข้ากลุ่ม และการปรับตัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

16. ฝึกความรับผิดชอบร่วมกันภายในกลุ่ม
17. ทำให้เกิดความรับผิดชอบในตนเอง
18. สามารถดึงประสบการณ์เดิมมาใช้
19. ได้รู้จักคนมากขึ้น ทั้งคนในกลุ่มและนอกกลุ่ม
20. ทำให้เกิดความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วง
21. ฝึกให้เกิดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้คล่อง
22. ทำให้มีการพัฒนาตนเองในด้านความคิด
23. ทำให้รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างความสามัคคี
24. มีความสนุกสนาน ตื่นเต้นและได้รับความรู้โดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย
25. สามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้เมื่อถูกวิจารณ์
26. รู้จักการแสดงออกในที่สาธารณชน
27. ทำให้ได้ความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ จากเพื่อนสมาชิก
28. ทำให้มองเห็นศักยภาพภายในตัวบุคคล
29. สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง
30. เรียนรู้การทำงานร่วมกับคนอื่น รู้จักปรับตัว รู้จักผู้อื่น และเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น

ประโยชน์ต่อครูแนะแนว

1. กระบวนการระดมความคิดด้วย Discussion 66 เป็นสื่อกลางให้เกิดการรู้จักคุ้นเคยและเรียนรู้กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันได้อย่างทั่วถึง

2. ผู้สอนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างกระจ่างแจ้งชัดในหลาย ๆด้าน เช่น เป็นคนเปิดเผยหรือเก็บตัว เข้ากับเพื่อนได้ดีหรือไม่ได้ปรับตัวเองได้ดีหรือไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนด้วยการให้คำปรึกษาและแนะแนวต่อไป

3. ผู้สอนสามารถมองเห็นศักยภาพในตัวผู้เรียนแต่ละคนมีอย่างไร มากน้อยเพียงใด ควรแก้ไขปรับปรุงและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนั้น ต่อไปอย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. ผู้สอนสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงแนวความคิด เจตคติ ความรู้สึกนึกคิด และความรู้สึกเก็บกด ที่ผู้เรียนได้แสดงออกจำเป็นอย่างไร เน้นในด้านบวกหรือลบ ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้สอนให้การแนะแนวแก่ผู้เรียนได้ตรงจุดหรือได้ตรงต่อความเป็นจริงก่อนที่เหตุการณ์จะสายเกินแก้

5. ผู้สอนสามารถมองเห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนมากขึ้น เช่นมีความกล้าในการแสดงออก มีความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็น เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ผู้พูดที่สามารถและผู้ฟังที่ดี ตลอดจนเรียนรู้การวิพากษ์วิจารณ์ตัวเองและคนอื่นในลักษณะสร้างสรรค์

<u>ลำดับขั้นตอนในการสอนโดยการพัฒนาตนด้วย Discussion 66</u>

1. ตั้งจุดมุ่งหมายสำหรับการฝึกในแต่ละครั้ง

2. อธิบายเกี่ยวกับวิธีเรียนแบบ Discussion 66 ที่ผู้เรียนจำเป็นจะต้องทราบตั้งแต่การแบ่งกลุ่ม หัวข้อปัญหา การระดมสมอง การเสนอความคิดและการรายงานผลของแต่ละกลุ่ม

3. ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ๆ ดังนี้

3.1 ผู้สอนกำหนดหัวข้อสำหรับระดมความคิด 10 หัวข้อ ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อกันเอง หรือใช้วิธีจับสลาก (หัวข้อที่กำหนด ต้องเหมาะสมกับความสนใจและระดับชั้นของผู้เรียน)

3.2 ผู้เรียนนำหัวข้อที่เลือกได้มาระดมความคิด โดยมีประธานเป็นผู้ดำเนินการและมีเลขานุการเป็นผู้บันทึก

3.3 แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงานผลของการระดมความคิดภายในเวลาที่กำหนด

3.4 แต่ละกลุ่มช่วยกันสำรวจและให้แง่คิดว่าได้อะไรบ้างจากการเรียนแบบ Discussion 66 ครั้งนี้ เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง ความรู้สึกที่มีต่อกลุ่มเพื่อน รวมทั้งปริมาณและคุณภาพของผลงาน

4. ให้ผู้เรียนแชร์ความคิดจากการระดมสมองของทุก ๆ กลุ่ม เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่เหมาะสมกับการฝึก Discussion 66 กับตัวผู้เรียนหรือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาให้ได้มากที่สุด และสรุปผลที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. อภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อปรับปรุงการเรียนในครั้งต่อไป เกี่ยวกับหัวข้อที่ให้ระดมสมอง และขั้นตอนในการปฏิบัติ

<u>ข้อเสนอแนะในการใช้ Discussion 66</u>

1. หัวข้อเรื่องที่จะให้แต่ละกลุ่มระดมความคิด ควรใช้หัวข้อเรื่องทั้งที่แตกต่างกัน และเหมือนกันตามความเหมาะสม ถ้าใช้หัวข้อเรื่องเหมือนกันจะทำให้มองเห็นการเปรียบเทียบการระดมความคิดของกลุ่มชัดเจน แต่อาจทำให้กลุ่มเบื่อที่จะต้องคิดและฟังรายงานในเรื่องเดียวกันซ้ำ ๆ กัน ถ้าใช้หัวข้อต่างกันทำให้กลุ่มตื่นตัว ไม่เบื่อหน่าย แต่ไม่สามารถมองเห็นชัดถึงการเปรียบเทียบของความคิดอย่างไรก็ตาม หัวข้อที่กำหนดให้ในการสอนกิจกรรมแนะแนว จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่มุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความมีวินัยของนักเรียน ปลูกฝังให้รู้สึกรักในสถาบันและชุมชน ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน รวมทั้งเพื่อแนะแนวการศึกษาและอาชีพด้วยเสมอ

2. การส่งตัวแทนรายงานผลของการระดมความคิด เป็นสิ่งจำเป็นมากเพราะจะช่วยแจ้งผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ควรมีการกำหนดเวลาในการรายงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อฝึกความคล่องแคล้วว่องไว เป็นการฝึกทักษะในการพูดและการฟัง และควรสับเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มออกมารายงานผล ผู้สอบต้องให้กำลังใจแก่ผู้รายงานโดยใช้ภาษาที่ทำให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียน

3. การระดมความคิดด้วยวิธี Discussion 66 เหมาะที่จะใช้กับนักเรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถม มัธยม และอุดมศึกษา ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนที่จะดำเนินการอย่างไรให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละระดับ

ผู้เขียนได้นำวิธีการสอนตลอดจนหัวข้อต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วไปใช้จัดกิจกรรมในบางวิชาโดยปรับหัวข้อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ตลอดจนเคยนำไปใช้ในชั่วโมงโฮมรูม เพื่อพัฒนานักศึกษาในความรับผิดชอบ ปรากฏว่าได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง เป็นการช่วยเปลี่ยนบรรยากาศของการเรียนการสอนให้มีรูปแบบแตกต่างจากที่เคย ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งในแง่การเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน การกล้าคิด กล้าพูด และกล้าแสดงออก ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยไม่รู้ตัว ทำให้จดจำฝังใจได้นานไม่ลืม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวแบบศูนย์การเรียน โดยใช้ชุดการสอน

การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ตัวครู สื่อ วิธีการสอน ฯลฯ เทคนิคต่อไปนี้จะเน้นถึงความสำคัญของการใช้สื่อกับวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือ สื่อแบบชุดการสอน กับวิธีการสอนแบบศูนย์การเรียน

เมื่อพิจารณาหลักการและจุดมุ่งหมายในหลักสูตรมัธยมศึกษาจะเห็นว่ามีการเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากกว่าที่จะใช้วิธีการบรรยายเพียงอย่างเดียว ผู้เขียนจึงเห็นว่าการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน เป็นวิธีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรมากที่สุดวิธีหนึ่ง ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สินสกุล (2520 : 154 - 158) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนตนเองให้มีคุณลักษณะที่ดี เหมาะสมตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถาบันที่ขาดแคลนครูผู้สอน

นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2513 : 18) ยังได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ชุดการสอนว่า

> ...ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการศึกษาทำให้เชื่อได้ว่าในอนาคต การศึกษาจะเลิกใช้ระบบโรงเรียน ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง โดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ บทเรียนแบบโปรแกรมและเครื่องช่วยสอน (Teaching Machine) โดยจัดให้มีชุดการสอนหรือชุดเรียนเบ็ดเสร็จ (Instructional Package)....

ก่อนที่จะกล่าวถึงการสอนกิจกรรมแนะแนวแบบศูนย์การเรียน โดยใช้ชุดการสอน ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคำว่า "ศูนย์การเรียน" และ "ชุดการสอน" เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงเทคนิคการสอนด้วยวิธีนี้ต่อไป

ความหมายของคำว่า "ศูนย์การเรียน"

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สินสกุล (2520 : 158) ได้ให้ความหมายของ "ศูนย์การเรียน" ว่า

ศูนย์การเรียน (Learning Center) เป็นนวกรรมการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยเน้นการใช้สื่อการสอนแบบผสม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างกระฉับกระเฉง
2. ได้ตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วนตนเองทันที
3. ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ
4. เกิดการเรียนรู้ทีละน้อยตามลำดับ

จะเห็นว่า ศูนย์การเรียนเป็นการเรียนการสอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามจำนวนศูนย์การเรียนที่จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าและประกอบกิจกรรมการเรียนด้วยตัวเองตามที่ครูจัดไว้ให้

ประวัติความเป็นมาของการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน

ผสม จันทร์เทพย์ (2523 : 2) ได้สรุปประวัติความเป็นมาดังนี้

แนวความคิดในการจัดศูนย์การเรียน เป็นของนักการศึกษากลุ่มประสบการณ์ก้าวหน้า (Progressivism) ซึ่งมีความเชื่อว่า "ประสบการณ์จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง"

การจัดห้องเรียนที่ถือประสบการณ์จากกิจกรรมเริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ.1896 เมื่อ John Dewey ได้สร้างโรงเรียนปฏิบัติการ (Laboratory school) ขึ้นที่เมืองชิคาโก มลรัฐอิลินอยส์ แต่ยังไม่นิยมแพร่หลายมากนัก ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 มหาวิทยาลัยเซ้าเทิร์น แคลิฟอร์เนียในลอสแองเจอลิส ได้รับอนุมัติและความช่วยเหลือจากรัฐบาล ทำการทดลองปรับปรุงระบบศูนย์การเรียนให้มีประสิทธิภาพ โครงการนี้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1972

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมาจากการที่ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ แห่งแผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้คิดขึ้นในขณะที่ประจำอยู่ที่ศูนย์ประสานงานทางสื่อการสอน แผนกครุศึกษา มหาวิทยาลัยเซ้าเทิร์นแคลิฟอร์เนีย ในปี พ.ศ. 2513 เมื่อเดินทางกลับประเทศไทย ได้เผยแพร่แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน โดยจัดเริ่มแรกที่โรงเรียนสาธิต คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2515 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบันนี้ แนวความคิดในการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ได้เผยแพร่เข้าไปในวงการศึกษาทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว มีการจัดบรรยายและจัดสัมมนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องศูนย์การเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ หลายครั้ง และสถานศึกษาต่าง ๆ ได้ผลิตชุดการสอนวิชาต่าง ๆ ในแต่ละระดับชั้นที่เหมาะสมกับการเรียนแบบศูนย์การเรียนมากขึ้นทุกปี นอกจากนี้นักศึกษาที่เรียนในระดับปริญญาโทหลายคนยังได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทดลองผลิตชุดการสอนวิชาต่าง ๆ และนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในหลายระดับชั้นและหลายวิชา

<u>ประเภทของศูนย์การเรียน</u>

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2518 : 4-8) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท สรุปได้ ดังนี้ คือ

1. ศูนย์การเรียนสำหรับครูคือศูนย์การเรียนที่ใช้เป็นห้องปฏิบัติการวิธีสอนเหมาะสำหรับสถาบันการฝึกหัดครู ซึ่งอาจจะจัดในสถาบันหรือในโรงเรียนที่มีนักเรียนฝึกสอนประจำอยู่ก็ได้ ห้องศูนย์การเรียนสำหรับครูควรเป็นห้องเอกเทศ มีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม

2. ศูนย์การเรียนในห้องเรียน มักจัดเป็นศูนย์ต่าง ๆ ไว้ข้างผนังห้องเรียนหรือมุมห้องเรียน โดยจัดเป็นศูนย์วิชาต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์ภาษาไทย ศูนย์สังคมศึกษา และศูนย์คณิตศาสตร์ เป็นต้น มีสื่อการสอนและกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามความสนใจเมื่อนักเรียนมีเวลาว่าง ศูนย์การเรียนแบบนี้ครูยังไม่ใช้เป็นส่วนประกอบในการสอนอย่างจริงจัง การจัดศูนย์การเรียนแบบนี้ส่งเสริมให้นักเรียนให้ได้เรียนตามความถนัดและความสนใจ โดยพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลช่วยให้เด็กไม่เบื่อหน่ายการเรียน

3. ห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงห้องเรียนแบบธรรมดาที่ครูเป็นผู้สอน มาเป็นศูนย์กิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในศูนย์การเรียนนี้ อาศัยพื้นฐานจากทฤษฎีการใช้สื่อประสม และกระบวนการกลุ่ม เป็นการบูรณาการใช้สื่อการสอนชนิดต่าง ๆ และกลุ่มกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาและฝึกฝนพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนให้มากที่สุด

แผนผังการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

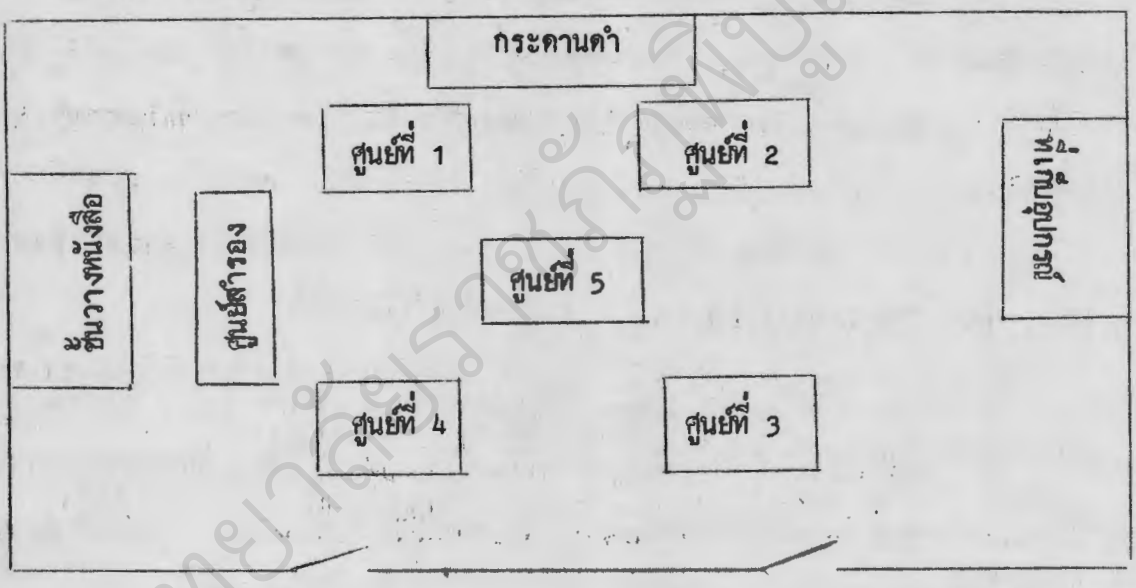

4. ศูนย์การเรียนชุมชน คือสถานศึกษาที่จัดบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ด้วยการเรียนจากโปรแกรมการสอน ซึ่งจัดไว้ในรูปชุดการสอนรายบุคคลตามหมวดหมู่ของเนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ภายใต้การดูแลของครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ที่ปรึกษาและควบคุมโปรแกรมของผู้เรียน การเรียนชุมชนไม่มีการกำหนดเวลาและระดับชั้นผู้เรียนจะเข้าเรียนเมื่อใดหรือหยุดพักไประยะหนึ่งระยะใดก็ได้ เนื้อหาและประสบการณ์ในชุดการสอนจะแบ่งออกเป็น "หน่วยการสอนย่อย" ตามลำดับของมโนทัศน์จากง่ายไปหายาก และจากระดับพื้นฐานไประดับสูง เปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้ก้าวสูงขึ้นไปตามความสนใจและความสามารถของตนเอง เนื้อหาและประสบการณ์ที่จัดไว้ในศูนย์การเรียนชุมชนจึงเริ่มจากความรู้เบื้องต้นไปจนถึงความรู้ชั้นสูง จัดเตรียมเนื้อหาและประสบการณ์ไว้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หัวใจสำคัญของการเรียนชุมชนคือโปรแกรมซึ่งอยู่ในรูปของชุดการสอน ซึ่งต้องจัดเตรียมไว้ให้เพียงพอในศูนย์ประสบการณ์ได้แก่ศูนย์เกษตรกรรม ศูนย์งานช่าง ศูนย์ภาษา เป็นต้น

<u>กระบวนการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน</u>

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 23-24) ได้แบ่งกระบวนการสอนแบบศูนย์การเรียนเป็น 5 ขั้น คือ

1. การทดสอบก่อนเรียน ครูจะใช้แบบทดสอบที่เตรียมไว้ในชุดการสอนเพื่อวัดความรู้เดิมของผู้เรียน เก็บคะแนนไว้เพื่อดูพัฒนาการของนักเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 5 ถึง 10 นาที

2. การนำเข้าสู่บทเรียน ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที โดยปกติกิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนจะกำหนดไว้ในแผนการสอนแล้ว การนำเข้าสู่บทเรียนทำได้หลายวิธี คือ

2.1 การบรรยาย เช่น เล่านิทาน เล่าเรื่องหรือยกเหตุการณ์ประจำวันขึ้นมากล่าวถึง หรือด้วยการถามปัญหา อาจมีสื่อการสอนประกอบ เช่น รูปภาพ แผนภูมิของจริง

2.2 การให้นักเรียนประกอบกิจกรรมที่ครูเตรียมไว้ เช่น เล่นเกมแสดงละคร แสดงบทบาทสมมุติ

3. การประกอบกิจกรรมการเรียน

3.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มกิจกรรม 4-5 กลุ่ม หรือตามที่กำหนดไว้ในชุดการสอน แต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่า ๆ กัน และไม่เกินจำนวนบัตรที่เตรียมไว้ (ส่วนใหญ่จะเตรียมไว้ 10 ชุด)

3.2 ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ตามที่กล่าวไว้ในชุดการสอน เช่น ให้นั่งตามกลุ่มรับแบบฝึกปฏิบัติ แจกบัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา และบัตรคำถามตลอดจนตัวอย่าง เครื่องมือ (ถ้ามี) ให้ครบทุกคน แล้วลงมือทำตามคำสั่ง เมื่อตอบคำถามเสร็จแล้วให้รับบัตรเฉลยจากครู ตรวจและแก้ไขคำตอบให้เรียบร้อยแต่ละกลุ่มจะใช้เวลา 15-20 นาที เมื่อเสร็จแล้ว จะเปลี่ยนไปเรียนให้ศูนย์อื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(หรือรับศูนย์อื่นมาปฏิบัติต่อไป) ขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ครูจะต้องอยู่ดูแลเพื่อคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหา

3.3 การเปลี่ยนกลุ่มกิจกรรมทำได้ 3 วิธี คือ

3.3.1 เปลี่ยนกลุ่มพร้อมกันทุกกลุ่ม จากศูนย์ที่ 1 ไปศูนย์ที่ 2,3,4 จนครบทุกศูนย์ตามลำดับ การเปลี่ยนกลุ่มแบบนี้กระทำได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนทุกคนเสร็จพร้อมกัน (ถ้าเสร็จไม่พร้อมกันอาจให้ใช้เวลาไปศึกษาต่อจากชุดการสอนที่จัดวางไว้ให้ศึกษาในเวลาว่าง)

3.3.2 เปลี่ยนกลุ่มที่เสร็จพร้อมกัน เช่น ถ้ากลุ่มที่ 1 และ 3 เสร็จแล้วก็อาจเปลี่ยนกลุ่มกันได้ทันที

3.3.3 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้ไปทำกิจกรรมศูนย์สำรอง จะทำให้กลุ่มที่เสร็จว่างลง เมื่อกลุ่มอื่นเสร็จแล้วจะได้มาทำกิจกรรมในกลุ่มที่ว่างนั้น

4. การสรุปผลเรียน เมื่อผู้เรียนทุกกลุ่มประกอบกิจกรรมครบทุกศูนย์แล้วก็แสดงว่าผู้เรียนได้เรียนครบตามเนื้อหา แต่ครูจำเป็นต้องสรุปบทเรียนทุกศูนย์ โดยเฉพาะความคิดรวบยอดที่สำคัญ ๆ ของเนื้อหา การสรุปบทเรียนอาจใช้การบรรยาย หรือวิธีอื่นใดที่เหมาะสม

5. การประเมินผลการเรียน เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้วครูจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (ชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน) ผลที่ได้จากแบบทดสอบหลังเรียนจะนำไปใช้ในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนสำหรับหน่วยการสอนนั้น ๆ

ข้อแตกต่างระหว่างการเรียนแบบธรรมดากับการเรียนแบบศูนย์การเรียน

การเรียนจากห้องเรียนธรรมดา	การเรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน
1. นักเรียนนั่งประจำที่หันหน้าเข้าหาครู	1. นักเรียนประกอบกิจกรรมในกลุ่มย่อย ๆ
2. ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนนักเรียนเป็นผู้รับความรู้จากครู	2. นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากการประกอบกิจกรรมตามศูนย์ต่าง ๆ
3. นักเรียนมีโอกาสฝึกตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตยน้อย	3. นักเรียนมีโอกาสฝึกคุณค่าตามวิถีทางประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลิศสงคราม

การเรียนจากห้องเรียนธรรมดา	การเรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน
4. นักเรียนเรียนเนื้อหาเหมือนกันหมดในเวลาเดียวกัน	4. นักเรียนจะเรียนเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมต่างกัน
5. นักเรียนไม่มีโอกาสนำการเรียนการสอนที่ผ่านไปแล้วมาทบทวนใหม่	5. นักเรียนสามารถนำชุดการสอนมาศึกษาทบทวนได้ตามต้องการ
6. ช่วงเวลาตายตัว นักเรียนเรียนทุกวิชาในเวลาเท่ากัน	6. ช่วงเวลาเรียนไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา
7. บรรยากาศการเรียนเคร่งเครียดไม่ส่งเสริมการแสดงออก	7. บรรยากาศไม่เคร่งเครียด นักเรียนกล้าแสดงออก เป็นอิสระ
8. นักเรียนมีโอกาสฝึกใช้โสตทัศนูปกรณ์น้อย	8. นักเรียนมีโอกาสฝึกโสตทัศนูปกรณ์มาก
9. การเรียนรู้อยู่ในวงแคบ	9. การเรียนรู้กว้างขวาง ได้ศึกษาสิ่งที่อยู่นอกตำราและได้ตรวจสอบผลการเรียนด้วยตนเอง และเกิดการเรียนรู้ทีละน้อยตามลำดับ
10. นักเรียนที่มีปัญหาได้รับความเอาใจใส่จากครูไม่ทั่วถึง	10. นักเรียนที่มีปัญหาได้รับการเอาใจใส่จากครูอย่างทั่วถึง

<u>ความหมายของคำว่า "ชุดการสอน"</u>

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2521 : 30) ได้ให้ความหมายว่า "ชุดการสอน (Instructional Package) หมายถึง ชุดของสื่อประสมที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนตามหัวข้อเนื้อหา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับโดยจัดเอาไว้เป็นชุดการสอนมีจำนวนเท่ากับหน่วยเนื้อหาในแต่ละวิชา บรรจุไว้ในซอง กล่องหรือกระเป๋าก็ได้

แนวความคิดในการผลิตชุดการสอน

เบญจวรรณ วัฒนเสรี (2523 :21-22) ได้กล่าวถึงแนวความคิดในการผลิตชุดการสอน สรุปได้ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ วิธีการที่เหมาะสมที่สุดคือ การจัดการสอนรายบุคคลหรือการสอนตามเอกัตตภาพ การศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามสติปัญญาความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่สองคือ ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนจากเดิมที่ยึด "ครู" เป็นศูนย์กลาง มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งได้จัดให้ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ การเรียนด้วยวิธีนี้ ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วน ผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งที่ผู้สอนเตรียมไว้ในรูปของชุดการสอน เป็นการสอนแบบยึดนักเรียนและครูเป็นศูนย์กลาง (Student Teacher Center)

แนวคิดที่สาม คือ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ในรูปของการจัดระบบการใช้สื่อการสอนหลายอย่างมาช่วยการสอนให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนการให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอยู่ตลอดเวลา แนวทางใหม่จึงเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบประสม (Multi Media) ให้เป็นชุดการสอน

แนวคิดที่สี่ คือ ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) ในการสอนรับความรู้จากครูเท่านั้น แทบจะไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อน ๆ และต่อครู นักเรียนจึงขาดทักษะการแสดงออกและการทำงานเป็นกลุ่ม จึงได้มีการนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่ การผลิตสื่อออกมาในรูปของชุดการสอน

แนวคิดที่ห้า คือ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning Theory) มาใช้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียน

1. ได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง (Learning by Doing)

2. ได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร (Law of Effect)

3. ได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) ที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดถูก อันจะทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต

4. ได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสบายใจของนักเรียนเอง เรียนจากง่ายไปหายาก (Simple Difficult)

การจัดสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ตามที่กล่าวมานี้ จะต้องมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทาง ซึ่งชุดการสอนก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง

<u>ประเภทของชุดการสอน</u>

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (อ้างถึงใน เบญจวรรณ วัฒนเสรี, 2523 : 23-24) ได้จำแนกชุดการสอนตามลักษณะการใช้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ครูใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทของครูให้พูดน้อยลง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นชุดการสอนที่ครูเป็นผู้ใช้ บางครั้งจึงเรียกว่า "ชุดการสอนสำหรับครู" ชุดการสอนประกอบการบรรยายนี้ จะมีเนื้อหาเพียงอย่างเดียว โดยแบ่งหัวข้อที่จะบรรยายและประกอบกิจกรรมไว้ตามลำดับขั้น สื่อที่ใช้อาจเป็นแผ่นคำสอน สไลด์ประกอบเสียง แผนภูมิ แผนภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้อภิปรายถามปัญหา และหัวข้อที่ครูกำหนดให้เพื่อความเรียบร้อยในการใช้ ชุดการสอนประเภทนี้มีการบรรจุในกล่องที่มีขนาดพอเหมาะกับจำนวนสื่อการสอน อย่างไรก็ตาม หากเป็นวัสดุอุปกรณ์มีราคาแพงเกินไป ขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป แตกหรือเสียง่ายและสิ่งมีชีวิต เราจะไม่ใส่ไว้ในชุดการสอน แต่จะกำหนด

ไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งที่ครูต้องเตรียมไว้ล่วงหน้า ก่อนทำการสอนในคู่มือครู

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม การเรียนในปัจจุบันมิได้ถือว่าครูเป็นแหล่งความรู้หลักอีกต่อไปแล้ว ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ตระเตรียมสภาพ การเป็นผู้อำนวยการและเป็นผู้ประสานงานการเรียนการสอน นักเรียนจะเรียนจากชุดการสอนแบบกิจกรรม ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ชุดการสอนชนิดนี้ประกอบด้วย ชุดย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วยของบทเรียน ในแต่ละศูนย์มีสื่อหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น ๆ สื่อที่ใช้ในศูนย์จัดไว้ในรูปของสื่อประสม อาจใช้เป็นรายบุคคลหรือสำหรับกลุ่มผู้เรียนทั้งศูนย์จะใช้ร่วมกันได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มต้องการความช่วยเหลือกันและกันได้เอง ระหว่างประกอบกิจกรรมการเรียนหากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่จัดระบบขึ้นโดยให้ผู้เรียนใช้เรียนในที่ที่มีคูหาจัดเตรียมไว้ ผู้เรียนจะนำชุดการสอนไปใช้ในคูหา เมื่อมีปัญหาในระหว่างการเรียนสามารถที่จะนำชุดการสอนประเภทนี้ไปเรียนที่บ้านได้ด้วย โดยผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ๆอาจจะคอยช่วยเหลือบ้าง การสอนรายบุคคลนี้จะสามารถฝึกฝน และส่งเสริมนิสัยของนักเรียนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี

<u>องค์ประกอบของชุดการสอน</u>

สุนันท์ ปัทมาคม (2518 : 2-3) ได้จำแนกส่วนประกอบของชุดการสอนไว้ ดังนี้

1. กล่อง
2. สื่อการสอนและบัตรบอกชนิดของสื่อการสอนเรียงลำดับการใช้
3. บันทึกการสอน ประกอบด้วย
   3.1 รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาและหน่วยการสอน
   3.2 รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เรียน
   3.3 จำนวนชั่วโมง

3.4 วัตถุประสงค์ทั่วไป

3.5 วัตถุประสงค์เฉพาะ

3.6 เนื้อหาและประสบการณ์

3.7 กิจกรรมและการใช้สื่อการสอนประกอบวิธีการสอน

3.8 การประเมินผล วัดผล การทดสอบก่อนและหลังการเรียน

4. คู่มือครู ประกอบด้วย

4.1 คำนำ

4.2 คำชี้แจงสำหรับครูในการใช้

4.3 สิ่งที่ครูจะต้องเตรียมก่อนสอน

4.4 บทบาทของนักเรียน

4.5 กระดาษคำตอบ พร้อมเฉลย

4.6 บันทึกการสอน

5. ใบสั่งงาน ประกอบด้วย

5.1 ชื่อบัตร และหัวเรื่อง

5.2 คำสั่ง

5.3 กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ

ส่วนประกอบของชุดการสอน จะมีอะไรบ้างนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สอนว่าจะเตรียมอะไรไว้บ้างในแต่ละชุด ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอแนะส่วนประกอบของชุดการสอนเรื่อง "เครื่องมือทางการแนะแนว" ที่ผู้เขียนได้สร้างขึ้น มีดังนี้

1. คู่มือครู เพื่อช่วยให้ครูที่จะสอนได้เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการใช้ชุดการสอนอย่างละเอียด ประกอบด้วย

1.1 คำชี้แจงสำหรับครู

1.2 บทบาทของครูผู้สอน จะได้เตรียมการสอนได้ถูกต้อง แบ่งเป็น 3 ขั้น

1.2.1 ขั้นก่อนสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1.2.2 ขั้นขณะสอน

1.2.3 ขั้นสรุป

1.3 บทบาทของผู้เรียน เพื่ออธิบายให้นักเรียนได้ปฏิบัติตาม

1.4 แผนผังการจัดห้องเรียน

1.5 แผนการสอน อย่างละเอียด ประกอบด้วยความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผล

1.6 สิ่งที่ครูจะต้องเตรียมเพิ่มเติม เช่น แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน กระดาษคำตอบ แบบฝึกปฏิบัติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ได้จัดไว้ให้ในชุดการสอน

1.7 ข้อเฉลยของแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

2. แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน พร้อมทั้งกระดาษคำตอบ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด มีสัดส่วนที่พอเหมาะกับเนื้อหาแต่ละเรื่อง เป็นแบบทดสอบที่มาตรฐาน ผ่านขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อสอบมาแล้ว

3. แบบฝึกปฏิบัติ เป็นแบบฝึกหัดที่สร้างขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละศูนย์การเรียน ซึ่งแต่ละคนจะได้รับคนละ 1 ชุด และทำติดตัวเพื่อปฏิบัติกิจกรรมจนครบทุกศูนย์

4. ศูนย์การเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่ ศูนย์ที่ 1 จนถึงศูนย์สุดท้ายและศูนย์สำรองด้วย ในแต่ละศูนย์จะประกอบด้วย

4.1 บัตรรายการต่าง ๆ คือ บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรคำถาม และบัตรเฉลย

4.2 สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละศูนย์ เช่น สไลด์ วีดีโอ ของจริง ของจำลอง สมุดภาพ ตำรา เอกสาร ฯลฯ ตามความเหมาะสม

<u>ลำดับขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนสำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน</u>

1. เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในการทำชุดการสอน เช่น ไม่ยากเกินไปจนเรียนด้วยตนเองไม่ได้ สามารถแบ่งเป็นเนื้อหาย่อย ๆ ได้โดยไม่คาบเกี่ยวกัน และใช้เวลาศึกษาได้เท่า ๆ กัน

นำเนื้อหามาสรุปความคิดรวบยอดที่สำคัญ ๆ ถ้าเนื้อหามีมาก ถ้าเนื้อหามีน้อยก็ใช้วิธีย่อใจความสำคัญ

2. กำหนดเวลาและจำนวนศูนย์การเรียน โดยทั่ว ๆ ไปจะใช้กี่ศูนย์ก็ได้ตามความเหมาะสม

3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างชุดการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง

4. จัดแบ่งเนื้อหาเป็นหน่วยย่อย ๆ โดยไม่คาบเกี่ยวกับผู้เรียนจะเรียนหน่วยใดก่อนก็ได้

5. วางแผนการสอน และเขียนแผนการสอนอย่างละเอียดวิธีใดก็ได้ดังกล่าวไว้ในบทที่ 4

6. ผลิตชุดการสอน ตามลำดับขั้นดังนี้

6.1 ผลิตบัตรรายการ ซึ่งในแต่ละศูนย์จะประกอบไปด้วยบัตรรายการต่าง ๆ คือ บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรคำถามและบัตรเฉลย แต่ละบัตรจะมีขนาด 7" $8\frac{1}{2}$ " (ขนาดเท่ากับครึ่งหนึ่งของกระดาษโรเนียวขาว ยกเว้นบัตรเนื้อหา จะเป็นบัตรแบบพับขนาดเท่ากับกระดาษโรเนียวยาวพับครึ่ง) แต่ละบัตรจะทำด้วยกระดาษวาดเขียนสีต่าง ๆ กัน มีจำนวนบัตรละ 10 แผ่น (เพราะแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนไม่เกิน 10 คน ถ้านักเรียนมีมากก็เพิ่มจำนวนบัตรได้) เพราะฉะนั้นแต่ละศูนย์จะมีบัตรทั้งหมด 50 แผ่น ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดแต่ละบัตรเป็นสีต่าง ๆ กันเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน ดังนี้

บัตรคำสั่ง	สีฟ้า	ศูนย์ละ	10 แผ่น	รวม	5	ศูนย์	50	แผ่น
บัตรเนื้อหา	สีชมพู	ศูนย์ละ	10 แผ่น	รวม	5	ศูนย์	50	แผ่น
บัตรกิจกรรม	สีเขียว	ศูนย์ละ	10 แผ่น	รวม	5	ศูนย์	50	แผ่น
บัตรคำถาม	สีเหลือง	ศูนย์ละ	10 แผ่น	รวม	5	ศูนย์	50	แผ่น
บัตรเฉลย	สีขาว	ศูนย์ละ	10 แผ่น	รวม	5	ศูนย์	50	แผ่น

เมื่อตัดกระดาษตัดรายการเรียบร้อยแล้ว ให้พิมพ์หรือเขียนข้อความลงในบัตรตามแต่ละชนิดของบัตร (ถ้าทำ 10 ชุด อาจต้องใช้วิธีพิมพ์ลงกระดาษไขแล้วโรเนียว หรือใช้วิธีถ่ายเอกสารก็ได้) โดยมีแบบฟอร์มดังตัวอย่างชุดการสอนที่จะกล่าวต่อไป ถ้าต้องการความสวยงามและคงทนอาจติดขอบบัตรด้วยกระดาษกาวย่นหรือหุ้มพลาสติกก็ได้ นอกจากนี้แต่ละบัตรรายการ จะต้องเขียนหมายเลขตั้งแต่ 1-10 ไว้ที่มุมขวาของบัตร (กรณีที่มี 10 ชุด เพื่อความสะดวกในการแจกและเก็บคืนเข้าที่)

6.2 ผลิตซองสำหรับบรรจุบัตรต่าง ๆ ศูนย์ละ 5 ซอง รวม 5 ศูนย์เป็น 25 ซอง โดยใช้กระดาษวาดเขียนสีต่าง ๆ ตามสีของบัตรแต่ละรายการ เช่น ซองบัตรคำสั่งก็จะมีสีฟ้าเช่นเดียวกับสีของบัตรคำสั่ง เป็นต้น ขนาดของซองประมาณ $8\frac{1}{2}$" 11" (ขนาดเท่ากับกระดาษโรเนียวสั้น) ติดขอบด้วยกระดาษกาวย่นให้เรียบร้อย แล้วเขียนหน้าซองแต่ละซองว่า เป็นชุดการสอนเรื่องอะไรศูนย์ที่เท่าใด บรรจุบัตรอะไร

6.3 ผลิตซองผ้า หนา × กว้าง × ยาว เท่ากับ $\frac{3}{4}$" × 10" × 12" สำหรับบรรจุซองบัตรรายการและตัวอย่างเครื่องมือของแต่ละศูนย์ จำนวน 5 กล่องอาจห่อกล่องด้วยกระดาษสีให้สวยงามแล้วเขียนหน้ากล่องว่าเป็นชุดการสอนเรื่องอะไร ศูนย์ที่เท่าใด

6.4 ผลิตกล่อง สำหรับบรรจุกล่องที่ใส่ซองบัตรรายการและตัวอย่างเครื่องมือทางการแนะแนวทั้ง 5 กล่อง ขนาดหนา × กว้าง × ยาว 4" × 11" × 13" จำนวน 1 ใบ (หรือ 1 กล่อง) สำหรับผู้เขียนใช้วิธีเย็บเป็นกระเป๋าหนังมีสายสะพายเพื่อจะได้นำไปใช้สอนตามห้องต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและที่กระเป๋าก็เขียนบอกไว้ว่า เป็นชุดการสอนเรื่องอะไร

7. ผลิตสื่อการสอน ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ผู้สอนจึงควรเลือกสื่อประสมที่คิดว่าเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษาหรือเหมาะที่จะให้นักเรียนได้ทดลองด้วยตนเอง

8. สร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน (ซึ่งเป็นชุดเดียวกัน) ให้ครอบคลุมเนื้อหาทุกศูนย์การเรียน

9. สร้างแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามบัตรกิจกรรมและบัตรคำถามทั้ง 5 ศูนย์

10. ผลิตคู่มือครู ซึ่งประกอบไปด้วยคำชี้แจงสำหรับครูผู้สอนบทบาทของครู บทบาทของผู้เรียน แผนผังการจัดห้องเรียน แผนการสอนและสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมเพิ่มเติม

11. นำอุปกรณ์ทั้งหมดบรรจุลงในกล่อง ชุดการสอนที่ได้จัดทำไว้ เพื่อนำไปทดลองสอนแบบศูนย์การเรียนต่อไป

12. นำชุดการสอนที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่อง โดยให้ผู้เรียนและผู้เชี่ยวชาญช่วยกันวิเคราะห์วิจารณ์ว่า มีข้อบกพร่องอย่างใดบ้าง ควรจะเพิ่มหรือตัดในส่วนใด เนื้อหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เวลาและกิจกรรมในแต่ละศูนย์เหมาะสมหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องแล้วผลิตชุดการสอนที่สมบูรณ์ไว้ใช้

13. ทำการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เพื่อยืนยันว่าชุดการสอนที่สามารถทำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลิตชุดการสอนเผยแพร่ต่อไป

ข้อที่ควรคำนึงอย่างยิ่งก็คือ เวลาที่ใช้ในการศึกษา แต่ละศูนย์จะต้องไล่เลี่ยกัน เพื่อนักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จพร้อม ๆ กัน สามารถเปลี่ยนศูนย์ได้โดยไม่ต้องรอกัน (เฉพาะศูนย์การเรียนแบบห้องเรียนศูนย์การเรียน) ถ้าเสร็จไม่พร้อมกัน ก็แก้ไขปรับปรุงศูนย์ที่เสร็จช้าหรือเร็วเกินไปให้พอดี ๆ โดยพิจารณาดูว่าเป็นเพราะเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ทำให้ต้องใช้เวลามากไปหรือน้อยไปหรืออาจใช้ศูนย์สำรองช่วยก็ได้

<u>การประเมินผลชุดการสอน</u>

Baum และ Chastain (1972 : 116-124) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การผลิตชุดการสอนจะต้องมีการประเมินผลชุดการสอนว่า ใช้แล้วผู้เรียนเกิดผลการเรียนตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาของชุดการสอนมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนหรือไม่ และพฤติกรรมบั้นปลายสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือไม่ ในการประเมินผลชุดการสอนนั้น อาจทำได้โดยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน นำผลมาเปรียบเทียบกันหรือให้นักเรียนประเมินผลตนเอง หรืออาจเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนแบบอื่น ซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมของลักษณะกิจกรรมในแต่ละชุดการสอน

สรุปได้ว่า การประเมินผลชุดการสอนทำได้หลายวิธี เช่น

1. ใช้เกณฑ์มาตรฐาน โดยยึดอัตราส่วนระหว่างร้อยละของคะแนน แบบฝึกปฏิบัติกับคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งนิยมใช้เป็นอัตราส่วนดังนี้ 80/80, 85/85, 90/90, หรือ 95/95

2. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน โดยใช้คะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 หรือ .05

ประโยชน์ของการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2518 : 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์หรือคุณลักษณะของชุดการสอน สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะชุดการสอนผลิตขึ้นจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญหลายด้าน เป็นต้นว่า ครูผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น นักโสตทัศนศึกษา ได้ร่วมกันผลิตและมีการทดลองใช้จนแน่ใจแล้วว่าได้ผล จึงได้นำออกมาใช้ทั่วไป

2. ช่วยลดภาระของผู้สอน เมื่อมีชุดการสอนสำเร็จรูปแล้ว ผู้สอนจะดำเนินการตามคำแนะนำที่บอกไว้ในชุดการสอนตามลำดับขั้น ซึ่งแต่ละขั้นจะมีอุปกรณ์ กิจกรรมตลอดจนข้อแนะนำไว้พร้อม

3. ช่วยให้ผู้เรียนได้ความรู้ในแนวเดียวกัน แม้ผู้เรียนจะมีจำนวนมากเท่าไรก็ตาม ซึ่งต่างกับการสอนแบบเดิม กล่าวคือ เมื่อมีผู้เรียนเป็นจำนวนมากจะต้องมีผู้สอนหลายคนในวิชาเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านประสิทธิภาพของการสอน

4. ช่วยผู้สอนในการประเมินผลการเรียน โดยมีข้อทดสอบไว้ให้ครบถ้วน

5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถตามความต้องการ และชุดการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคน ประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ทั้งสิ้นตามอัตราการเรียนของผู้เรียน

6. ช่วยสร้างเสริมการเรียนแบบต่อเนื่อง เพราะชุดการสอนจะแยกเป็นรายวิชาแต่ละวิชาจะมีหน่วยการสอนเรียงลำดับ เมื่อจบแต่ละหน่วยแล้วมีโอกาสติดตามหน่วยต่อไปได้ตามความต้องการของผู้เรียน

จะเห็นว่าการสอนแบบนี้ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักตัดสินใจเอง ช่วยตัวเองได้ ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ช่วยให้ครูใกล้ชิดกับนักเรียน มองเห็นพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ครูจะตื่นตัวตลอดเวลา หาความรู้และคิดค้นผลิตสื่อต่าง ๆ ขึ้นเอง ถ้ามีธุระครูคนอื่นก็สอนแทนได้ สอนเด็กได้จำนวนมาก ประหยัดสื่อและสอนได้ตรงตามหลักสูตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ปัจจุบันนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน ให้แพร่หลายไปตามสถาบันการศึกษาของไทยอย่างกว้างขวาง เพราะสามารถปรับไปใช้ได้ทุกสถานที่ ทุกระดับชั้น ทุกวัยและทุกเนื้อหาวิชา นับว่าเป็นความพยายามของนักการศึกษาที่จะพัฒนาการเรียนการสอนโดยนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า ถ้าครูผู้สอนท่านใดไม่สามารถรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับการสอนแบบศูนย์การเรียนในห้องเรียน โดยใช้ชุดการสอนดังกล่าวได้ อาจจะผลิตชุดการสอนที่ใช้กับศูนย์การเรียนสำหรับครูก็ได้

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน จะเห็นว่ามีเกือบทุกวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ศิลป ฯลฯ แต่ในการสอนกิจกรรมแนะแนว ยังไม่มีผู้ใดนำวิธีการสอนแบบนี้มาใช้เลย ผู้เขียนจึงนำแนวความคิดนี้มาเสนอแนะให้เพื่อนครูแนะแนวให้นำไปใช้ในการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนว เพราะวิธีการสอนแบบนี้จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรมากที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองมีความกระตือรือร้นในการเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและครูผู้สอน ช่วยประหยัดทั้งงบประมาณและแรงงานอีกด้วย ที่สำคัญก็คือช่วยให้ครูผู้สอนมีความสะดวกสบาย สอนได้ครบตามหลักสูตร ไม่ต้องกังวลใจในการสอน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การสอนกิจกรรมแนะแนว ยังใช้เทคนิคต่าง ๆ อีกหลายวิธี เช่น เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagné) เทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้วิธีการแก้ปัญหา (วิธีการวิทยาศาสตร์) เป็นต้น ครูแนะแนวควรพัฒนาเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 4

การเตรียมการสอนกิจกรรมแนะแนว

การทำงานทุกอย่างประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการวางแผนเตรียมที่จะทำงานนั้นอย่างละเอียดรอบคอบรัดกุม และมีขั้นตอน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

การสอนกิจกรรมแนะแนวก็เช่นกัน จะต้องเตรียมวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า เช่น ศึกษาหลักสูตร มีการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาแผนการสอน คู่มือครู เนื้อหาที่จะสอน กิจกรรมการสอน และการเขียนแผนการสอน เพื่อช่วยให้สามารถสอนได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

<u>ความสำคัญของการเตรียมการสอน</u>

การเตรียมการสอนมีความสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้ดำเนินกิจกรรม

2. ช่วยให้ครูพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง เช่น การตั้งจุดประสงค์ การจัดกิจกรรม การเลือกใช้วิธีสอน การวัดผลประเมินผล

3. พิจารณาเลือกจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจวัยและระดับชั้นของผู้เรียน

4. ทำให้การสอนของครูเป็นไปตามลำดับชั้น เพื่อที่จะทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นการเตือนความจำในสิ่งที่ครูต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อครู และศรัทธาในวิชากิจกรรมแนะแนว

5. ทำให้ครูใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้เวลานั้นมาเตรียมการสอน และทำให้ครูเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะถ้าครูคิดกิจกรรมการเรียนการสอนบ่อย ๆ ทำให้ความสนใจที่จะจัดกิจกรรมไม่ซ้ำกันในการทำการสอนแต่ละครั้ง

6. เพื่อให้ครูพิจารณาการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาช่วยในการเรียนการสอน

7. ช่วยให้ครูใหญ่หรือศึกษานิเทศก์ทำการนิเทศการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

8. ช่วยลดเวลาในการเตรียมการสอนในปีต่อ ๆ ไป เพราะการเตรียมการสอนครั้งหนึ่ง ครูสามารถนำมาใช้ในการสอนครั้งใหม่ได้

9. มีประโยชน์สำหรับครูที่เข้าสอนแทนในกรณีที่ครูซึ่งสอนประจำไม่สามารถทำการสอนได้

<u>คู่มือครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนว</u>

เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ไม่ได้กำหนดหลักสูตร วิชากิจกรรมแนะแนว แต่ทางกรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา ก็ได้จัดทำคู่มือจัดกิจกรรมแนะแนวไว้เพื่อเป็นแนวทางและอำนวยความสะดวกให้กับครูแนะนนว ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมไว้ ดังนี้ คือ

เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 259 การสร้างสมรรถภาพในวิชาชีพครู โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2527 แบ่งเป็น 4 หน่วยคือ

หน่วยที่ 1 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้จักมักคุ้น และสร้างความเข้าใจดีต่อกันในหมู่ผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มี 8 กิจกรรม

หน่วยที่ 2 กิจกรรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ครูประจำชั้น มี 13 กิจกรรม

หน่วยที่ 3 กิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน มี 4 กิจกรรม

หน่วยที่ 4 กิจกรรมเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์สำหรับอาชีพครู คุณธรรมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มี 18 กิจกรรม

เป็นคู่มือสำหรับจัดกิจกรรมให้กับนักศึกษาครู แต่บางกิจกรรมก็สามารถเลือกนำมาใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนวได้เป็นอย่างดี

คู่มือแนะแนว ม.1 ม.2 ม.3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 กรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2522) ประกอบด้วยคำชี้แจงความมุ่งหมาย เวลา เนื้อหาและกิจกรรมเสนอแนะ วิธีดำเนินการ อุปกรณ์และแหล่งวิทยาการ นอกจากนี้ในคำชี้แจงวิธีใช้ กล่าวว่า แม้ว่าหลักสูตรจะไม่กำหนดให้มีคะแนน

หรือหน่วยการเรียน แต่ผู้สอนควรทำหลักเกณฑ์การประเมินผลเป็นภาคเรียน เช่น กำหนดเวลาเรียน ตรวจสมุดบันทึกการเรียนประจำตัวที่กำหนดให้มีสำหรับแนะแนว ตรวจให้คะแนนโน้ตย่อหรือกำหนดให้คะแนนกิจกรรมกลุ่มภาคเรียนละ 4-5 ครั้ง ซึ่งแล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ไม่ควรหยุมหยิมเกินไป เนื้อหาในคู่มือแบ่งเป็น 2 ตอน ๆ ละ 1 ภาคเรียน ๆ ละ 18 คาบ อีก 2 คาบ เป็นวัดผลระหว่างภาคและปลายภาค เนื้อหาและกิจกรรมยึดหลักจิตวิทยาที่ว่า การพัฒนาบุคลิกภาพต้องทำต่อเนื่องกันและมีการทบทวนและซ้ำ ๆ จึงจะเกิดผล

คู่มือแนวการจัดกิจกรรมแนะแนว ม.4 ม.5 (1 คาบ/สัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2524 กรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2525) และคู่มือแนวการจัดกิจกรรมแนะแนว ม.6 (1 คาบ/สัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2524 กรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2526) ประกอบด้วย

1) จุดประสงค์การสอน โดยวิเคราะห์จากจุดหมายของหลักสูตรและจุดหมายของงานแนะแนว

2) จุดประสงค์ระดับบทเรียน ซึ่งเป็นจุดประสงค์ปลายทางกำหนดตามชนิดของสมรรถภาพการเรียนรู้

3) จำนวนคาบของแต่ละจุดประสงค์ปลายทาง

4) จุดประสงค์นำทางและประสบการณ์เดิม

5) สภาพการสอนในลำดับทั้ง 4 ชั้น ตามชนิดของสมรรถภาพการเรียนรู้

คู่มือจัดกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมวิชาการ (พ.ศ. 2526) ประกอบด้วยกิจกรรมและเนื้อหา ซึ่งแบ่งเป็น 5 หน่วย ในแต่ละหน่วยประกอบด้วยกิจกรรมการฝึกนักเรียน พร้อมกันนั้นก็มีเนื้อหาสำหรับครู เพื่อให้จัดกิจกรรมได้ตรงตามจุดประสงค์ และในแต่ละกิจกรรมยังมีจุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่ม เวลา วิธีดำเนินการ อุปกรณ์ และสรุป

คู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ (พ.ศ. 2526) มีตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยเรื่องที่จะสอน เวลา จุดมุ่งหมาย อุปกรณ์และเอกสาร นอกจากนี้ยังมีแนวการปฏิบัติงานแนะแนว

คู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ ชุดพัฒนาค่านิยมและเทคนิคในการปรับปรุงตนเอง เพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 กรมวิชาการ (พ.ศ. 2528) มีขั้นตอนในการเสนอกิจกรรมประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การเร้าหรือกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เห็นคุณค่าหรือความจำเป็นในการพัฒนาตนเองในด้านนั้น ๆ โดยการเสนอกรณีตัวอย่าง ซึ่งครูอาจใช้วิธีเล่าให้ฟัง แจกเอกสารให้อ่าน หรือให้บทนักเรียนไปล่วงหน้าเพื่อแสดงบทบาทสมมุติ

ขั้นที่ 2 การฝึกให้คิด โดยการให้นักเรียนอภิปรายหรือวิจารณ์จากคำถามในกรณีตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 การให้นักเรียนฝึกพิจารณาตนเอง โดยการวิเคราะห์การกระทำของตน และการวางแผนเพื่อแก้ไขปรับปรุงตนเอง

ขั้นที่ 4 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ โดยมีแบบฝึกหัดหรือสถานการณ์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ และการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลและติดตามผล โดยมีการประเมินทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยใช้วิธีการทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การตรวจบันทึกและผลงานต่าง ๆ และในแต่ละเรื่องจะกำหนดจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน และจุดประสงค์ในการสอนด้วย

เมื่อพิจารณาคู่มือต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่า มีความสอดคล้องกันในการจัดกิจกรรมแนะแนวเหมือนกับการเรียนการสอนวิชาหนึ่ง จะแตกต่างกันที่เนื้อหา ชนิดของกิจกรรม และวิธีดำเนินการเท่านั้น

จากการที่ได้ศึกษาคู่มือต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ผู้เขียนคิดว่าจะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถมองเห็นแนวทางในการสอนกิจกรรมแนะแนวได้เป็นอย่างดี กิจกรรมใดที่ไม่เหมาะสมก็สามารถดัดแปลงแก้ไข แล้วจัดทำเป็นคู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนวสำหรับโรงเรียนของตนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>เนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนว</u>

ตามหลักการแล้ววิชานี้ ไม่มีเนื้อหาตายตัว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความพร้อมของแต่ละโรงเรียน อย่างไรก็ตามการจัดเนื้อหาควรคำนึงถึง หลักการแนะแนวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ยึดความมีระเบียบวินัย มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ตลอดจนมุ่งแนะแนวการศึกษาวิชาและอาชีพให้แก่เด็กด้วย การจัดไม่ควรยึดตำรามากนัก ควรคำนึงถึงชีวิตจริงของเด็กมากกว่า

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ยาใจ แสวงศักดิ์ (2525 : 38-41) ได้เสนอหัวข้อในการสอน 3 ประการ คือ

1. การแนะแนวการศึกษา
2. การพัฒนาบุคลิกภาพ
3. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

การแนะแนวการศึกษา มีหัวข้อดังนี้

1. หลักสูตร
   - เรามาโรงเรียนทำไม (หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร)
   - เราเรียนอะไรบ้าง (โครงสร้างของหลักสูตร)
   - เราเรียนและสอบอย่างไร (การวัดและประเมินผลการเรียน)
2. เรียนเก่งเรียนอย่างไร
   - วิธีการเรียนที่ดี
     - ก่อนเวลาเรียน
     - ระหว่างเวลาเรียน
     - หลังเวลาเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

- การจัดแบ่งเวลาเรียน
  - ความสำคัญและความจำเป็นในการแบ่งเวลา
  - วิธีการจัดตารางเวลา
- การเตรียมตัวสอบ
  - การอ่านหนังสือ เพื่อจับใจความ
  - การทำโน้ตย่อ
  - การทบทวนวิชาที่เรียน
- การใช้ห้องสมุดและประโยชน์จากการใช้ห้องสมุด
- การค้นคว้าทำรายงาน
  - การเขียนรายงาน

3. การประเมินตนเองเกี่ยวกับการเรียน
   - แผนภูมิรายวิชาที่นักเรียนเรียน
   - สำรวจปัญหาด้านการเรียน
     - การปรับปรุงวิธีการเรียน
   - วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในการเรียนของตนเอง
4. คุณค่ารายวิชาที่เรียน
   - การสร้างเจตคติที่ดีและประโยชน์ของแต่ละวิชา
   - วิธีการเรียนแต่ละกลุ่มวิชาให้มีประสิทธิภาพ
   - ความพยายามความอดทน
   - การสร้างนิสัยที่ดีในการเรียน
   - เทคนิคการเรียนดี
   - ความสามารถในการเรียนแต่ละวิชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การพัฒนาบุคลิกภาพ มีหัวข้อดังนี้

1. แนะนำวิชากิจกรรมแนะแนว จุดมุ่งหมายของวิชา ขอบเขต เนื้อหา การประเมินผลและประโยชน์ของแต่ละวิชา

2. แนะนำบริการแนะแนวของโรงเรียน

- บทบาทหน้าที่ของฝ่ายแนะแนว
- บริการต่าง ๆ ของฝ่ายแนะแนว
- สถานที่ติดต่อ (ห้องแนะแนว)
- ประโยชน์ที่จะได้รับความร่วมมือ
- บุคลากรของฝ่ายแนะแนว

3. เพื่อน

- ความหมาย ชนิดของเพื่อน
- การรู้จักกัน
- การปฏิบัติต่อเพื่อน

4. มารยาทที่พึงปรารถนา

- มารยาทคืออะไร
- จำเป็นเพียงใด
- การปรับปรุงตนเองให้มีมารยาท
- การระมัดระวังกิริยามารยาท
- การระงับอารมณ์ (สติสัมปชัญญะ)

5. วัยรุ่น กับการเปลี่ยนแปลง

- วัยรุ่นคืออะไร
- การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
- การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

- การเปลี่ยนแปลงทางปัญญา
- การวางตนในวัยรุ่น
- สำรวจปัญหาบุคลิกภาพ
- ปรับปรุงบุคลิกภาพ
- ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง
- ความรู้สึกนึกคิดต่อผู้อื่น
- บทบาทที่ควรจะเป็น
- วัยรุ่นกับเพื่อน (ความสัมพันธ์ ต่างเพศ)
- วัยรุ่นกับครอบครัว (ความสัมพันธ์)
- วัยรุ่นกับครู
- วัยรุ่นกับสังคม ความต้องการของวัยรุ่น
- งานพัฒนาที่สำคัญของวัยรุ่น
- การสร้างบุคลิกภาพ
- องค์ประกอบที่มีต่อบุคลิกภาพ
- การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง
- การยอมรับตนเองและผู้อื่น
- หน้าที่ของวัยรุ่นต่อสังคมและครอบครัว
- การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
- มนุษยสัมพันธ์และความจริงใจ
- การคบเพื่อน
- การควบคุมตนเอง
- ปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่น กับบุคคลวัยต่าง ๆ
- สำรวจปัญหาวัยรุ่น
- การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

- การควบคุมความประพฤติของวัยรุ่นในสังคม
- สารวัตรนักเรียน
- ศาลคดีเด็กและเยาวชน
- วัยรุ่นกับการใช้เวลาว่าง การวางแผนการใช้เวลา
- ความหมายของเวลาว่าง

การศึกษาต่อและอาชีพ มีหัวข้อดังนี้

1. การสำรวจอาชีพในครอบครัว
   - ความหมายของอาชีพ
   - การสำรวจความสนใจในอาชีพ
   - แนะนำอาชีพต่าง ๆ คุณสมบัติลักษณะงาน
2. สิ่งที่ควรคำนึงในการพิจารณาเลือกอาชีพ
   - จุดมุ่งหมายในอนาคต
   - ความถนัด
   - ความสนใจในอาชีพ
   - ความสามารถ
   - ฐานะทางเศรษฐกิจ
   - สุขภาพ
   - บุคลิกภาพและอุปนิสัย
3. การเตรียมตัวเพื่อเรียนชั้นใหม่
   - การพิจารณาเลือกวิชาเรียน
   - ความสามารถในการเรียน
   - ความสนใจ
     - วิชาที่โรงเรียนเปิดสอน
     - ลักษณะรายวิชา
     - วิธีการลงทะเบียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

4. การวางแผนศึกษาต่อ และเลือกอาชีพ

- พิจารณาตนเอง
- พิจารณาสถาบันการศึกษาที่จะเลือก
- การเลือกแผนการเรียน
- การเลือกทางศึกษาต่อ
- การเลือกอาชีพ

นอกจากนี้ยังได้แบ่งสัดส่วนเนื้อหาในแต่ระดับชั้นดังนี้

ระดับชั้น/กิจกรรม	การแนะแนวด้านการศึกษา	การพัฒนาบุคลิกภาพ	การแนะแนวการศึกษาต่อและเลือกอาชีพ
มัธยมศึกษาปีที่ 1	50%	40%	10%
มัธยมศึกษาปีที่ 2	40%	40%	20%
มัธยมศึกษาปีที่ 3	30%	30%	40%
มัธยมศึกษาปีที่ 4	40%	40%	20%
มัธยมศึกษาปีที่ 5	30%	50%	20%
มัธยมศึกษาปีที่ 6	10%	50%	40%

กรมสามัญศึกษา ได้จัดทำคู่มือแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) กำหนดให้มีเนื้อหาดังนี้

ม.1	ม.2	ม.3
<u>ภาคเรียนที่ 1</u> (18 คาบ) 1. รู้จักโรงเรียนและการปรับตัว		<u>ภาคเรียนที่ 1</u> (10 คาบ) 1. การเรียนในชั้น ม.3 2. การเรียนด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ม.1	ม.2	ม.3
2. แนวทางที่ช่วยให้รู้จักตัวเอง		3. การวางแผนการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
3. การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น		4. การปรับปรุงบุคลิกภาพของวัยรุ่น
4. การใช้เวลา		5. การปรับตัว
5. ฝึกให้เป็นคนมีระเบียบ		6. การสำรวจตนเองในด้านอารมณ์และนิสัย
6. ความซื่อสัตย์		7. การใช้อารมณ์และการข่มใจ
7. มารยาทที่มีเสน่ห์		8. การลดหยุ่นผ่อนปรนและการให้อภัย
8. ทบทวนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 กับปัญหาการเลือกโครงการเรียน		9. วิธีขจัดความทุกข์
9. การวางแผนการเรียนและการเลือกวิชาเรียน		10. มารยาทที่มีเสน่ห์
10. การประเมินผลการเรียน		11. การประกอบอาชีพ
11. คุณค่าของรายวิชาและการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ		12. การศึกษากับอาชีพในท้องถิ่นของเรา
12. ความพร้อมกับการเตรียมตัวสอบและการสอบ		13. อาชีพอิสระ
13. นักเรียนจะใช้บริการแนะแนวอย่างไร		
14. การสำรวจและการรวบรวมข้อมูล		
15. อาชีพในบ้านเมืองของเรา (เกษตร คหกรรม)		
<u>ภาคเรียนที่ 2</u> (18 คาบ)		<u>ภาคเรียนที่ 2</u>
1. การสำรวจความสนใจในด้านการเรียน		1. การสำรวจความสนใจในการศึกษาต่อและอาชีพ
2. การเรียนในภาค 2		2. การแนะแนวการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
3. การปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ม.1	ม.2	ม.3
4. การปฏิบัติตนให้เป็นนักเรียนที่ดี 5. งานบริการสนเทศ 6. การสำรวจตนเองเกี่ยวกับครอบครัวและสุขภาพ 7. การปรับปรุงสุขภาพ 8. บุคลิกภาพที่น่าชม 9. การรับฟังเหตุผล 10. คนขยัน 11. มารยาทในการใช้สาธารณสมบัติ 12. อาชีพในบ้านเมืองของเรา (อุตสาหกรรม ช่างเครื่องยนต์, ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างโลหะ ช่างเขียนแบบ)		3. การสำรวจตนเองในด้านอารมณ์และอุปนิสัย 4. ความประพฤติที่เหมาะสมกับวัย 5. บุคลิกภาพที่น่าชม 6. มารยาทสังคม 7. การเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี 8. อุดมคติกับความเป็นจริง 9. หน้าที่ต่อสังคมกับการบำเพ็ญประโยชน์ 10. การใช้ชีวิตให้เป็นสุข 11. หลักในการทำงาน 12. การเลือกและหางานทำ 13. การสมัครงาน 14. บริการติดตามผล

เนื้อหาในคู่มือแนะแนวมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ของกรมสามัญศึกษา

ม.4	ม.5	ม.6
<u>ภาคเรียนที่ 1</u> 1. จุดประสงค์ของการแนะแนวในโรงเรียน 2. จุดหมายและหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 3. โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524	<u>ภาคเรียนที่ 1</u> 1. แก้ไขรายวิชาที่ไม่ผ่านในชั้น ม.4 2. บอกชื่อและลักษณะรายวิชาที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 3. คิดหาวิธีแก้ไขปัญหาการเรียนอ่อนได้ 4. เลือกปฏิบัติตนเป็นคนประหยัด	<u>ภาคเรียนที่ 1</u> 1. การจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและการแก้ปัญหาการเรียน 2. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน 3. การทำความกระจ่างในค่านิยมของตนเรื่องการมีวินัยในการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ม.4	ม.5	ม.6
4. เป้าหมายของแผนการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	5. สามารถเลือกพฤติกรรมที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต	4. การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นกิจนิสัยเรื่องการมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน
5. คำอธิบายรายวิชาที่เรียนในภาคเรียนที่ 1	6. สามารถควบคุมอารมณ์เมื่อดูหรือเล่นกีฬา	5. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
6. การประเมินผลการเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524	7. สาธิตการควบคุมอารมณ์ในที่ชุมชนได้	6. การเลือกคณะและการจัดอันดับ
7. หลักการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	8. การค้นหาอาชีพตามความสนใจ	7. ทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพ
8. เทคนิคการเรียนให้จำได้	9. การสำรวจทักษะของตนเอง	8. ค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ
9. ขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์		9. ความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ
10. แบบระเบียนติดตามผลการเรียน		10. แนะแนวทางเลือกอาชีพและการศึกษาต่อ
11. หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์เบื้องต้นเพื่อปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน		11. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น
12. การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ		12. งานอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
		13. วิธีสมัครงาน
		14. การเตรียมตัวสอบสัมภาษณ์
		15. การทำงานให้ก้าวหน้า
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>	<u>ภาคเรียนที่ 2</u>	16. กลวิธี 18 มงกุฎ
1. ขั้นตอนการแก้ไขผลการเรียนในภาคเรียนที่ 1	1. บอกวิธีแก้รายวิชาที่ไม่ผ่านในภาคเรียนที่ 1	17. วิถีแห่งการดำเนินชีวิต
2. คำอธิบายวิชาที่เรียนในภาคเรียนที่ 2	2. บอกชื่อและลักษณะรายวิชาที่เรียนในภาคเรียนที่ 2	18. การมีระเบียบวินัยในสังคม
3. การทำงานเป็นกลุ่ม	3. วิเคราะห์ความต้องการที่เหมาะสมของวัยรุ่น	19. เทคนิคการทำงานเป็นกลุ่ม
4. การมีอารมณ์ขัน	4. สาธิตการใช้กิริยาวาจาในการคบเพื่อนต่างเพศ	
5. การใช้ยาให้ถูกต้อง		
6. วิธีปรับตัวเพื่อลดข้อข้องคับใจ		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ม.4	ม.5	ม.6
7. ลักษณะงานทั่วไปของอาชีพ 8. คู่มือค้นหาอาชีพ 9. การเลือกอาชีพตามความสามารถและความสนใจ	5. การแก้ปัญหาการเรียนตามสาเหตุ 6. ประเมินอารมณ์ตนเองเพื่อวัดสุขภาพจิต 7. สาธิตวิธีแก้ไขปัญหา 8. วิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อปรับปรุงตนเองเป็นคนขยัน 9. เลือกประกอบสัมมาชีพในอนาคต 10. เลือกประกอบอาชีพอิสระ	

ส่วนสวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2526 : 69-72) ได้กล่าวถึงหัวข้อที่ครอบคลุมจุดหมายหลักการของหลักสูตรและครอบคลุมการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

เนื้อหาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้

1. กิจกรรมแนะนำตัว
2. รู้จักโรงเรียนและการปรับตัว
3. การใช้บริการแนะแนว
4. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
5. จุดหมายและหลักการของหลักสูตร
6. โครงสร้างของหลักสูตร
7. การประเมินผลการเรียน
8. การพิจารณาเลือกวิชาเรียน
9. แนวการศึกษาตามแผนการเรียน
10. การเตรียมตัวสอบ
11. การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
12. การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

13. คุณค่าของวิชาที่เรียน
14. แนวทางการรู้จักตนเอง
15. มารยาทดีมีเสน่ห์
16. การคบเพื่อน
17. การปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดี
18. การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
19. อาชีพในท้องถิ่น
20. โลกกว้างทางการศึกษา
21. การรับฟังเหตุผล
22. ความซื่อสัตย์สุจริต
23. การปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน
24. การใช้ชั่วโมงซ่อมเสริม
25. มารยาทในการพูดและฟัง
26. บุคลิกภาพดีมีคนชม
27. การแต่งกาย
28. การทำงานกลุ่ม
29. ความเป็นผู้นำ
30. ความสามัคคี
31. ความกล้าแสดงออกในทางที่ถูก
32. บุคคลที่ควรศึกษา
33. วัยรุ่นและการปรับตัว
34. การคบเพื่อนต่างเพศ
35. ความคับข้องใจ
36. ทางเลือกในชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

37. ยาเสพติด
38. ความอดทน
39. การใช้วัสดุท้องถิ่น
40. ความประหยัด
41. ความรักท้องถิ่นของเรา
42. โลกของอาชีพ
43. เกณฑ์การจบหลักสูตร
44. การเรียนด้วยตนเอง
45. วัยรุ่นวัยวุ่น
46. ความประพฤติที่เหมาะสมกับวัย
47. การเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี
48. การรู้จักอารมณ์ของตน
49. การใช้อารมณ์การข่มใจ
50. ความสนใจศึกษาต่อ
51. ความสนใจอาชีพ
52. การศึกษาต่อ ม.4-5-6
53. การเตรียมตัวสมัครงาน
54. การวางแผนชีวิตในอนาคต
55. การเลือกและหางานทำ
56. หลักในการทำงาน
57. ชีวิตการเรียนและการทำงาน
58. ความแตกต่างของอาชีพ
59. ค่าของคนและค่าของงาน
60. เป้าหมายกับความเป็นจริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

61. การปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่

62. วิธีทำให้ชีวิตเป็นสุข

63. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

64. ครอบครัวดีมีสุข

65. ความเป็นนักประชาธิปไตย

66. ความซื่อสัตย์สุจริต

ฯลฯ

เนื้อหาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แบ่งเป็น 7 หมวด ดังนี้

1. หมวดการศึกษาเพื่อชีวิต ได้แก่

(1) เป้าหมายของการศึกษาเพื่อชีวิต

(2) หลักการและจุดหมายของหลักสูตรม.ปลาย

(3) โครงสร้างของหลักสูตรม.ปลาย

(4) การประเมินผลการเรียน

(5) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ม.ปลาย

(6) กลวิธีในการจัดแผนการเรียน

(7) การเลือกแผนการเรียนอย่างฉลาด

(8) คุณค่าของแต่ละรายวิชา

(9) การติดตามผลการเรียน

(10) การจัดบริการสอนซ่อมเสริม

(11) การใช้ห้องสมุดและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

(12) การปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่รู้

(13) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(14) การส่งเสริมการคิดเป็น-ทำเป็น-แก้ปัญหาเป็น

(15) การฝึกสมาธิในการเรียน

(16) การฝึกความจำและการสังเกต

(17) การสอบและการเตรียมตัวสอบ

(18) การจัดทุนการศึกษา

(19) การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

2. หมวดการพัฒนาบุคลิกภาพได้แก่

(1) บุคลิกภาพที่ดี

(2) ความต้องการของวัยรุ่น

(3) การวางตนในสังคม

(4) กลวิธีลดความเครียดและความกังวลใจ

(5) การทำงานร่วมกับผู้อื่น

(6) การคบเพื่อนเพศเดียวกัน

(7) การคบเพื่อนต่างเพศ

(8) การเสริมสร้างพลานามัยที่สมบูรณ์

(9) การปลูกฝังระเบียบวินัยในตนเอง

(10) หน้าที่และความรับผิดชอบ

(11) การปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต

(12) ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

(13) ความขยันหมั่นเพียร

(14) ความเป็นประชาธิปไตย

3. หมวดการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม ได้แก่

(1) ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

(2) คุณค่าของจริยธรรมและคุณธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(3) ค่านิยมในสังคมไทย

(4) ทำดีได้ดี-ทำชั่วได้ชั่ว

(5) ความดีและคนดี

(6) ธรรมะในการครองรัก-ครองเรือน

(7) การส่งเสริมการปฏิบัติศีล

(8) การส่งเสริมการปฏิบัติธรรม

(9) การพัฒนาตนเอง

(10) ความเสียสละ

(11) ความเมตตากรุณา

(12) ความโอบอ้อมอารี

(13) ความละอายและความกลัวบาป

(14) ความกตัญญูกตเวที

(15) ความกล้าที่จะกระทำความดี

4. หมวดการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ได้แก่

(1) การรักษาประเพณีไทย

(2) การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

(3) การส่งเสริมวัฒนธรรมในครอบครัว

(4) การส่งเสริมวัฒนธรรมในโรงเรียน

(5) การส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชนหรือท้องถิ่น

(6) การรักษาเอกลักษณ์ของไทย

(7) การส่งเสริมความนิยมไทย

(8) การส่งเสริมมารยาทไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. หมวดการพัฒนาชุมชนและสังคม ได้แก่

(1) ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนหรือท้องถิ่น

(2) ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ

(3) บทบาทของผู้นำในชุมชนและสังคม

(4) บทบาทของนักเรียนต่อชุมชนและสังคม

(5) การรักษาสาธารณสมบัติ

(6) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(7) การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(8) การบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน

(9) การเคารพกติกาของสังคม

(10) การส่งเสริมความมั่นคงของชาติ-ศาสนา-พระมหากษัตริย์

(11) การใช้สิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมาย

6. หมวดการศึกษาเพื่ออาชีพ ได้แก่

(1) การตั้งเป้าหมายอาชีพในอนาคต

(2) คุณค่าของวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ

(3) การทดสอบความถนัดและความสนใจอาชีพ

(4) การเลือกวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ

(5) การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ

(6) การปลูกฝังเจตคติที่มีต่ออาชีพ

(7) งานอดิเรก

(8) การจัดบริการแนะแนวอาชีพ

(9) การจัดนิทรรศการแนะแนวอาชีพ

(10) การจัดวันอาชีพ

(11) กระบวนการจัดส่งนักเรียนไปฝึกงานอาชีพในแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

7. หมวดโลกกว้างทางการศึกษา ได้แก่

(1) ข้อคิดในการตัดสินใจเลือกทางศึกษาต่อ

(2) การสำรวจความต้องการศึกษาต่อของนักเรียน

(3) แผนภูมิโลกกว้างทางการศึกษา

(4) สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

(5) สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงวิทยาลัย

(6) สถาบันอุดมศึกษานอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

(7) การจัดนิทรรศการแนะแนวประจำปี

(8) การจัดทัศนศึกษาชมมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ

(9) การจัดวันมหาวิทยาลัย

8. หมวดโลกของงาน ได้แก่

(1) ปัญหาการว่างงาน

(2) การสำรวจอาชีพในชุมชน

(3) แนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต

(4) อาชีพประเภทต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

(5) การเตรียมตัวสมัครงาน

(6) การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(7) ธรรมะในการประกอบอาชีพ

ส่วน บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ (2529 : 318-321) ได้เสนอแนะหัวข้อในการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 กลุ่ม คือ

1. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว

2. การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

3. การศึกษาและอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

โดยการจัดในแต่ละชั้นก็จะเน้นในเรื่องต่อไปนี้

ชั้น ม.1 เนื่องจากเป็นนักเรียนมาเข้าใหม่จึงมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เช่น โรงเรียน ครู อาจารย์ วิชาที่เรียน วิธีการเรียน ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนใหม่ นอกจากนั้นนักเรียนชั้น ม.1 ส่วนมากจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของตัวเองจึงเป็นสิ่งจำเป็น เรื่องที่จัดในชั้นจึงควรเน้นทางด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ การปรับตัวรวมทั้งการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ส่วนด้านการศึกษานั้น ก็เป็นการแนะแนวเกี่ยวกับความสำคัญของวิชาที่เรียน การเลือกแผนการเรียน (สำหรับโรงเรียนที่เลือกแผนการเรียนหลังจากที่เรียนชั้น ม.1 แล้ว) การวางโครงการศึกษาในอนาคต ส่วนการแนะแนวอาชีพทั่ว ๆ ไปจะเน้นเฉพาะให้รู้จักอาชีพใกล้ตัวในแง่ลักษณะอาชีพและการเลือกแผนการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพนั้น ๆ

ชั้น ม.2 เมื่อนักเรียนรู้จักโรงเรียน ครู อาจารย์ และเพื่อน ๆ ดีแล้ว วัยนี้เป็นวัยรุ่นตอนต้น ต้องการการแนะแนวด้านการรู้จักตนเอง การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง เพื่อน ๆ วัยนี้จึงเหมาะที่จะปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมมาก การแนะแนวด้านนี้จึงเน้นเป็นพิเศษ ส่วนด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัว การพัฒนาบุคลิกภาพก็ยังจำเป็นอยู่ ทางด้านการศึกษาก็เป็นการแนะแนวให้รู้จักวิธีเรียนที่ดี ด้านการแนะแนวอาชีพก็ให้รู้จักอาชีพกว้าง ๆ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาชีพ ประเภทอาชีพ การเตรียมตัวทางด้านอาชีพ การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาชีพ

ชั้น ม.3 เน้นเรื่องการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ การสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์ การมีนิสัยที่ดีในเรื่องอาชีพ นอกจากนี้ก็เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวอย่างตารางการกำหนดหัวเรื่องกิจกรรมแนะแนว ชั้นม.ต้น (ม.1 ม.2 ม.3)

โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

สำหรับชั้น ม.1

ภาคเรียน	จุดมุ่งหมาย		
	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาต่อและอาชีพ
1 (10-12 เรื่อง)	- แนะนำโรงเรียน - บริการแนะแนวและบริการอื่น ๆ ในโรงเรียน - การปรับปรุงตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม - จุดเด่นจุดด้อยของข้าพเจ้า - การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น - การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย	- การปฏิบัติต่อคุณพ่อคุณแม่และบุคคลในบ้าน - การมีระเบียบวินัย - ความขยันหมั่นเพียร - ความเป็นพลเมืองดี	- ความสำคัญของวิชาที่เรียน - หลักสูตรวิธีการวัดผล - อาชีพใกล้ตัว
2	- มารยาท - ข่าวหรือเหตุการณ์ประจำวันที่นักเรียนควรรู้ - การดูแลความปลอดภัยของตน - การใช้สาธารณสมบัติ - การใช้เวลาระหว่างปิดภาค - การเป็นเด็กดี	- ความประหยัด - คนดีที่รู้จัก - การเชื่อฟังผู้ใหญ่ - ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ	- สมุดภาพอาชีพ - แผนการเรียนชั้น ม.2 ม.3 - สถาบันชั้นสูงที่รู้จัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับชั้น ม.2

ภาคเรียนที่	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาและอาชีพ
1	- สุขอนามัยของวัยรุ่น - การคบเพื่อน - การเสริมสร้างบุคลิกภาพ - การทำงานเป็นกลุ่ม - พิษภัยของบุหรี่และสิ่งเสพติด - การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ - การรักษาความสะอาดในบ้านเรือน	- ความนิยมไทย - ความซื่อสัตย์ - ความเสียสละ - การฝึกสมาธิในการเรียน - การควบคุมอารมณ์ - ประเพณีไทยที่ควรยึดถือ	- การปรับปรุงผลการเรียน - การช่วยพ่อแม่ทำงานในบ้าน - งานอดิเรก - การสัมภาษณ์อาชีพ - สถานศึกษาชั้นสูงที่ข้าพเจ้ารู้จัก
2	- การรู้จักช่วยตนเองและผู้อื่น - การอยู่ร่วมกับพ่อแม่พี่น้อง - มารยาทในการรับประทานอาหาร - การรู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ - การเป็นพลเมืองดี	- การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ - การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม	- การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับชั้น ม.3

ภาคเรียนที่	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับปรุงตัวเอง	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาต่อและอาชีพ
1	- การมีมนุษยสัมพันธ์ - การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า - การรู้จักตนเอง - การออกกำลังกายที่ดี - การคบเพื่อนต่างเพศ - วิธีสร้างมิตร - ปัญหาและแนวทางแก้ไขของวัยรุ่น	- ค่านิยมในสังคมไทยที่ถูกต้อง - การมีน้ำใจ - การมีหิริโอตตัปปะ - การทำตนให้เป็นประโยชน์ในสังคม - ความขยัน	- การติดตามผลการเรียนและหน่วยการเรียนในชั้น ม.ต้น - การวางแผนการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ - แผนการเรียน ม.ปลาย - การศึกษาด้วยตนเอง - ข้อคิดจากการประกอบอาชีพ - ระดับอาชีพ - ผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ
2	- การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม - การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบในสังคม - การแต่งกายให้เหมาะสม	- การรู้จักบุคคล	- การมีนิสัยที่ดีในการทำงาน - การสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์ - อาชีพอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับชั้น ม.4

ภาคเรียนที่	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาและอาชีพ
1	- พฤติกรรมที่เหมาะสมของวัยรุ่น - การรู้จักเล่ห์เหลี่ยมของพวกมิจฉาชีพ - การมีอารมณ์ขัน - การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิต - การรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	- การรู้จักใช้จ่าย - การมีจิตสำนึกในเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ - ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา	- การรู้จักแนวทางการศึกษาต่อและประกอบอาชีพตามแผนการเรียน รวมทั้งการวัดผล - การวางโครงการไปสู่ความสำเร็จในชีวิต - การสร้างสมาธิในการเรียน
2	- การเป็นสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี - การรู้จักชุมชนและท้องถิ่นที่คนอยู่ - เพื่อนชาย หญิง ที่ต้องการ - การสร้างสมาธิในการเรียน - การฝึกพูด	- การเป็นผู้มีพรหมวิหาร 4 - การปฏิบัติตนในสังคมประชาธิปไตย - การละเว้นจากอบายมุข	- อาชีพที่ควรรู้จัก - ผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ - อุตสาหกรรมในครอบครัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับชั้น ม.5

ภาคเรียนที่	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาและอาชีพ
1	- การดำรงชีวิตให้ถูกต้องตามกฎหมาย	- การทำงานร่วมกับผู้อื่น	- คุณค่าของงานอดิเรก
	- การฟังรายการที่มีเนื้อหาสาระ	- การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่	- การหารายได้พิเศษ
	- การป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ	- การลดความเครียด	- กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น ครู แพทย์ วิศวะ เกษตร ธุรกิจ ฯลฯ
	- สิทธิเสรีภาพของคนในสังคมประชาธิปไตย	- การคบเพื่อนดีเป็นศรีแก่ตัว	- อาชีพในชุมชน - การสร้างนิสัยที่ดีในเรื่องอาชีพ
2	- ค่านิยมที่ถูกผิดของวัยรุ่น	- อิทธิบาท 4	- เทคนิคการทำงานให้ประสบความสำเร็จ
	- การกินเพื่อสุขภาพ	- การเป็นผู้มีวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ	- แนวโน้มของอาชีพและปัญหาแรงงาน
	- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	- การเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	- การหางานทำระหว่างปิดภาค
	- การเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี	- ความซื่อสัตย์สุจริต	- การมีทัศนคติดีและค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับชั้น ม.6

ภาคเรียนที่	การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม	การศึกษาและอาชีพ
1	- การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ - การเลือกคู่ครอง - การเป็นผู้มีสัมมาคารวะ - การตรงต่อเวลา	- การมองโลกในแง่ดี - ธรรมะในการครองเรือน - ความกตัญญูกตเวที	- การสอบสัมภาษณ์ - การสอบเข้ามหาวิทยาลัย - การศึกษาด้วยตนเองในมหาวิทยาลัยเปิด - สถาบันการศึกษาเอกชน - แหล่งงานต่าง ๆ - กฎหมายแรงงานที่ควรทราบ
2	- การวางแผนครอบครัว - การรู้จักชีวิตในมหาวิทยาลัยและการใช้ชีวิตในการทำงาน - การประพฤติปฏิบัติตนเพื่อชีวิตที่ดีในสังคม - กลวิธีในการตัดสินใจ	- การลดความวิตกกังวล - การช่วยเหลือผู้อื่น - ธรรมะในการทำงาน	- การเริ่มต้นอาชีพอิสระ - ข้อคิดในการเรียนต่อและข้อคิดในการหางานทำ - การรู้จักตนเองในแง่ต่าง ๆ รวมทั้งการรู้แนวทางศึกษาต่อและอาชีพ - การไปสมัครงานและการเตรียมตัว - การประสบความสำเร็จในอาชีพ - ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของชาติไทยในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำหรับในต่างประเทศขอบข่ายของเนื้อหาของแต่ละแห่งก็จะเน้นต่างกัน เช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวโรงเรียนของรัฐชิคาโก (Chicago Public Schools) ในระดับ Upper Elementary และ High School. มีดังนี้ (Norris and others 1960 : 412)

UPPER ELEMENTARY GRADES

Seventh Grade

Unit I	Getting the Most Out of School
	Looking at My School
	Getting the Most Out of Learning
Unit II	Getting to Know Ourselves and Others
	Determining Our Personal Characteristics
	Exploring Our Problems as Teen-Agers
	Making and Keeping Friends
	Living with Adults

Eighth Grade

Unit III	Discovering More About Ourselves
	Exploring Our Interests
	Discovering Our Abilities
Unit IV	Discovering Opportunities for Self-Development
	Discovering Educational Opportunities
	Discovering Vocational Opportunities
	Participating in Community Living

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

HIGH SCHOOL

Ninth Grade	Getting the Most Out of High School
Unit I	Looking at My High School
Unit II	Looking at Myself
Unit III	Surveying My Future
Tenth Grade	Developing Myself for the Future
Unit I	Discovering More About Myself
Unit II	Exploring Career Opportunities
Unit III	Achieving Personal Success
Eleventh Grade	Taking a long Look Ahead
Unit I	Learning More about Work
Unit II	Learning More about College
Unit III	Acquiring a Philosophy for Living
Unit IV	Initiating a Countdown for Tomorrow
Twelfth Grade	Living in an Adult World
Unit I	Putting It All Together
Unit II	Planning a Graduation
Unit III	Adapting to a Changing World
Unit IV	Facing Future Frontiers

เนื้อหาการสอนกิจกรรมแนะแนวหน่วยอาชีพ ซึ่ง Baer และ Roeber (อ้างถึงใน มัลลิกา เภาพิจิตร : 103-104) กล่าวไว้ 5 หน่วย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

หน่วยที่ 1 ชาวอเมริกันทำงาน

ก. ในชุมชนในรัฐและในประเทศของข้าพเจ้า ชาวอเมริกันหาเลี้ยงชีพกันอย่างไร

1. ข้าพเจ้าจะเข้าใจอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างไร

2. ข้าพเจ้าควรจะรู้อะไรเกี่ยวกับอาชีพแขนงต่าง ๆ บ้าง

3. แนวโน้มทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีผลต่ออาชีพชนิดต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

หน่วยที่ 2 การเลือกวัตถุประสงค์ทางด้านอาชีพ

ก. ข้าพเจ้าเลือกวัตถุประสงค์ทางการศึกษาและอาชีพอย่างไร

1. ความสนใจ ความถนัด และบุคลิกลักษณะของข้าพเจ้าเป็นประการใด

2. วิชาชีพแขนงไหนที่เหมาะกับความสนใจและบุคลิกลักษณะของข้าพเจ้า

3. ข้าพเจ้าจะลดจำนวนอาชีพลงมาเพื่อเอาไว้เลือกได้อย่างไร

หน่วยที่ 3 สถานฝึกหัดและทดลองปฏิบัติงาน

ก. ข้าพเจ้าจะฝึกหัดปฏิบัติงานในวิชาชีพที่ได้ตัดสินใจเลือกแล้วที่ไหนบ้าง

1. มีกิจกรรมภายในหรือภายนอกโรงเรียน อะไรบ้างที่สัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของข้าพเจ้า

2. ข้าพเจ้าจะไปฝึกหัดงานตามที่ต้องการได้ที่ไหนบ้าง

หน่วยที่ 4 การหางานทำและได้งานนั้น

ก. ข้าพเจ้าจะรู้ได้อย่างไรว่าที่ไหนมีงานบ้าง และจะได้ทำงานโดยวิธีใด

1. ข้าพเจ้าจะหางานทำได้ที่ไหนบ้าง

2. ข้าพเจ้าจะได้งานโดยวิธีใด

หน่วยที่ 5 ความพอใจในการงาน

ก. เมื่อได้งานทำแล้วจะทำงานให้นานและให้ได้รับความพอใจในการงานนั้นได้อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ในทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับเนื้อหาของการสอนกิจกรรมแนะแนว สรุปแล้วผู้สอนอาจจะใช้คู่มือแนะแนวที่ทางกรมวิชาการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ จัดทำให้ก็ได้ แต่ถ้าจะให้ดีควรพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรและสภาพของโรงเรียนแต่ละแห่งที่ไม่เหมือนกัน แล้วจัดทำเป็นคู่มือแนะแนวไว้ใช้ในสถานศึกษาของตน ข้อสำคัญก็คือให้สอดคล้องกับหลักการแนะแนวและหลักสูตรให้มากที่สุด คือ มีทั้งข้อมูลทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และการปรับตัว

สำหรับผู้ที่เรียนวิชากิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน จะพบว่า หลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการสอนกิจกรรมแนะแนวเน้นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วินัย ความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ตลอดจนการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

ดังนั้นการจัดเนื้อหาข้อมูลที่จะให้กับนักเรียนในแต่ละชั้น จำเป็นจะต้องมีคณะกรรมการจัดทำแผนการสอน ให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน จะได้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและได้ผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ทุกประการ

<u>การเขียนแผนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป</u>

การเขียนแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนระยะยาว ก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อศึกษาหลักสูตรทั้งหมดว่าจะสอนอะไรบ้างในแต่ละภาคตลอดปีการศึกษาหรือตลอดหลักสูตร ในการสอนกิจ-กรรมแนะแนว ทางโรงเรียนควรจะตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวให้บรรลุตามหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และหลักเกณฑ์ การใช้หลักสูตร ตลอดจนเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นโยบายของโรงเรียนและความต้องการของนักเรียนในแต่ละสถานศึกษาของตน

ส่วนประกอบของแผนการสอนโดยทั่ว ๆ ไป ที่ใช้ในปัจจุบัน ประกอบด้วย

1. รายละเอียดของแผนการสอนทั่ว ๆ ไป ได้แก่ วิชา ชั้น เรื่อง จำนวนคาบ วัน เดือน ปี และเวลา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. ความคิดรวบยอด คือ บทสรุปของเนื้อหาที่จะสอนหรือใจความสำคัญของเรื่องที่จะทำการสอน

3. จุดประสงค์ของการสอน โดยกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ครูจะตั้งจุดประสงค์ไว้เพื่อให้ทราบว่า ภายหลังจากการสอนแล้วผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมอะไรได้

4. เนื้อหาสาระ คือ สิ่งที่ครูจะสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่มีทั้งความกว้างและความลึกซึ้ง

5. กิจกรรมการเรียนการสอน คือ วิธีการที่ครูจะถ่ายทอดเนื้อหาและความรู้ให้แก่ผู้เรียน

6. สื่อการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูนำมาประกอบการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

7. การวัดผลและประเมินผล ภายหลังที่ทำการสอนแล้วครูตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กำหนดไว้หรือไม่

<u>รูปแบบของแผนการสอนทั่ว ๆ ไป</u>

การเขียนแผนการสอนมี 2 รูปแบบ คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. <u>แบบการเขียนหัวข้อเรื่องลำดับลงมา</u>

แผนการสอนกลุ่ม/วิชา.....เรื่อง.....

ชั้น.....จำนวน.....คาบ

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

ความคิดรวบยอด.....

.....

.....

.....

จุดประสงค์.....

.....

.....

เนื้อหา.....

.....

.....

กิจกรรมการเรียนการสอน.....

.....

.....

สื่อการสอน.....

.....

การวัดผลและประเมินผล.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. <u>แบบเขียนหัวข้อเรียงตามแนวนอน</u>

แผนการสอนกลุ่ม/วิชา.....เรื่อง.....

ชั้น.....จำนวน.....คาบ

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

ความคิดรวบยอด.....

.....

.....

จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การวัดผลและประเมินผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บางโรงเรียนอาจจะกำหนดหัวข้อและแบบฟอร์มในการเขียนแผนการสอนเองก็ได้ เช่น การเขียนแผนการสอนของโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย มีการกำหนดหัวข้อดังนี้ (บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์ 2529 : 313)

ชื่อ หน่วย ชั้น และเวลาที่จัด คือการกำหนดเรื่องที่จัด ชั้นที่จัดและเวลาในการจัด

มโนมติ คือ แนวคิด หรือสาระของเรื่องที่นำมาจัดโดยสรุปเป็นใจความสั้น ๆ กะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นจุดประสงค์ที่กำหนดให้แสดงลงไปว่าต้องการให้ผู้เรียนทำอะไรบ้าง คือ เน้นในรูปการแสดงออก หรือแสดงพฤติกรรมได้

หัวข้อหรือเนื้อหาย่อย คือ เนื้อหาหรือเรื่องที่นำมาจัดสอนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ช่วงเวลาผู้เรียน อาจเขียนเฉพาะหัวข้อหรือเนื้อหา เพื่อที่ผู้จัดจะได้ยืดหยุ่นให้เหมาะสมต่อไป

กิจกรรมการเรียน คือวิธีการที่ใช้ในการจัด เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกำหนดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นดังนี้ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีกิจกรรมอะไรบ้าง ขั้นปฏิบัติกิจกรรม มีกิจกรรมอะไรบ้าง และขั้นสรุป เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย

สื่อการเรียน คือ เครื่องมือที่ใช้ช่วยในการจัดกิจกรรมเพื่อให้การจัดน่าสนใจ

การประเมินผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

<u>การเขียนบันทึกการสอนโดยทั่ว ๆ ไป</u>

การเขียนบันทึกการสอน เป็นการเตรียมการสอนในแต่ละวันของสัปดาห์ ตามที่กำหนดไว้ในตารางสอน เป็นการบันทึกอย่างละเอียดมากกว่าแผนการเรียน ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพราะเป็นการเตรียมอย่างดี ตรงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนของโรงเรียน ชุมชน ตลอดจนหลักสูตรที่กำหนดไว้

บันทึกการสอน ควรทำล่วงหน้าอย่างสม่ำเสมอ นักศึกษาฝึกสอนหรือครูที่ยังมีประสบการณ์น้อย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเขียนบันทึกก่อนสอนแต่ละคาบเสมอ เพื่อเป็นแนวทางให้สอนได้ครบถ้วนตามหลักสูตร และถ้าไม่สามารถสอนเองได้ ครูคนอื่น ๆ ก็สามารถทำการสอนแทนตามบันทึกการสอนได้ หลังจากการสอนแต่ละครั้ง ควรบันทึกผลจากการสอน เพื่อเป็นข้อมูลไว้ปรับปรุงแก้ไขในคราวต่อไป

<u>การเตรียมเขียนบันทึกการสอน</u>

การเตรียมทำบันทึกการสอน ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการสอน แบบเรียน สภาพนักเรียน โรงเรียน และชุมชน

2. ศึกษาจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และกำหนดจุดประสงค์ของการเรียน

3. ศึกษาและกำหนดเนื้อหาที่จะสอนอย่างละเอียด เตรียมตัวอย่างที่น่าสนใจ ตรงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน

4. ศึกษาและกำหนดเทคนิควิธีสอน และกิจกรรมการสอนอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน

5. ศึกษาและกำหนดสื่อการสอน ทั้งที่มีอยู่หรือต้องคิดประดิษฐ์ขึ้น

6. ศึกษาและกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>รูปแบบของการเขียนบันทึกการสอน</u>

รูปแบบของบันทึกการสอนที่นิยมใช้มี 7 ช่อง ดังนี้

วัน เดือน ปี เวลา กลุ่ม ชั้น เรื่อง	ความคิดรวบยอด หลักการ จุดประสงค์	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	วัดผลและประเมินผล	หมายเห

<u>วิธีการเขียนบันทึกการสอน</u>

<u>ช่องที่ 1</u> วัน เดือน ปี เวลา กลุ่ม ชั้น เรื่อง ให้ลงตามที่จะสอนจริงตามตารางสอน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงให้ใส่ไว้ในช่องหมายเหตุ ว่าทำไมจึงเปลี่ยนและจะเปลี่ยนไปสอนวันใด

<u>ช่องที่ 2</u> ความคิดรวบยอด หลักการและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ความคิดรวบยอด คือ ข้อสรุปของเนื้อหาหรือสาระสำคัญของเนื้อเรื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม คือ จุดประสงค์ที่สามารถวัดได้ สังเกตได้ด้วยกิริยาที่แสดงอาการกระทำเช่น อ่าน พูด อธิบาย บอก เปรียบเทียบ ตอบ ฯลฯ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

<u>ช่องที่ 3</u> เนื้อเรื่อง ให้สรุปเป็นหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีสอดคล้องตามที่หลักสูตรกำหนด เขียนหัวเรื่องมีรายละเอียดครบถ้วน โดยทั่ว ๆ ไป เนื้อหาในการสอนกิจกรรมแนะแนวควรได้มาจากปัญหาหรือความต้องการของนักเรียนในปัจจุบันรวมกับเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ถ้ามีแบบฝึกหัด เพลง เกม ให้ต่อท้ายเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องจะต้องพอเหมาะกับเวลาที่ใช้

<u>ช่องที่ 4</u> กิจกรรมการเรียน เขียนเรียงลำดับต่อเนื่องกันเป็นข้อ ๆ หรือเขียนแยกเป็น 3 ส่วน คือ

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอย่างเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหา

กิจกรรมสรุป เพื่อสรุปบทเรียนที่เรียนมาทั้งหมด

อาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การใช้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม การใช้กลุ่มสัมพันธ์ การสอนตามลำดับขั้นของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวของกาเย่ ได้แก่ การสร้างความสนใจ การแจ้งจุดประสงค์ การสร้างพื้นฐานให้พร้อม เพื่อการเรียนรู้ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การให้แนวในการเรียนรู้ การให้นักเรียนปฏิบัติ การแจ้งผลการปฏิบัติ การประเมินผลเชิงปฏิบัติ การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ ฯลฯ

<u>ช่องที่ 5</u> สื่อการเรียนการสอนทั้งที่เป็นของจริง ของจำลองตามที่จะต้องใช้ในการสอนแต่ละครั้ง เป็นการตรวจสอบความพร้อมในการสอนด้วย เช่น หนังสือ คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว ฯลฯ

<u>ช่องที่ 6</u> การวัดและการประเมินผล เพื่อตรวจสอบดูว่าการเรียนการสอนครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ อาจได้จากการซักถาม การสังเกต การทดสอบ การปฏิบัติงานที่กำหนด สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ บันทึกการประเมินผลโดยเทียบกับเกณฑ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<u>ช่องที่ 7</u> หมายเหตุ ใช้บันทึกเมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถทำการสอนได้ ต้องบอกถึงสาเหตุและการดำเนินการแก้ไขไว้ให้ชัดเจน เช่น ไม่ได้สอนเพราะไปราชการ มอบหมายให้ นาย ก. สอนแทน

จะเห็นว่า แผนการสอนและบันทึกการสอน เป็นการเตรียมการสอนของครูแนะแนวนั่นเอง แต่มีรายละเอียดของการเตรียมแตกต่างกัน แผนการสอน เป็นการเตรียมการสอนระยะยาวอย่างสั้น ๆ ส่วนบันทึกการสอนเป็นการเตรียมการสอนที่ละเอียดกว่า เฉพาะเจาะจงเลยว่าแต่ละชั่วโมงจะสอนใคร สอนเพื่ออะไร สอนอะไร สอนอย่างไร ใช้เวลาเท่าใด

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการสอนกิจกรรมแนะแนวจากคู่มือแนะแนว เอกสาร วารสาร และตำราต่าง ๆ เราจะพบว่า การเตรียมการสอน มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เทคนิคการสอนแบบใดเป็นหลัก ส่วนใหญ่แผนการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวนี้ ในคู่มือครูแนะแนว จะเขียนไว้ให้เป็นแนวทางพอที่ครูแนะแนวจะนำไปใช้สอนได้ แต่อาจจะต้องหาข้อมูลหรือวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติม ครูแนะแนวจึงอาจนำแผนการสอนนั้นมาเขียนเป็นบันทึกการสอนให้ละเอียดขึ้น หรือถ้าเป็นไปได้ครูแนะแนวอาจเตรียมการสอนโดยทำเป็นชุดการสอนแต่ละเรื่องก็จะเป็นการดีมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 5

แผนการสอนกิจกรรมแนะแนว

หน้าที่ของครูแนะแนวอย่างหนึ่ง คือ จัดทำแผนการสอนกิจกรรมแนะแนว ในการทำแผนการสอนนั้น ครูแนะแนวจะต้องศึกษา หลักสูตร คู่มือครู ที่เกี่ยวกับการจัดแนะแนว ซึ่งมีด้วยกันหลายเล่มดังกล่าวไว้ในบทที่ 4 ครูแนะแนวอาจจะทำแผนการสอนที่แต่ละโรงเรียนจัดทำไว้ นำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียนและโรงเรียนของตนก็ได้ เพื่อช่วยเหลือครูที่มีประสบการณ์น้อย จะได้มีแนวทางในการจัดทำ และยังช่วยประหยัดทั้งเวลา แรงงาน ตลอดจนงบประมาณของโรงเรียนอีกด้วย

<u>การจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวมัธยมศึกษาตอนต้น</u>

โรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป จะจัดกิจกรรมแนะแนวไว้ในตารางสอน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ โดยปกติแต่ละภาคเรียนจะมี 17 คาบ รวมทั้งสอบปลายภาค บางเรื่องอาจจะต้องใช้ 2 คาบ ดังนั้นครูแนะแนวจะต้องพิจารณาให้รอบคอบ พึงระลึกเสมอว่า "การแนะแนวที่มีหลักการปฏิบัติแน่นอนและทำอยู่สม่ำเสมอย่อมได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย"

ต่อไปนี้จะเป็นตัวอย่างการจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนว ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อช่วยเป็นแนวทางในการจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวของแต่ละโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวอย่างแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสตรีวิทยา ซึ่งทางโรงเรียนเรียกว่า คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว

คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>					
1. การสร้างความคุ้นเคย	1	เพื่อให้นักเรียนสนิทสนมและคุ้นเคยให้ดียิ่งขึ้น	ให้นักเรียนคนแรกบอกชื่อตนเอง แล้วบอกว่าชอบอะไร เช่น ชื่อผลไม้,ชื่อสัตว์,ชื่อขนมหวาน อย่างใดอย่างหนึ่ง คนที่ 2 ลุกขึ้นทวนว่าคนแรกชื่ออะไร ชอบอะไร แล้วบอกชื่อของตนเองและบอกว่าชอบอะไร คนที่ 3 ลุกขึ้นทวนชื่อคนที่ 1 และคนที่ 2 ชอบอะไร แล้วบอกชื่อของตนเองว่าชื่ออะไร ชอบอะไร คนที่ 4 และคนที่ 5 ก็ปฏิบัติเช่นกัน คนที่ 6 จะตัดชื่อคนที่ 1 ออกจะทบทวนชื่อคนที่ 2 ชื่ออะไร ชอบอะไร จนถึงคนที่ 5 แล้วบอกชื่อตนเอง และสิ่งที่ชอบ คนที่ 7 ก็ตัด 2 คนแรกไป จะเอ่ยถึงคนที่ 3,4 5,6 และตนเอง สรุปเราจะทบทวนชื่อและสิ่งที่ชอบเพียง 4 คนก่อนชื่อของเราเท่านั้น		

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
2. จุดมุ่งหมายของการแนะแนว	1	เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงกิจกรรมแนะแนวและประโยชน์ที่ได้รับจากวิชานี้	บรรยาย		
-แนะนำบริการแนะแนวและการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ใหม่ ครูใหม่ เพื่อใหม่		-เพื่อให้รู้จักบริการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน -เพื่อให้นักเรียนได้ใช้บริการต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง -เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาบุคลิกภาพ			ในคาบที่ 3 ของการสอนแจ้งให้นักเรียนทราบว่าปลายภาคเรียนจะมีการประกวดคนขยันประจำห้องพร้อมทั้งแจ้งกติกาให้ทราบ
3. การสำรวจข้อมูล	2	เพื่อให้ทราบข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนที่เป็นความจริง สำหรับใช้ศึกษาและเป็นเครื่องมือในการรู้จักเด็ก และเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเด็ก	นำแบบฟอร์มระเบียบสะสมไปให้นักเรียนกรอก		
4. โครงสร้างหลักสูตรเกณฑ์การจบหลักสูตร การประเมินผลการเรียน		-ให้นักเรียนรู้จักสิ่งที่ตนเกี่ยวข้องในการศึกษาเล่าเรียน คือ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างวิชาบังคับ วิชาเลือก -ให้นักเรียนรู้เกณฑ์การวางแผนการศึกษาและเลือกวิชาเรียนได้เหมาะสมกับตนเอง	บรรยายเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม	หนังสือแนะแนว ม.1 หน้า 17 19	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
		-ให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การจบหลักสูตร -ให้นักเรียนเข้าใจระเบียบการประเมินผล			
5.การเรียนที่มีประสิทธิภาพ	1	ให้นักเรียนเข้าใจคุณค่าของการเรียนแต่ละวิชาและมีวิธีเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	แบ่งกลุ่มอภิปรายและอ้างอิง จากประโยชน์ที่ได้จากการฝึกสมาธิ		
6.ความซื่อสัตย์	1	เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในด้านความซื่อสัตย์	เล่านิทานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ และทิ้งท้ายให้นักเรียนต่อเรื่องให้จบและช่วยกันสรุป		
7.มารยาทไทย	1-2	เพื่อฝึกมารยาทของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน	สาธิตมารยาทต่าง ๆ เช่น ไหว้ กราบ การแสดงความเคารพ การนั่ง การยืน การเดิน	คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 99	
8.การฝึกระเบียบวินัย	2	เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย	ทบทวนระเบียบของโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและเกี่ยวกับกฎจราจรด้วย	คู่มือนักเรียนสตรีวิทยา นโยบายสำนักนายกรัฐมนตรี นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
9.การเตรียมตัวสอบ	1	เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการเตรียมตัวสอบ	ให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 102	
10.การรับฟังเหตุผล	1	ฝึกให้นักเรียนเป็นคนใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	สมมุติให้นักเรียน 4-5 คน ทำงานกลุ่มร่วมกันงานหนึ่ง และปรึกษางานกันโดยแต่ละคนออกความคิดเห็นว่าจะทำอย่างไรดี แต่ละคนแสดงเหตุผลของตน มีผู้คัดค้านไม่เห็นด้วย มีการถกเถียงและคล้อยตาม นักเรียนที่เหลือสังเกตพฤติกรรมของแต่ละคนในกลุ่ม แล้ววิจารณ์ว่าแต่ละคนมีลักษณะอย่างไร รับฟังเหตุผลของผู้อื่นหรือไม่	คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 155	
11.ความขยันหมั่นเพียร	1	ให้นักเรียนลงคะแนนเลือกคนขยันประจำห้อง ประกาศยกย่องเป็นเกียรติคุณและมอบรางวัลให้			

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1.กรอกคะแนนกรอกระเบียบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนและพัฒนาการด้านต่าง ๆ	1				
2.การปฏิบัติตนให้เป็นนักเรียนที่ดี	2	ให้รู้จักหน้าที่ของนักเรียน	แบ่งกลุ่มอภิปราย		
3.สำรวจปัญหาการเรียน	1	เพื่อให้ทราบปัญหาการเรียนและหาทางแก้ไขปรับปรุง	ให้นักเรียนตอบแบบสำรวจ		
4.การปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน	2	ให้รู้จักปรับปรุงข้อบกพร่องในด้านการเรียน	แบ่งกลุ่มตามลักษณะปัญหาและสรุปผลการประชุมกลุ่มให้เพื่อนในชั้นฟัง		
5.การปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว	1	ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว	ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ		
6.โปรแกรมการเรียนการลงทะเบียน	4			คู่มือการลงทะเบียน ม.2	
7.การใช้สาธารณสมบัติ	2	ให้นักเรียนรู้จักใช้สาธารณสมบัติและการบำรุงรักษา	ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ		
8.ให้นักเรียนกรอกคะแนนพัฒนาบุคลิกภาพ	1	เพื่อให้รู้พัฒนาการด้านบุคลิกภาพของตนเอง	กรอกคะแนนพัฒนาบุคลิกภาพ		
9.เกมส์สนุก	1	เป็นการผ่านคลายความเครียดก่อนสอบ			

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>					
1.ความเข้าใจการศึกษา	1	เพื่อทบทวนให้นักเรียนเข้าใจการศึกษาเล่าเรียนของตัวเองในชั้น ม.2 เกี่ยวกับหลักสูตรและโครงการเรียน	บรรยาย นักเรียนตอบคำถาม		
2.กรอกข้อมูลเพิ่มเติม	1	เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมและกรอกระเบียนสะสมเพิ่มเติม เกี่ยวกับคะแนนสอบและข้อมูลอื่น ๆ	นำแบบฟอร์มข้อมูลเพิ่มเติมให้นักเรียนกรอกข้อความระเบียนสะสม		
3.การลดความคับข้องใจ	2	เพื่อให้รู้จักตนเอง และหาวิธีลดความคับข้องใจ	บรรยาย สำรวจปัญหา แข่งขันทายปัญหาเพื่อบรรยากาศ ที่เป็นกันเอง	คู่มือแนะแนวม.2 แข่งขันตอบปัญหา	
4.การปรับตัวในด้านอารมณ์และนิสัย	1	ให้รู้จักตนเองในด้านอารมณ์และนิสัย	ให้นักเรียนทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ Role Playing	หนังสือคู่มือแนะแนว ม.2 หน้า 24	
5.การสำรวจตนเองด้านสังคม	1	ให้รู้จักตนเองเพื่อการปรับตัวทางสังคม	ให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม 100 ข้อ	หนังสือคู่มือแนะแนว ม.2 หน้า 27-31	
6.กิริยาท่าทางและการแสดงออก	2	รู้จักการแสดงออกด้วยกิริยาวาจาที่เหมาะสม	Role Playing โดยให้นักเรียนเตรียมล่วงหน้า		
7.การผูกมิตร	1	รู้จักวิธีผูกมิตร และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น	"ถนนไมตรี"	คู่มือกิจกรรมแนะแนว ม.2 หน้า 11	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือแนะแนว	หมายเ...
8.การปรับปรุงบุคลิกภาพ	1	รู้จักวางท่าทางอิริยบถต่าง ๆ ให้น่าชมและปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสม	ให้นักเรียนแสดงบุคลิกภาพของผู้ที่มีบทบาทต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่ ผู้น้อย	อาจเอารูปภาพของการแสดงท่าทางต่าง ๆ มาแสดงให้นักเรียนชม	
9.ความสามัคคี	1	ให้มีความสามัคคีในหมู่คณะ	"ไม้ขีดปริศนา"	คู่มือกิจกรรมแนะแนว ม.2 หน้า 50	
	3		"เครื่องบินตก"	คู่มือกิจกรรมแนะแนว ม.2 หน้า 97	
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1.การเรียนให้เกิดผลดี	2	ให้นักเรียนเข้าใจวิธีเรียนอย่างรวดเร็วแม่นยำ รู้จักทำจิตให้เป็นสมาธิ เพื่อเรียนได้ผลดี	บรรยาย อภิปราย นักเรียนเป็นผู้มาเล่าวิธีการปฏิบัติของตน		
2.การทำงานเป็นกลุ่ม	2	-ให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม -ให้นักเรียนรู้ถึงปัญหาอุปสรรคและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน -ฝึกให้มีความรับผิดชอบและและเสียสละ	เกม "การต่อชิ้นส่วน" เกม "ต่อศัพท์ภาษาอังกฤษ"	หนังสือ"กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ หน้า 61	
3.การพูด-การฟัง	2	-ฝึกเป็นนักฟังที่ดี -ฝึกการพูดที่ดี -แสดงถึงลักษณะการบิดเบือนข้อความในการสื่อความหมาย -ชี้วิธีการสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ	เกม "บอกเล่าเก้าสิบ" "เล่าต่อ" เตรียมพูดสั้น ๆ หน้าชั้น เช่น กล่าวอวยพรวันเกิด แต่งงาน ฯลฯ	คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 33 คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 70	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
4.การพิจารณาไตร่ตรอง	1	-ให้ระลึกว่าคนแต่ละคนมองโลกไม่เหมือนกัน -ให้ทราบว่าในสถานการณ์เดียวกัน แต่ละคนจะตัดสินใจไม่เหมือนกัน -รู้จักยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น	"ใครผิด" "แม่ไก่แก้ปัญหา"	หนังสือคู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 39 หนังสือคู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 99	
5.การคบเพื่อน	1	ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนรวมชั้น	"ใครเอ่ย"	หนังสือคู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 42	
6.ความรับผิดชอบ	1	ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม	ปะหนังสือพิมพ์		
7.ความอดทน	1	ให้นักเรียนรู้จักอดทนต่อความลำบาก เพื่อความสำเร็จภายหน้า	กิจกรรม"เสียงจากสวรรค์"	หนังสือคู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 23	
8.ยาเสพติด	2	ให้รู้จักป้องกันการติดยาเสพติด	บรรยาย อภิปราย		
9.ทดสอบจุดเด่นของตนเอง	2	เพื่อให้รู้จักจุดเด่นของตนเอง	ทดสอบจุดเด่นของตนเอง	แบบทดสอบจุดเด่นของตนเอง	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>					
1.การเรียนในชั้น ม.3	3	1.ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนในชั้นเรียนนี้ 2.ให้นักเรียนเตรียมฝึกให้พร้อมเพื่อการจบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	บรรยาย ถามตอบ ให้นักเรียนทบทวนเกณฑ์การจบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และบอกเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในชั้น ม.4 ของโรงเรียนสตรีวิทยา		ในชั่วโมงแรกควรจะทำความคุ้นเคยกับนักเรียนและให้กรอกผลการเรียนบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมและการเรียนในชั้น ม.3
2.การรู้จักทำงานร่วมกัน	2	1.เพื่อเปรียบเทียบการทำงานและผลการตัดสินใจของแต่ละคน และกลุ่ม 2.เพื่อดูพัฒนาการในกลุ่มที่ทำงานร่วมกัน 3.เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ได้ข้อคิดและแนวทางในการทำงานเป็นกลุ่ม	เกมเหยียบดวงจันทร์ หรือ Fire House	คู่มือมนุษยสัมพันธ์ หน้า 99-112	
3.การสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ	1	เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพและสร้างทัศนคติที่ดี	Brain Storming ในเรื่องที่มาของต่าง ๆ	อุปกรณ์เช่น แก้วน้ำ กระเป๋า, เสื้อผ้า	

มหาวิทยาลัยราชภัฏสิงห์บุรี

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
4.สำรวจความสนใจในอาชีพ	2	เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความสนใจของตนเอง	ตรวจสอบความสนใจในอาชีพ	แบบตรวจสอบความสนใจในอาชีพของสำนักทดสอบกรมวิชาการ หรือแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
5.แผ่นอาชีพ	1	เพื่อให้นักเรียนรู้จักอาชีพต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น	ศึกษาแผ่นอาชีพในห้องแนะแนว		
6.แบ่งกลุ่มทำงาน	1	เพื่อมอบงานค้นคว้าอาชีพ	ชี้แจงให้เข้าใจและแบ่งกลุ่ม		
7.การปรับปรุงบุคลิกภาพ	2	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีบุคลิกภาพที่ดี ให้นักเรียนสำรวจตนเอง และหาแนวทางในการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี	ใช้คู่มือกิจกรรมแนะแนว ม.3 หน้า 31-32		
8.รายงานอาชีพ	3	เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจลักษณะการทำงานแต่ละอาชีพเป็นตัวอย่าง	การรายงานของนักเรียน		
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1.กรอกผลการเรียนภาคเรียนที่ 1	1	ให้นักเรียนประเมินผลการเรียนของตนและปรับปรุงแก้ไขเรื่องการเรียน	กรอกข้อมูลในระเบียนสะสม		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
2.เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนชั้น ม.4 และสถาบันอาชีวะที่น่าสนใจ	5	เพื่อให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางศึกษาต่อและอาชีพ	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่,หลักสูตร, ระบบการเรียน, การคัดเลือกเข้าเรียนและแนวการศึกษาต่อแต่ละแผนการเรียน		
3.ทดสอบความถนัดทางการเรียน	4	เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวเองในด้านความถนัดทางการเรียน	ให้ทำแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน ของกรมวิชาการ ตรวจและแปลผล		
4.ความคิดสร้างสรรค์	1	เพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์	แบ่งกลุ่มให้นักเรียนสมมุติตัวเองเป็นนักวิทยาศาสตร์จะสร้างอะไร อย่างไร ฯลฯ แล้วให้ออกมารายงาน		
5.การสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ	1	เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ	เล่าตัวอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต		
6.ลงทะเบียน	3	เพื่อสรุปผลการเลือกวิชาเรียนของนักเรียนแจ้งฝ่ายวิชาการเพื่อดำเนินการเตรียมจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป	ลงทะเบียนวิชาเรียนในปีการศึกษาต่อไป		

<u>การจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวมัธยมศึกษาตอนปลาย</u>

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการจัดแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนที่ควรศึกษาเพื่อจัดทำแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวตามความเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวอย่างแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนสตรีวิทยา ซึ่งทางโรงเรียนเรียกว่า คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว

คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>					
1.จุดหมาย หลักการและโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524	3	1.เพื่อให้นักเรียนทราบถึงจุดหมายและหลักการของหลักสูตร 2.เพื่อให้ทราบโครงสร้างของหลักสูตรเกี่ยวกับ ก.หน่วยการเรียน ข.วิชาบังคับ ค.วิชาเลือก ง.การประเมินผลการเรียน จ.เกณฑ์การจบหลักสูตร ฉ.กิจกรรมแนะแนวและการสอนซ่อมเสริม	1.แบ่งกลุ่มให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับจุดหมายและหลักการของหลักสูตร ตัวแทนกลุ่มรายงานหน้าชั้น อาจารย์ผู้สอนสรุปอภิปรายเพิ่มเติม (2 คาบ) 2.อภิปรายเรื่องโครงสร้างหลักสูตร และทำแบบฝึกหัด (1 คาบ)	หนังสือคู่มือลงทะเบียนมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสตรีวิทยา และแบบฝึกหัดทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร	
2.บันทึกข้อมูลเพิ่มเติม	1	-เพื่อให้นักเรียนบันทึกข้อมูลซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนเองเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว	กรอกข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลเพิ่มเติม		ให้นักเรียนติดรูปถ่ายเครื่องแบบ ม.ปลาย
3.การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	3	1.เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเช่น การสร้างสมาธิ 2.ให้เห็นผลของความตั้งใจฟัง	1.เกมนับลูกประคำ (ให้นักเรียนลองนับลูกประคำจากพวกลูกประคำประมาณ 4-5 คน	หาพวงลูกประคำมาให้นักเรียน	ให้เล่นเกม 2 คาบ เลือกจาก 4 หัวข้อดังกล่าวในกิจกรรมและคาบสุดท้ายสรุป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
		3. ให้เห็นผลเสียของการมีเสียงรบกวนในเวลาเรียนที่อาจมีเสียงรบกวนและในเวลาจำกัด 4. ให้เห็นความสำคัญของการเรียนโดยใช้วิธี สุ จิ ปุ ลิ	ในบรรยากาศที่อาจมีเสียงรบกวนและในเวลาจำกัด ประมาณ 1-2 นาที -ครูสรุปว่า ถ้านับอย่างมีสมาธิจะนับได้ถูกต้อง 2. เกม นับกระดาษ (ทำเป็นปีก) วิธีการเล่นเหมือนกับนับลูกประคำ 3. เกม เสียงรบกวน เลือกตัวแทนนักเรียน 2 คน ออกมาอ่านเรื่องสั้นที่หามา 2 เรื่อง พร้อม ๆ กัน ให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกันทั้ง 2 เรื่อง ให้จับใจความให้ได้มากที่สุดทั้ง 2 เรื่อง -ฟังจบให้ตอบคำถามของเนื้อเรื่องทั้งสอง -ครูเฉลยคำตอบ	-ตัดกระดาษให้แผ่นเท่า ๆ กัน (กว้าง ยาว ขนาดธนบัตรฉบับ 500 บาท) จำนวนแผ่นให้มากหน่อย (อาจมี 150-200 แผ่น) -หาเรื่องสั้นหรือบทความสั้น ๆ ขนาด 2-3 หน้าจบ 2 เรื่อง ให้ความยาวและความยากเท่ากันมาอ่านพร้อมกับ (ดูจากกิจกรรม "เสียงรบกวน" ในหนังสือคู่มือกิจกรรมแนะแนวของหน่วยศึกษานิเทศ หน้า 31 เรื่อง สงสารเทพีและน้ำตาผู้พิชิต	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
			-ครูสรุปถึงการฟังเรื่อง 2 เรื่องพร้อมกัน แต่ละคนจะรู้สึกว่าถูกรบกวน -การฟังอย่างตั้งใจและไม่มีเสียงรบกวนจึงจะจับใจความของเรื่องที่ฟังได้ดีกว่าที่ไม่ได้สนใจฟัง -การที่คนบางคนหรือบางกลุ่มพูดคุยหรือทำกิจกรรมอื่นที่รบกวนเพื่อนในขณะเรียนนั้นจะทำให้ตนเองและเพื่อนร่วมชั้นไม่รู้เรื่อง เป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและส่วนร่วม		
		-เพื่อให้สังเกตเห็นว่าการสื่อสารทางเดียวนั้นบางครั้งอาจทำให้ผู้ได้รับการสื่อสารเข้าใจไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์ของผู้สั่งและอาจทำให้ผลเสียได้	4.ทำอย่าถาม	คู่มือกิจกรรมแนะแนวของหน่วยศึกษานิเทศก์ หน้า 86	

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงครามเพชรบูรณ์

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
		-ให้เห็นประโยชน์ของการสื่อสาร 2 ทางว่าทำให้ผู้สั่งและผู้รับเกิดความเข้าใจตรงกัน เพราะสามารถซักถามได้ ทำให้เกิดประโยชน์และมีผลดีในการทำงาน	ทำและถาม	คู่มือกิจกรรมแนะแนวของหน่วยศึกษานิเทศก์ หน้า 86	
4.สำรวจนิสัยทางการเรียน	1	เพื่อให้นักเรียนตรวจสอบข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น	ให้นักเรียนทำแบบสำรวจ ส.ร.7	แบบสำรวจของแนะแนว	
5.การแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์	1	เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน คือ สอนให้นักเรียนรู้จัก ก.กำหนดปัญหาให้ถูกต้อง ข.ทดลองและเก็บข้อมูล ค.วิเคราะห์ข้อมูล ง.สรุปผล	แบ่งกลุ่มสมมุติปัญหาหลาย ๆ ข้อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มลองช่วยกันแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์	หนังสือกิจกรรม ม. 4 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา	
6.คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น	1	1.เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความซื่อสัตย์มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา 2.เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3.เพื่อฝึกให้มีประชาธิปไตยในการทำงานเป็นกลุ่ม	เกม ล่าฆาตกร		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
7.การวางตัวในสังคม	2	เพื่อปฏิบัติตนให้ถูกต้องเกี่ยวกับการสนทนา กิริยามารยาท และเวลานัดหมายในการคบเพื่อนทั้งเพศหญิงและเพศชาย รวมทั้งการปรับปรุงตนเองด้วย	แจกข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศให้นักเรียนอ่าน	จากคู่มือกิจกรรม ม.4 ของหน่วยศึกษานิเทศก์	สอนเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศด้วย
8.ให้ข้อมูลลงทะเบียน	1	เพื่อการลงทะเบียน			
9.การมองตนเอง	1	เพื่อรู้จักตนเอง	ให้เช็คแบบ Self - Perception Scale		
10.เกมส์สนุก	1	เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออก	ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มคิดกิจกรรมกลุ่มละอย่าง เพื่อแสดงออกในชั่วโมงสุดท้ายของภาคเรียน		
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1.กรอกเกรด (ผลการเรียนของภาคเรียนที่ 1)	1	เพื่อติดตามผลการเรียนและบันทึกไว้ในระเบียนสะสม	กรอกผลการเรียนของชั้น ม.4 ภาค 1		
2.สำรวจวุฒิภาวะทางอาชีพ	2	เพื่อทดสอบความรู้ชั้นพื้นฐานทางอาชีพของนักเรียน	ให้ทดสอบวุฒิภาวะทางอาชีพตรวจให้คะแนนและอธิบาย	แบบทดสอบวุฒิภาวะทางอาชีพ เรียบเรียงและแปลโดย ดร. พรรณราย ทรัพย์ประภา	
3.การปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่รู้	2	1.เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่รู้	-เกมส์"มาเล่นผสมอักษรกันเถิด" -แข่งขันจัดภาพ -Role Playing		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
		2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดความพร้อมในการเรียน 3. เพื่อสร้างนิสัยความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 4. เพื่อให้การเรียน การสอนบรรลุวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น	-แบ่งกลุ่มอภิปราย -กิจกรรม "คุณเป็นคนขยันแบบใด"	ประกอบเรื่อง การปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่รู้	
4.การรู้จักตนเอง	2	เพื่อให้รู้ข้อดีและข้อเสียของตนเอง	เกมส์ของความดี-ข้อบกพร่อง	มนุษยสัมพันธ์ของเปโตร บัญชา	
5.การรู้จักผู้อื่น	1	เพื่อยอมรับและเข้าใจผู้อื่นเพื่อประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน	เกม ทายใจ	มนุษยสัมพันธ์ของเปโตร บัญชา	
6.การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	2	-เพื่อฝึกให้นักเรียนและใช้เวลาว่าง วางแผนการทำงานให้เป็นประโยชน์	ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มไปวางแผนว่าจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์มีคุณค่าและประหยัด(ใน1ชม.) ที่ทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เอาผลงานมาแข่งขันกัน สรุปรายงานท้ายคาบเรียนที่ 2 ด้วย		คาบที่ 1 สั่งงานนักเรียนแบ่งกลุ่มคิดวางแผน คาบที่ 2 ลงมือทำงานให้เสร็จพร้อมทั้งรายงานสรุปผลงาน
7. วินัยแห่งตน	2	-เพื่อศึกษาหาวิธีการแก้ปัญหาในสภาพการณ์หลาย ๆ อย่างที่ต้องอาศัยความมีวินัยในตนเอง	ให้นักเรียนแก้ปัญหาสถานการณ์หลาย ๆ อย่างแล้วแบ่งกลุ่มอภิปราย	1.แบบวิจัยของนิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการแนะแนว 2.ชีวิตกับความเปลี่ยนแปลง นางยาใจ แสวงศักดิ์	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
8.ความเสียสละและความร่วมมือ	1	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของความเสียสละและความร่วมมือ	เกมเครื่องบินตก	คู่มือกิจกรรมแนะแนว หน้า 97	
9.ให้ข้อมูลลงทะเบียน	1	เพื่อเตรียมลงทะเบียนสำหรับชั้น ม.5 ภาคเรียนที่ 1	ให้ลงทะเบียน		
10.เกมส์สนุก	1	เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี	ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มและทำกิจกรรมที่เตรียมมา		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
<u>ภาคเรียนที่ 1</u>					
1.เค้าโครงกิจกรรมแนะแนวในระดับ ม.5 บันทึกผลการเรียนภาค 2 ม.4	1	-เพื่อปฐมนิเทศเกี่ยวกับคุณค่าของการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และการทดสอบเพื่อรู้จักตนเอง -เพื่อสำรวจผลการเรียนและบันทึกผลการเรียนของภาค 2 ชั้น ม.4 ในแบบ ร.บ. 1 ป.	-เขียนเค้าโครงเรื่องที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ในระดับ ม.5 บนกระดานดังนี้ 1.การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง 1.1อะไรคือจุดเด่นของข้าพเจ้า 1.2ค่านิยม 1.3การสำรวจชีวิตตนเอง 2.การทดสอบเพื่อรู้จักตนเอง 2.1แบบทดสอบ S.D.S. 2.2การค้นหาทักษะ 2.3ค่านิยมเกี่ยวกับงาน 2.4แบบทดสอบความพอใจในอาชีพ V.P.I. 2.5แบบทดสอบความสนใจในอาชีพ 2.6แบบทดสอบความสามารถในอาชีพ		สำหรับชั้นที่มีนักเรียนสอบตกมาก ควรจะได้พูดคุยกันถึงการเตรียมตัวสอบแก้ตัวด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
			-อธิบายเค้าโครงทั้งหมด ให้นักเรียนฟังพอสังเขป -ให้นักเรียนกรอกผลการเรียนในแบบ ร.บ.1ป.		
2.ทดสอบจุดเด่นของตนเอง	1	เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองหลาย ๆ ด้านถึงลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเลือกทางอาชีพและวางแผนอนาคต	1.แจกแบบทดสอบจุดเด่นของตนเอง 2.อธิบายความหมายของจุดเด่นแต่ละตัวให้เข้าใจก่อน 3.ให้นักเรียนเขียนจุดเด่นของตนเองในกระดาษของนักเรียน 4.ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มหรือประเภทของจุดเด่นตามความเข้าใจ 5.ให้นักเรียนตรวจสอบจุดเด่นตามแบบที่เฉลยและให้จัดอันดับของจุดเด่น	แบบทดสอบจุดเด่นของตนเองของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย	
3.การสำรวจชีวิต	2	เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกและเปิดเผยตัวเอง	1.ให้นักเรียนอาสาสมัครเล่าประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต โดยใช้อุปกรณ์เป็นไม้แขวนเสื้อหรือเส้นลวดประมาณ2-3คน	-	เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเพื่อนกันเองถ้ามีความสนใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงครามฯ

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
			2.ให้นักเรียน Express ตัวเองเป็นกราฟบนกระดาษ 3.ครูแนะแนวสรุปความสำคัญของการวางแผนชีวิตให้นักเรียนเห็นว่าชีวิตเป็นของเขาเอง เขาจัดการกับชีวิตของเขาได้ และจับ Pattern ของการมองโลกว่าเป็นแบบสู้เพียรพยายามหรือแบบยอมแพ้		
4.ค่านิยมเกี่ยวกับงาน	1	เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจค่านิยมของตนหรือสิ่งที่ยึดถือ	1.ครูแนะแนวทำความเข้าใจถึงความสำคัญค่านิยม 2.ให้นักเรียนทดสอบค่านิยมเกี่ยวกับงาน 3.จัดอันดับค่านิยมเกี่ยวกับงาน	แบบทดสอบค่านิยมทางอาชีพ	
5.เกมการ์ดี้	1	เพื่อให้นักเรียนรู้จักพิจารณาตัวเองจัดอันดับและตัดสินใจด้วยตัวเองเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับอาชีพ	1.อธิบายให้นักเรียนเข้าใจบุคลิกภาพ 6 แบบ โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ	คู่มือการจัดอาชีพศึกษาและการแนะแนวอาชีพ หน้า 70	

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
			2.ให้นักเรียนตัดสินใจเลือกเข้าประจำจุดต่าง ๆ 3 ครั้ง แต่ละครั้งให้บันทึกอักษรไว้ นักเรียนแต่ละคนจะได้รหัสออกมา 3 ตัว 3.แจกลักษณะอาชีพของบุคคล 6 กลุ่มของฮอลแลนด์ให้นักเรียนศึกษา	-เอกสารหมายเลข 4 การทำความเข้าใจกับคะแนน รหัสที่ได้ของแบบทดสอบ S.D.S. ของ ผศ.ดร. นวลศิริ เปาโรหิตย์	
6.แบบทดสอบ	3	เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถทางอาชีพ	1.ให้นักเรียนบอกอาชีพในฝันประมาณ 6 อาชีพ และค้นหารหัสของแต่ละอาชีพทำในกระดาษคำตอบ S.D.S. 2.ทำแบบทดสอบ S.D.S. 3.ครูแนะแนวทำความเข้าใจกับคะแนนที่ได้จากรหัสของแบบทดสอบ 4.ให้นักเรียนตรวจสอบรหัสของตนเองกับรหัสอาชีพและบันทึกกลุ่มอาชีพที่สนใจไว้เปรียบเทียบกับอาชีพในฝัน		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
7.เกมะแข่งขันความสามารถ	1	เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงองค์ประกอบสำคัญของการเตรียมตัวเพื่อการศึกษาและอาชีพ	-มีหลายวิธีที่จะให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม 1.เกมส์แย่งของ 2.แข่งขันตอบคำถามด้านความรู้หรือเชาวน์ 3.ประกวดร้องเพลง 4.ทายใจศัตรู -ครูแนะแนวสรุปความสำคัญของการแข่งขันและให้นักเรียนช่วยกันเปรียบเทียบความคิดที่ได้จากเกมส์กับองค์ประกอบของการเตรียมตัวเพื่อการศึกษาและอาชีพ	เกมส์ทายใจศัตรูจากวารสารแนะแนวฉบับที่ 82 เดือนสิงหาคม-กันยายน 2525 เรื่อง"ข้อคิดในการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยธีระ ชัยยุทธยรรยง	
8.สำรวจความพอใจในอาชีพ	2	เพื่อสำรวจความพอใจในอาชีพและพิจารณาเปรียบเทียบกับแบบทดสอบ	ให้ทำแบบสำรวจความพอใจในอาชีพ	แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ John L.Holland โดยผศ.ดร.พรรณราย ทรัพย์ประภา	
9.ข้อมูลลงทะเบียนภาค 2	1	เพื่อการลงทะเบียนสำหรับภาคเรียนที่ 2	อธิบายชี้แจงวิชาเลือกเสรี และให้กรอกรายละเอียดในใบลงทะเบียน	คู่มือลงทะเบียน	

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
10. เกมะปิดตาเดิน	1	1. เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อกัน 2. เพื่อให้เกิดความเห็นใจสงสาร อดทนและหาทางช่วยเหลือคนตาบอดทั้งทางร่างกายและจิตใจ 3. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงความรู้สึกของตนที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง	-ดำเนินการตามกิจกรรมปิดตาเดิน -สรุปให้เห็นความสำคัญของความไว้วางใจกันและผลเสียของความไม่เป็นตัวของตัวเอง	คู่มือกิจกรรมเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ หน้า 215	
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1. บันทึกการเรียนภาค 1	1	เพื่อสำรวจผลการเรียนและบันทึกผลการเรียนของภาค 1 ในแบบ ร.บ. 1 ป.	บันทึกผลการเรียนในแบบ ร.บ. 1 ป.		
2. วิเคราะห์ทักษะ	5	เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ทักษะของตนเอง อันเกิดจากประสบการณ์ที่ภาคภูมิใจ	1. อาสาสมัครให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่ภาคภูมิใจ 2. ให้นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันซักถาม และวิเคราะห์ตามแบบฟอร์มที่แจกให้เป็นตัวอย่าง 3. แบ่งกลุ่มให้นักเรียนลองวิเคราะห์กันในกลุ่ม 4. ให้นักเรียนวิเคราะห์ทักษะของตนเอง 5. สรุปผลการวิเคราะห์ของตนเองลงในแบบวิเคราะห์		ให้นักเรียนวิเคราะห์ทักษะประมาณ 5 ประสบการณ์ เป็นงานมอบหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
3. เกมนิมิตหมายแห่งเวลา	2	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหาของ	1. แบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานตามกิจกรรมนิมิตหมายแห่งเวลา 2. ให้นักเรียนนำหนังสือพิมพ์มาคนละฉบับ โดยกำหนดชื่อหนังสือพิมพ์ และเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่เท่าใดให้เหมือนกัน 3. ให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาเรื่องที่เด่นที่สุดในฉบับนั้นและกลุ่มเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข 4. ให้นักเรียนตัดข่าวส่วนที่สำคัญประมาณ 3 เรื่อง ติดที่บอร์ดหรือใส่ในกระดาษแข็งเป็นอุปกรณ์โดยไม่ปรึกษากันระหว่างกลุ่ม 5. ให้ผู้แทนกลุ่มสรุปความคิดเห็นของกลุ่มโดยรายงานหน้าชั้น 6. อภิปรายปัญหาร่วมกันและสรุปความคิดเห็นของส่วนรวม	กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ หน้า 150	

มหาวิทยาลัยราชภัฏวิทยาลงกรณ์

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
4.สัมภาษณ์รายบุคคล	5	เพื่อวิเคราะห์บุคลิกภาพของนักเรียนจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วและบันทึกสรุป	-สัมภาษณ์นักเรียนทุกคนโดยนำเครื่องมือ S.D.S. วิเคราะห์ทักษะ V.P.I. ค่านิยมทางอาชีพจุดเด่นมาพิจารณาด้วยกัน		
5.ข้อมูลลงทะเบียน ม.6	1	เพื่อลงทะเบียนสำหรับภาค 1 ม.6	-อธิบายวิชาเลือกเสรีและให้กรอกรายละเอียดในใบลงทะเบียน		
6.เกมส์สนุก	1	เพื่อความสนุกสนานและลดความเครียด	-ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มและหาเกมส์มาแสดงกลุ่มละ 1 อย่างในเวลากำหนดให้ นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ สรุปว่าได้อะไรจากเกมส์ตรงตามจุดประสงค์ของผู้แสดงที่กำหนดไว้หรือไม่		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

คู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
ภาคเรียนที่ 1					
1.สำรวจผลการเรียนภาค 2 ในชั้น ม.5 ในแบบ ร.บ.1 ป.	1	เพื่อบันทึกผลการเรียนในแบบ ร.บ.1 ป.	บันทึกผลการเรียนในแบบ ร.บ.1 ป.	-	อาจให้นักเรียนบันทึกข้อมูลบางส่วนลงในระเบียนติดตามผลตอนต้นปี เพราะถ้ามีข้อบกพร่องจะได้ติดตามแก้ไขได้ทันท่วงที
2.บัตรอาชีพ	3	เพื่อให้นักเรียนสำรวจความสนใจจากบัตรอาชีพ	สำรวจบัตรอาชีพ	-	
3.สรุปข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งหมด	2	เพื่อให้รู้จักตัวเองเพื่อการวางแผนการศึกษาและอาชีพให้ดีที่สุด	ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มตามความจำเป็น	-	
4.ค้นคว้าทำงาน	3	เพื่อศึกษารายละเอียดของอาชีพ	แบ่งกลุ่มให้นักเรียนค้นคว้าทำงานในห้องสมุดและห้องแนะแนว	เอกสารการศึกษาและอาชีพ	ควรจัดอภิปรายหรือโต้วาทีหรือรายงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางอาชีพ ควรให้มีการแข่งขันกันเพื่อความสนุกสนานและได้ความรู้
5.เกมส์อาชีพ	3	-เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอาชีพ -เพื่อความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน	แบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนทายปัญหาเรื่องอาชีพ ดังนั้นกลุ่มอาจวางแผนทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ดังต่อไปนี้ 1.เกมใบ้ (แสดงโดยท่าทาง)		

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
			2.จัดหาคุณสมบัติอาชีพอย่างนั้นจะเป็นอาชีพอะไร 3.ให้ทายอาชีพจากรูปภาพ 4.ให้ทายอาชีพโดยการฟังเทป		
6.ชมภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป หรือวีดีโอเทป	2	เพื่อให้ความรู้ในเรื่องการศึกษาและอาชีพจากสื่อการสอนประเภทต่างๆ	ฉายภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป หรือวีดีโอเทป		
7.พิจารณาหน่วยการเรียน	1	เพื่อสอบถามและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหน่วยการเรียนของนักเรียน	อธิบายชี้แจง		
<u>ภาคเรียนที่ 2</u>					
1.-ค้นคว้าเรื่องสถาบัน -บันทึกผลการเรียนภาค 1 ของ ม.6	2	-เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องการศึกษาจากสถาบันทางการศึกษาหลายสถาบันที่น่าสนใจ -เพื่อบันทึกผลการเรียนในแบบ ร.บ.1 ป.	-ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มค้นคว้าศึกษารายละเอียดของสถาบัน -บันทึกผลการเรียนในแบบ ร.บ.1 ป.	เอกสารอ้างอิงจากมหาวิทยาลัยและสถาบันเทคโนโลยีฯลฯ	
2.รายงานการค้นคว้าเรื่องสถาบัน	5	เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดให้กว้างขวาง	จัดในรูปอภิปราย		
3.บันทึกข้อมูลลงในระเบียนติดตามผล	3	เพื่อบันทึกข้อมูลการวางแผนของนักเรียนเป็นประโยชน์ในด้านการติดตามผลการศึกษาต่อเมื่อจบจากโรงเรียนไปแล้ว	บันทึกข้อมูลลงในระเบียนประวัติการวางแผนการศึกษาและอาชีพของนักเรียนตามแบบฟอร์มของฝ่ายแนะแนว	-	บางส่วนอาจจะบันทึกตอนต้นปีแล้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เรื่อง	จำนวนคาบ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	คู่มือกิจกรรม	หมายเหตุ
4.ความรู้ในเรื่องการหางานและการเตรียมตัวสอบแข่งขัน -ประเมินผลการสอนกิจ-กรรมแนะแนว	4	-เพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันสอบคัดเลือกและหางาน เทคนิคในการเข้ารับการสัมภาษณ์ -ทราบแนวข้อสอบที่น่าสนใจเท่าที่จะรวบรวมได้ -ให้ได้รับความรู้ ด้านแนวโน้มของการทำงาน -เพื่อนำความคิดของนักเรียนจากแบบสอบถามไปปรับปรุงชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวและบริการแนะแนวของโรง-เรียน	-บรรยายประกอบการสาธิตมารยาทในการเข้ารับการสัมภาษณ์ -แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องสถาบันและอาชีพที่ควรรับฟังตลอดจนสถิติการทำงานให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม		เชิญวิทยากรจากสถาบันการศึกษาและอาชีพที่น่าสนใจให้ความรู้นอกชั่วมโมงเรียน
5.เกมส์ส่งท้าย	1	เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงเป็นการส่งท้าย	เกมส์สนุก		

<u>ตัวอย่างการเขียนแผนการสอนโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ</u>

การเขียนแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตายตัว ขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนจะใช้เทคนิคการสอนแบบใดเป็นหลักในการสอนเนื้อหาแต่ละครั้ง

ต่อไปนี้จะเป็นตัวอย่างการเขียนแผนการสอนโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ เทคนิคการใช้กระบวนการกลุ่ม เทคนิคการใช้หลักสัปปุริสธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวอย่างแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

<u>ชื่อเรื่อง</u> ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (เกมภาพอะไรเอ่ย)

<u>ผู้คิดกิจกรรม</u> ผศ.ช่อลัดดา ขวัญเมือง

<u>วัตถุประสงค์ของกิจกรรม</u>

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่มีต่อตนเองและการทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

2. เพื่อให้นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปันสิ่งของแก่กัน มีการเสียสละเพื่อส่วนร่วม

3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักบริจาคสิ่งของแก่เพื่อนที่ขัดสน หรือได้รับเคราะห์กรรมตามโอกาสอันควร

<u>แนวคิด</u>

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ การช่วยเหลือหรือแบ่งปันสิ่งของให้แก่ ผู้ที่ลำบากกว่า ตามกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจและกำลังทรัพย์

1. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามกำลังสติปัญญา ได้แก่ การช่วยเหลือแสดงความคิดเห็นช่วยแก้ปัญหา ความเดือดร้อนให้

2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามกำลังกาย ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยธุรการงาน

3. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามกำลังใจ ได้แก่ การให้คำแนะนำ ช่วยพูดสนับสนุนให้มีกำลังใจในการทำงานต่าง ๆ

4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามกำลังทรัพย์ ได้แก่ การให้เครื่องอุปโภค บริโภค เงินทองแก่เพื่อนที่ลำบากกว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ความสำคัญของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1. ผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จะได้รับความรัก ความช่วยเหลือตอบแทนจากผู้อื่นในยามต้องการ

2. ผู้รับจะรู้สึกยินดีและชื่นชมต่อผู้ให้

3. ผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นที่นิยมของผู้ที่พบเห็นและคนทั่วไป ทุกคนอยากคบค้าสมาคมด้วยความจริงใจ

4. ผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น

5. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้เกิดผลดีแก่ตนเองและการทำงานของกลุ่ม

การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้น จะต้องเป็นไปด้วยน้ำใสใจจริง ถึงพร้อมด้วยกาย วาจา และใจ และควรแสดงทั้งกับคนใกล้ชิดสนิทสนมตลอดจนบุคคลอื่น รวมทั้งสังคมและประเทศชาติบ้านเมืองด้วย

ขนาดของกลุ่ม

ไม่จำกัดจำนวน

เวลาที่ใช้

50 นาที

วัสดุอุปกรณ์

1. รูปภาพหัดระบายสี ที่มีช่องสำหรับระบายสี (ดังภาคผนวก)

2. ดินสอสี ได้แก่ สีน้ำเงิน ส้ม แดง ชมพู เขียว เหลือง น้ำตาลและดำ แต่ละสีควรมีเท่ากับจำนวนกลุ่ม

3. ใบสังเกตการณ์

4. รางวัล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม</u>

ก. <u>ขั้นกิจกรรม</u>

1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียน โดยการบอกกับนักเรียนว่า จะให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 5 คน แล้วแข่งกันทำงานชิ้นหนึ่ง กลุ่มใดชนะจะได้รางวัล

2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย แล้วนั่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามโต๊ะ (ควรเป็นโต๊ะที่เหมาะสำหรับระบายสีได้หลายคน)

3. ขออาสาสมัครจากผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน

4. หลังจากที่นักเรียนนั่งอยู่ในสภาพเรียบร้อยแล้ว ครูอธิบายดังนี้

4.1 นักเรียนจะได้เล่นเกมสนุกเกมหนึ่ง เป็นเกมระบายสีแข่งขันกัน กลุ่มใดชนะจะมีรางวัลให้

4.2 ครูจะแจกดินสอสีและภาพสำหรับระบายสีที่มีช่องตัวเลข 1-8 บอกไว้ให้นักเรียนดูที่หัวกระดาษว่า แต่ละเลขหมายถึงสีอะไร แล้วระบายตามที่กำหนดไว้ (อธิบายพร้อมทั้งให้ดูตัวอย่าง) จนครบทุกช่อง

4.3 กติกา

- แต่ละคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของสีได้ไม่เกิน 3 แท่ง
- ทุกคนต้องช่วยกันระบายสีให้เสร็จภายในเวลา 10 นาที
- ถ้าต้องการสีจากคนอื่น ให้พูดคำว่า "สี....ช่วยยื่นที" ห้ามพูดประโยคอื่น จะถูกหักคะแนน

4.4 กลุ่มใดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำมาส่ง พร้อมทั้งอุปกรณ์ทุกชิ้น

5. ครูเรียกผู้สังเกตการณ์มารับใบสังเกตการณ์และชี้แจงการทำหน้าที่ในการสังเกตการณ์ ดังนี้

5.1 แจกดินสอสีก่อน ครบแล้วจึงมารับภาพสำหรับระบายสีไปแจกเมื่อครบบอกให้ลงมือปฏิบัติได้พร้อม ๆ กัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5.2 คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน แล้วบันทึกลงในแบบสังเกตการณ์

6. ถ้านักเรียนไม่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติ ก็ให้ลงมือปฏิบัติได้ทันที

ข. <u>ขั้นวิเคราะห์พฤติกรรม</u>

1. เมื่อทุกกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มได้รายงานสิ่งที่ตนได้สังเกตเห็นตามแบบที่บันทึกไว้

2. ครูซักถามนักเรียนตามที่เห็นสมควร แล้วให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน เช่น ครูอาจถามดังนี้

2.1 ถ้าไม่ให้เพื่อนยืมดินสอสี งานจะเสร็จหรือไม่

2.2 ถ้าเรามีดินสอสี 2 แท่ง นักเรียนเห็นว่าเพื่อนไม่มี นักเรียนได้ทำอย่างไร ทำไมจึงทำอย่างนั้น

2.3 เมื่อให้ดินสอสีแก่เพื่อน รู้สึกอย่างไร

2.4 ผู้ได้รับดินสอสีจากเพื่อนรู้สึกอย่างไร

2.5 การแก่งแย่งกัน ช่วยให้งานเสร็จเร็วหรือไม่

2.6 การเคารพกติกาให้ผลอย่างไร

2.7 นักเรียนรู้สึกพอใจ อะไรบ้าง

2.8 นักเรียนรู้สึกไม่พอใจ อะไรบ้าง เพราะเหตุใด

2.9 นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะทำให้งานสำเร็จลงได้อย่างรวดเร็ว

ค. <u>ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป</u>

1. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่า กิจกรรมวันนี้สอนอะไรเราได้บ้าง นักเรียนได้แง่คิดอะไรบ้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ครูอาจสรุปเพิ่มเติมตามความคิดรวบยอดที่เขียนไว้ โดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ที่นักเรียนอภิปราย เปรียบเทียบให้เห็นว่า คนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยอมให้ดินสอของตนแก่เพื่อนที่ไม่มี ย่อมช่วยให้งานสำเร็จลงด้วยดี ทุกคนมีความพูมใจในผลงานของกลุ่ม ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3. ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่า ในการอยู่ร่วมกันเพื่อที่จะแสดงว่านักเรียนเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนทำอย่างไรได้บ้าง และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความสำคัญต่อคนเราและต่อการทำงานกลุ่มอย่างไร

4. ครูสรุปความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่สำคัญ ๆ

<u>การประเมินผล</u>

1. สังเกตจากปฏิกิริยาของนักเรียนในขณะปฏิบัติงานและจากการอภิปราย สรุปผลของนักเรียน ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มอบรางวัลแก่กลุ่มที่ชนะ โดยพิจารณาทั้งในด้านความร่วมมือและผลงาน

2. ติดตามดูพฤติกรรมของนักเรียนในระยะยาวว่า มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือไม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>ภาคผนวก</u>

ใบสังเกตการณ์

1. ให้บันทึกรอยคะแนน (/// //) ลงหน้าข้อความ ซึ่งสังเกตพบครั้งละ 1 รอย ดังนี้

ในขณะเล่นเกมพบว่าผู้ปฏิบัติมักแสดงอาการ

.....ขอร้อง

.....แย่งกัน

.....ให้

.....สนใจทำแต่เฉพาะของตน

.....ยิ้มแย้ม

.....โกรธเคือง

.....ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

.....ไม่ขอความช่วยเหลือ

2. ตอนแรก มีการวางแผนงานหรือเปล่า.....วางอย่างไร.....

.....

3. ตอนแรกผู้ปฏิบัติแสดงอาการร่วมมือกันหรือแย่งกัน.....

ทราบได้โดย.....

4. มีผู้ที่ช่างสังเกตหรือไม่.....

ทราบได้โดย.....

5. ตอนหลังผู้ปฏิบัติร่วมมือกันหรือแข่งขันกัน.....

เพราะเหตุใด.....

6. กลุ่มเสร็จเร็วหรือช้า.....

เพราะเหตุใด.....

7. มีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอะไรบ้าง.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รูปภาพสำหรับระบายสี

การระบายสี 1. สีเหลือง 2. สีแดง 3. สีส้ม 4. สีน้ำตาล
5. สีขาว 6. สีดำ 7. สีน้ำเงิน 8. สีเขียว

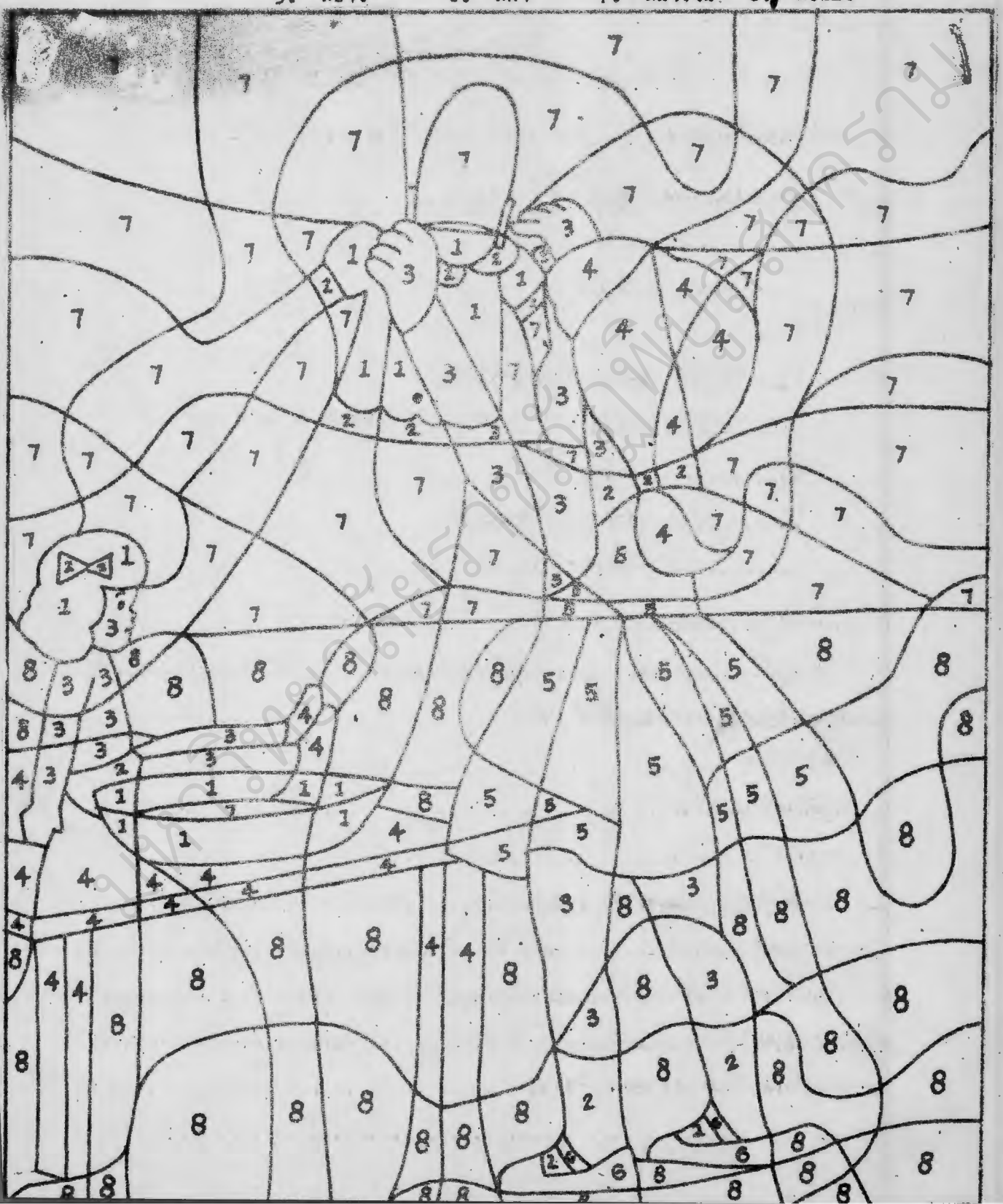

ตัวอย่างแผนการสอนกิจกรรมแนะแนว โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย 2531 : 17-21)

(รู้จักตน, เวลา 3 คาบ)

เรื่อง การตัดสินใจของกานดา

<u>จุดประสงค์</u>

1. เพื่อให้นักเรียนบอกผลดีของการรู้จักตนได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวางเป้าหมายของชีวิตให้สอดคล้องกับตนได้

<u>วิธีการ</u>

<u>กิจกรรมที่ 1</u>

1. ครูเสนอชื่อเรื่อง "การตัดสินใจของกานดา" โดยใช้วิธีเล่า แจกเอกสารให้อ่านหรือให้เด็กแสดงบทบาทสมมุติก็ได้

เรื่อง การตัดสินใจของกานดา

เมื่อเอ่ยถึงกานดา ไม่มีใครในโรงเรียนที่จะไม่รู้จักเธอ เธอเป็นคนช่างพูดช่างคุย หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เป็นนิจ ไม่ละเลยที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ความมีน้ำใจของเธอทำให้เป็นที่รักใคร่ของเพื่อนฝูงและครูบาอาจารย์ทุกคน โดยไม่มีใครรังเกียจในฐานะความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจนของเธอ ตลอดเวลา 3 ปี ที่เธออยู่ในโรงเรียนมัธยมแห่งนี้ เธอทำขนมเล็ก ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

น้อย ๆ ใส่ถุงมาขายเสมอ ทั้งนี้เพราะเธอชอบทำอาหารและขนมอยู่แล้วประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็เพื่อช่วยลดภาระของพ่อแม่ที่ต้องเลี้ยงดูน้อง ๆ ในวัยเรียนอีก 2 คน ช่วงที่กานดามีความลำบากใจมากที่สุด คือการตัดสินใจเลือกทางเดินของเธอเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเธอจำเป็นต้องเลือกเรียนในอาชีพที่ใช้เงินและใช้เวลาให้น้อยที่สุด เมื่อปรึกษาเพื่อน ๆ ก็ได้รับคำแนะนำมากมาย

"เรียนครูซี เธอชอบไม่ใช่หรือ" จินดาพูด

"แต่ต้องเรียนจนจบ ม.6 จะไหวหรือ เรียนอีกตั้ง 3 ปี ใช้เงินไม่ใช่น้อย" สุปรีดาขัดขึ้น

"ถ้างั้นเธอไปเรียนพยาบาลกับฉันดีกว่า หน้าตารับแขกอย่าเธอคงเป็นขวัญใจคนไข้แน่เลย แถมเรียนโดยไม่ต้องใช้เงินด้วย เขามีทุนให้ เพียงแต่เธอต้องเรียนที่นี่อีก 3 ปี ฉันว่าเธอขอทุนของโรงเรียนก็คงได้เธอเรียนเก่งออก ความประพฤติก็ดี" ลีลาให้คำแนะนำบ้าง

"แต่ฉันไม่ชอบกลิ่นไอโรงพยาบาลเลย เข้าไปแล้วรู้สึกหายใจไม่ออก เห็นคนไข้แล้วก็หดหู่ใจ คงยิ้มไม่ออกหรอก" กานดาพูดขึ้น และกล่าวต่อว่า

"ฉันอาจเรียนคหกรรมที่วิทยาลัยอาชีวะที่นี่ก็ได้ ไม่ต้องไปเรียนจังหวัดอื่น ฉันชอบทำอาหารอยู่เหมือนกัน"

"โอ๊ย เธอจะเป็นแม่ค้าหรือนี่ ไหนว่าอยากทำราชการล่ะ" จินดาโวยวายขึ้น ซึ่งกานดาก็ให้เหตุผลว่า ถ้าจบอาชีวะแล้วค่อยสมัครเรียนรามคำแหง หรือม.สุโขทัย ภายหลัง เพราะระหว่างที่เรียนอาชีวะเธอจะได้ทำขนมให้น้องนำไปขายที่โรงเรียนเป็นการหารายได้เพิ่มเติม ซึ่งก็ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

เมื่อเรียนจบ กานดาก็ทำขนมครกและน้ำเต้าหู้ขายที่หน้าโรงเรียนเทศบาลแห่งหนึ่ง ซึ่งก็ขายดิบขายดีเพราะบริเวณนั้นมีขนมขายน้อย ประกอบกับความมีอัธยาศัยช่างพูดช่างคุยและความช่างประดิษฐ์ประดอยของเธอ ทำให้ขนมของเธอดูแปลก และน่ารับประทานกว่าที่อื่น ไม่ว่าจะทำอะไร กี่ชนิด ก็ขายหมดทุกวัน เมื่อมีทุนมากขึ้นกานดาก็ไปเช่าบ้านหน้าโรงเรียนแห่งนั้นทำเป็นร้านอาหาร กิตติศัพท์ "ร้านอาหารกานดา" ได้รับการเล่าขานปากต่อปากถึงความสะอาด

สะอ้านของร้าน ของภาชนะเครื่องใช้ การบริการและนิสัยใจคอของเจ้าของร้าน รวมทั้งรสชาดของอาหาร จึงทำให้กิจการร้านอาหารของเธอเจริญขึ้น เมื่อมีเงินเก็บมากขึ้นกานดาก็ไปเช้งต๊กเปิดร้านอาหารให้ใหญ่ขึ้น ฐานะของเธอต่างกับเก่าก่อนเหมือนพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ

และแล้วงานคืนสู่เหย้าเพื่อฉลองความเป็นบัณฑิตในรุ่นของเธอก็มาถึง กานดาเป็นผู้รับจัดอาหารให้ในงานเลี้ยงและได้มาร่วมแสดงความยินดีกับความสำเร็จในการศึกษาของเพื่อน ๆ ด้วย ในขณะเดียวกันเพื่อน ๆ ต่างก็แสดงความยินดีและชื่นชมในความสำเร็จของเธอ

เดี๋ยวนี้ เขาไม่เป็นกานดาคนเก่าแล้ว เขาเป็นเถ้าแก่เนี้ยแล้ว อย่าลืมเราก็แล้วกันนะ" เพื่อน ๆ สัพยอก กานดาภาคภูมิใจในตัวเองมากที่ตัดสินใจถูก ถ้าเธอเรียนครูตามที่หวังไว้ตอนนี้ อาจยังไม่มีงานทำเหมือนเพื่อนเธออีกหลาย ๆ คนก็เป็นได้

---

2. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม เพื่ออภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 กานดารู้จักตนเองหรือไม่ในการตัดสินใจเรียนต่ออาชีวะ เพราะเหตุใด

2.2 เหตุใด "กานดา" จึงประสบความสำเร็จ เป็นที่กล่าวขวัญถึงของทุกคน

<u>กิจกรรมที่ 2</u>

ให้นักเรียนแต่ละคนวางเป้าหมายชีวิตว่า เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ ม.6 แล้วจะไปทำอะไร พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ

<u>กิจกรรมที่ 3</u>

ให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าอาชีพ หรือการศึกษาที่นักเรียนวางแผนไว้นั้น มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมกับตนหรือไม่ หรือตนควรจะปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อให้สามารถเรียนหรือประกอบอาชีพนั้นให้ได้ผลดี โดยอาจใช้ตารางวิเคราะห์ต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สาขาที่จะศึกษา	สถาบันที่เปิดรับ	ลักษณะการเรียนและคุณสมบัติที่จำเป็น	อาชีพที่จะประกอบ	ลักษณะอาชีพและคุณสมบัติที่จำเป็น	คุณสมบัติของตน ข้อดี	ข้อเสีย

<u>หมายเหตุ</u>

1. ในช่องสาขาที่จะศึกษานั้น ให้ระบุได้มากกว่า 1 แต่ไม่เกิน 5 สาขา

2. ในช่องที่ 3 นั้นจะต้องบรรยายลักษณะการเรียนว่า สาขานั้นต้องเรียนอย่างไร เน้นหนักในวิชาใดบ้าง และผู้ที่จะเข้าศึกษาในสาขานั้น ๆ ต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เป็นต้นว่า ต้องมีพื้นฐานวิชาอะไร ต้องได้เกรดเท่าใด ต้องมีสภาพทางร่างกายและจิตใจอย่างไร ต้องอาศัยทุนทรัพย์และเวลามากน้อยเพียงไร

3. ในช่องอาชีพที่จะประกอบก็เช่นกัน ให้ระบุได้ 1-5 อาชีพ ตามลำดับความชอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

4. ในช่องที่ 5 ให้บรรยายว่าอาชีพนั้น ๆ ต้องทำอย่างไรบ้าง เป็นอาชีพอิสระหรือผู้ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้อื่น เป็นงานในร่มหรือกลางแจ้ง เป็นงานเรียบ ๆ หรือเสี่ยงภัย เป็นงานที่มีการแข่งขันสูงหรือเป็นไปเรื่อย ๆ ฯลฯ ส่วนคุณสมบัติที่จำเป็นนั้นได้แก่ งานนั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถทางไหน ต้องอาศัยรูปร่าง หน้าตา บุคลิกภาพ อย่างไร ต้องใช้ปัจจัยที่สำคัญอะไรอีกบ้าง (ข้อมูลในช่อง 3,5 นั้นหากนักเรียนไม่ทราบให้สอบถามจากบุคคลในอาชีพนั้น ๆ)

5. ในช่องคุณสมบัติของตนนั้น ให้วิเคราะห์ส่วนดี ที่สอดคล้องกับการศึกษาและอาชีพที่ตนระบุไว้นั้น และส่วนเสียซึ่งขัดแย้งหรืออาจจะเป็นอุปสรรคกับการศึกษาและอาชีพนั้น ๆ

หลังจากกรอกข้อมูลลงในตารางดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ให้พิจารณาอีกครั้งว่า การเรียนและการประกอบอาชีพที่ตั้งใจไว้นั้น ว่าอันใดที่จะเหมาะสมกับตนมากที่สุด โดยให้พิจารณาความเป็นไปได้จากคุณสมบัติของตนเองและการมีงานทำในอนาคต

<u>กิจกรรมที่ 4</u>

1. ให้ครูกำหนดงานที่มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แล้วให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมนั้น ๆ ตามความสมัครใจ เช่น การจัดงานวันเด็ก วันแม่ วันแต่งความรัก ฯลฯ ซึ่งอาจมีกิจกรรมตั้งแต่การแสดงละคร การแต่งเวที การประกวดร้องเพลง การแต่งคำประพันธ์ การจัดสถานที่ การจัดอาหาร การต้อนรับแขก การประชาสัมพันธ์ การหาทุน ฯลฯ

2. เมื่อนักเรียนเลือกทำกิจกรรมใด ก็ให้นักเรียนระบุหน้าที่ที่จะต้องทำให้ชัดเจนและวิธีทำงาน โดยครูและนักเรียนจะร่วมกันพิจารณาว่า นักเรียนรู้จักงานที่ตนสมัครหรือไม่และงานนั้นเหมาะสมกับคุณสมบัติของนักเรียนเพียงใด

3. ในขณะที่นักเรียนรับหน้าที่ใด ให้นักเรียนประเมินผลงานของตน พร้อมทั้งให้ครูและเพื่อนประเมินผลงานนั้น ๆ ด้วย หากมีข้อบกพร่องอย่างไรให้เสนอไว้ด้วยว่าควรปรับปรุงเรื่องใดบ้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิจกรรมที่ 5

ครูนำประกาศจ้างงานหลาย ๆ ประเภท (ซึ่งครูอาจแต่งขึ้นหรือคัดมาจากประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์ก็ได้) มาให้นักเรียนฝึกเขียนใบสมัคร ส่งครู

แบบฝึกหัดนี้จะช่วยให้ครูทราบว่า

1. เด็กสนใจอาชีพอะไรบ้าง อาชีพนั้น ๆ เหมาะสมกับนักเรียนหรือไม่

2. นักเรียนรู้จักเขียนใบสมัครบรรยายลักษณะของตนเองถูกต้องหรือไม่ และใช้ภาษาที่ชัดเจน น่าสนใจ พอที่นายจ้างจะพิจารณาหรือไม่

หมายเหตุ

ให้ใช้แบบทดสอบ แบบสำรวจ หรือแบบสอบถามที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้นประกอบเพิ่มเติมได้อีก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

น้ำพุอาหารกาญจน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตัวอย่างแผนการสอนลำดับขั้นการสอนที่มีประสิทธิภาพตามแนวของกาเย่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2526 : 70 - 73) เสนอไว้ 2 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 "การตั้งเป้าหมายอาชีพในอนาคต"

(เวลา 1 คาบ)

<u>จุดประสงค์ปลายทาง</u>

นักเรียนสามารถวางแผนการเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอาชีพที่ตั้งไว้ได้

<u>ประสบการณ์เดิมหรือสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้มาก่อน</u>

นักเรียนรู้จักคำว่า อาชีพ งานอดิเรก งานบ้าน งานประจำมาก่อน

<u>จุดประสงค์นำทาง</u>

1. จำแนกได้ว่า อะไรเป็นงาน อะไรเป็นอาชีพ
2. บอกได้ว่า แต่ละอาชีพดีหรือไม่ ดีอย่างไร ในทัศนะของตน

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
1. สร้างความสนใจ	1. คุยกับนักเรียนถึงตัวอย่างคนร่ำรวยคนหนึ่งซึ่งอดีตเคยมีอาชีพรับซื้อขวด เศษเหล็ก และหนังสือพิมพ์เก่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
2. แจ้งจุดประสงค์	2.บอกนักเรียนว่า เมื่อเรียนจบคาบนี้แล้วสามารถกำหนดเป้าหมายอาชีพของนักเรียนเองได้
3. กระตุ้นเพื่อให้ระลึกถึงสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้มาก่อน	3.ซักถามนักเรียนว่า คนที่จะเป็นคนร่ำรวยจากการขายขวดน้ำเดี๋ยวนี้มีกี่ราย คนที่รับราชการจนร่ำรวยนั้นมีเท่าไร และมีปัจจัยที่สำคัญ ๆ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างไรบ้าง
4. ใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.ให้นักเรียนศึกษาแผ่นภาพ, จุลสารแผ่นปลิวอาชีพต่าง ๆ และจุลสารแนะแนวอาชีพต่าง ๆ ของกรมแรงงาน
5. ให้แนวการเรียนรู้ 6. การปฏิบัติ	5.-6. เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ จนครบทุกอาชีพแล้ว ครูอธิบายคคำว่าอาชีพให้นักเรียนเข้าใจอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสรุปกลุ่มอาชีพเช่น รับราชการ ค้าขาย ธุรกิจ รับจ้าง ทำการเกษตร และเน้นให้เห็นว่า แต่ละอาชีพมีจุดยืนอย่างไร ลักษณะเด่น-ด้อย และความเจริญก้าวหน้า สวัสดิการ ต้องการคนที่มีอุปนิสัยและความถนัดอย่างไร จึงสมควรยึดอาชีพนั้น ๆ งานอาชีพต่างจากงานประจำหรืองานอดิเรก เพราะเป็นงานที่ทำแล้วได้ค่าตอบแทน ตอนนี้นักเรียนยังเรียนหนังสือ งานประจำคือเรียน แม้เวลาว่างไปทำงานอื่นเพื่อหารายได้ เช่น รับจ้างส่งหนังสือพิมพ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
	ขายพวงมาลัย รับจ้างล้างรถยนต์เหล่านี้ถือว่าเป็นงานอดิเรก -นักเรียนอภิปรายกันในแต่ละกลุ่มย่อยถึงอาชีพต่าง ๆ กลุ่มละ 1 อาชีพ -แต่ละกลุ่มออกมารายงานให้กลุ่มอื่นทราบผลการอภิปรายและเปิดโอกาสให้ซักถามได้ -เล่นบทบาทสมมุติ โดยแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมากลุ่มละอาชีพ เมื่อแต่ละคนซึ่งเคยเป็นเพื่อนกันสมัยเป็นนักเรียนจบออกมาต่างยึดอาชีพต่าง ๆ กัน และมีโอกาสคุยกันถึงงานในหน้าที่และประสบการณ์ที่ได้รับ -ให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง "ถ้าข้าพเจ้าเป็น...."ประมาณ 5-10 บรรทัด
7. การให้ข้อมูลป้อนกลับ	7. ครูให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม
8. การประเมินค่าการปฏิบัติ	8.1 ครูถามความรู้สึกของนักเรียนบางคน โดยการสุ่มว่าเจตคตของเขาเหล่านั้นที่มีต่ออาชีพต่าง ๆ เป็นอย่างไร หลังจากที่ได้รู้เห็นเข้าใจงานในอาชีพทั้งหมดแล้ว 8.2 สรุปผลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน
9.ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอน	9. ครูย้ำให้นักเรียนเห็นว่า งานอาชีพทุกชนิดจะดีและประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์ ความขยัน และความรับผิดชอบอาชีพทุกชนิด ถ้าเป็นอาชีพสุจริตแล้ว เราก็เลือกทำได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

เรื่องที่ 2 "การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ"

(เวลา 1 คาบ)

<u>จุดประสงค์ปลายทาง</u>

ทำแผนเลือกอาชีพได้อย่างมีหลักการ (ส่งเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้ข้อเท็จจริง)

<u>ประสบการณ์เดิมหรือสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้มาก่อน</u>

1. รู้โลกกว้างทางอาชีพมาพอสมควร
2. รู้ขบวนการตัดสินใจในการเลือกอาชีพมาบ้าง

<u>จุดประสงค์นำทาง</u>

1. สรุปความสำคัญของคำว่าอาชีพได้
2. บอกองค์ประกอบที่สำคัญของอาชีพได้
3. บอกอุปสรรคและแรงจูงใจต่อการเลือกอาชีพได้

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
1. สร้างความสนใจ	1. สนทนาเกี่ยวกับราคาสินค้าในตลาดว่า ราคาแพงขึ้นมาก ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตมีน้อยกว่าผู้บริโภค ฯลฯ
2. แจ้งจุดประสงค์	2. แจ้งให้นักเรียนทราบว่า เมื่อจบคาบนี้แล้วนักเรียนสามารถทำแผนเลือกอาชีพได้อย่างมีหลักการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
3. กระตุ้นเพื่อให้ระลึกถึงสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้มาก่อน	3. สนทนาซักถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ - อาชีพที่นักเรียนสนใจ - บุคคลในแต่ละอาชีพที่สนใจ - อิทธิพลของสิ่งที่จะทำให้สนใจอาชีพนั้น ๆ
4. ใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4. - ป้ายสนเทศการทำงานของคนในอาชีพต่าง ๆ - เชิญบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพมาอภิปราย
5. ให้แนวการเรียนรู้	5. - ให้นักเรียนวิจารณ์ว่าการทำงานของบุคคลในแต่ละอาชีพดีหรือไม่ดีอย่างไรและมีองค์ประกอบอะไรบ้าง - จากการที่เชิญบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพมาบรรยายนั้นควรจะให้เด็กรู้เรื่อง 1) คนเราทำงานเพื่ออะไร - เพื่อสนองความต้องการ - เพื่อความมั่นคงของชีวิต - สร้างความภูมิใจในผลงาน - เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ - หลังจากรู้ข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ครูให้นักเรียนลองไปทำแผนเลือกอาชีพของตนเองมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ลำดับขั้นการจัดกิจกรรม	สภาพการจัดกิจกรรม
6. การปฏิบัติ	6.1 นักเรียนวิจารณ์อาชีพแต่ละอาชีพว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร 6.2 นักเรียนทำแผนเลือกอาชีพของตนเอง
7. การให้ข้อมูลป้อนกลับ	7. ครูให้คำปรึกษา และเสนอแนะตามสมควร
8. ประเมินค่าการปฏิบัติ	8. สังเกตจากการวิจารณ์ของนักเรียน และทดลองทำแผนเลือกอาชีพของนักเรียน
9. ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอน	9. นักเรียนทดลองทำแผนเลือกอาชีพของตนเอง

ตัวอย่างการเขียนแผนการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้วิธีการแก้ปัญหา หรือแบบวิทยาศาสตร์ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2526 : 51-52) เสนอไว้ดังนี้

แผนการสอนเรื่อง "ความมีระเบียบวินัย"

<u>จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม</u>

1. รู้จักลักษณะและบอกคุณค่าของระเบียบวินัย
2. ปฏิบัติตนเป็นนิสัยและมีวินัยในตนเอง
3. ปรับปรุงแก้ไขนิสัยที่บกพร่องของตน
4. ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>เนื้อหาสาระสำคัญ</u>

ความมีระเบียบวินัย หมายความถึงการทำงานที่มีขั้นตอน ได้ผลออกมาเรียบร้อยปรากฏให้เห็นได้ทางตา คือ ความเป็นระเบียบ เช่น วางหนังสืออย่างมีระเบียบ เก็บเสื้อผ้าเป็นระเบียบ ซึ่งมองดูเรียบร้อยสวยงาม ดังคำกล่าวที่ว่า "หยิบก็ง่าย หายก็รู้ ดูก็งามตา นอกจากนั้นยังหมายถึงความสามารถควบคุมตนเอง เพราะวินัยเป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาอุปนิสัย ไม่ทำอะไรตามใจชอบ ไม่ละเมิดกฎของหมู่คณะ สามารถร่วมกิจกรรมกับหมู่คณะได้

ความมีระเบียบวินัย หากจะแบ่งตามอาการที่ทำ ย่อมมีมากมายหลายอย่าง แต่อาจสรุปได้ดังนี้

1. ระเบียบวินัยในตนเอง คือการควบคุมตนเอง ปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งบังคับจากภายนอก เช่น วางหนังสืออย่างมีระเบียบ แต่งตัวเรียบร้อย เก็บเสื้อผ้าได้เรียบร้อย วางรองเท้าได้เรียบร้อย ฯลฯ ดังนั้น คุณธรรมที่ต้องฝึกร่วมกับความมีระเบียบวินัยในตนเองคือ การควบคุมตนเอง ความไม่มักง่าย ความเชื่อฟัง ความไม่เห็นแก่ตัวและความรู้สึกรับผิดชอบ

2. วินัยในหมู่คณะ หมายถึง การปฏิบัติตนในสังคม สามารถปฏิบัติตามระเบียบวินัยข้อบังคับของหมู่คณะได้ เช่น เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ เล่นกับเพื่อนอย่างมีระเบียบ ไม่ทิ้งผงตามใจชอบ คุณธรรมที่ควรฝึกร่วมกับวินัยในหมู่คณะคือ ความเคารพในกฎข้อบังคับความข่มอารมณ์ (ขันติ) ความเสียสละ

ความมีระเบียบวินัยที่ควรฝึกในห้องเรียน เช่น

- วางรองเท้าชิดข้างฝาอย่างมีระเบียบ หันด้านปลายรองเท้าเข้าข้างฝา (ถ้าห้องเรียนวางระเบียบไว้ว่านักเรียนต้องถอดรองเท้าในห้องเรียน)
- จัดหนังสือในกระเป๋าหรือใต้โต๊ะเรียนอย่างมีระเบียบ หนังสือเล่มขนาดใหญ่ให้จัดไว้ข้างล่าง หรือเป็นพวกเดียวกัน คือ เล่มใหญ่อยู่กับเล่มใหญ่ เล่มเล็กอยู่กับเล่มเล็ก
- กรณีที่จัดโต๊ะเป็นแถว (ภมไข่จัดเป็นกลุ่ม) จะต้องเลื่อนโต๊ะเก้าอี้ให้อยู่ในแนวเดียวกัน
- การเข้าแถว จัดแถวให้ตรงกัน เรียงลำดับจากคนสูงที่สุดไปหาคนที่เตี้ยที่สุด การเดินไปเรียนห้องเรียนอื่น หรือไปทำกิจกรรมบางอย่าง ควรฝึกให้เดินเรียงเป็นแถวอย่างมีระเบียบ

- นักเรียนไม่ควรทิ้งเศษกระดาษลงบนพื้นห้องหรือบริเวณโรงเรียนตามใจชอบ

ความมีระเบียบวินัยมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อประเทศชาติ ทำให้ดูสวยงามน่าเกรงขาม ประหยัดเวลา ทำให้เกิดความสามัคคี ประเทศใดที่คนในชาติมีระเบียบวินัยประเทศนั้นย่อมเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นความมีระเบียบวินัยจึงมีความสำคัญอย่างมาก สมควรที่จะฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยจนเป็นนิสัย แต่การฝึกค่อนข้างทำยาก เพราะขึ้นอยู่กับอัธยาศัยของแต่ละบุคคล และการอบรมทางบ้านด้วย

<u>ลำดับขั้นการสอน</u>

<u>ขั้นที่ 1</u> กำหนดปัญหา ในชั้นของเรามีปัญหา เช่น

- นักเรียนวางของเกะกะ
- การมีอารมณ์ฉุนเฉียวบางขณะ
- ความหยาบคาย
- การทะเลาะและการชกต่อย
- ไม่สนใจงาน
- ทำงานอย่างอื่นในชั้น
- ทำงานสะเพร่าและอื่น ๆ

<u>ขั้นที่ 2</u> ตั้งสมมุติฐานเมื่อทราบปัญหาเช่นนี้แล้ว จะทำอย่างไรดี จะต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ ตรงสาเหตุของปัญหานั้น ๆ สาเหตุก็คงมีหลายระดับเรายังไม่ออกกฎ หรือระเบียบของชั้นที่แจ้งให้ทราบว่า สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งไม่ควรกระทำ

ดังนั้นสมมุติฐานของเราก็คือ ต้องปฏิบัติบางประการ เพื่อแก้ไขตามสาเหตุของปัญหาเหล่านั้นเป็นข้อ ๆ ไป เช่น

- ช่วยกันกำหนดเป็นระเบียบของชั้น
- แบ่งนักเรียนในชั้นออกเป็น 4-5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มพิจารณาปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

<u>ขั้นที่ 3</u> ทดลองทำ

- ตกลงร่วมกันเขียนกฎเกณฑ์สำหรับชั้น สำหรับทุกคนปฏิบัติแล้วเริ่มทดลองปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด เป็นเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์

- จดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประจำวันทุก ๆ วันตลอดระยะเวลาการทดลองนี้ เช่น บันทึกว่าใครปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ประการใดบ้าง ใครบังคับตัวเองได้ผลดี ใครช่วยระงับเหตุทะเลาะวิวาท เกิดมีความสันติสุขในชั้นของเราเพียงใด ฯลฯ

<u>ขั้นที่ 4</u> วิเคราะห์ดูผลของการทดลอง เอาเหตุการณ์ประจำวันที่บันทึกไว้นั้นมาร่วมกันพิจารณาทั้งชั้นดูว่าได้มีการบังคับตัวเอง เกิดสันติสุขเพียงใด ห้องเรียนกลายเป็นสังคมที่น่าอยู่ทุกคนรักกันช่วยเหลือกัน คงจะทำให้การเรียนของทุก ๆ คนดีขึ้นแน่ ๆ ใช่หรือไม่

<u>ขั้นที่ 5</u> สรุปผล เมื่อได้พิจารณาหรือวิเคราะห์ร่วมกันทั้งชั้นแล้ว และเมื่อนักเรียนมองเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ช่วยกันตั้งขึ้นเองเหล่านั้นแล้ว ก็ตกลงมีมติเป็นชั้นสรุปว่าจะยึดมั่นในกฎเหล่านั้น ควรปฏิบัติตามกฎเหล่านั้นเป็นนิจและควรจะส่งเสริมให้คนอื่น ๆ ได้ปฏิบัติด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ภาคผนวก

เพลงเกี่ยวกับระเบียบวินัย

เนื้อร้องโดย นายณรงค์ สุทธิอาภา

ระเบียบวินัยพาให้เจริญ

ระเบียบวินัย จะทำให้เป็นคนดี
พวกเราทุกคนล้วนมี ระเบียบวินัย
ชาติไทยเจริญ (ร้อง 2 เที่ยว)

คนดีมีระเบียบ

คนดี มีระเบียบวินัย (ซ้ำ)
เราควรจำไว้ อย่าได้ละเลย
ฝึกกายและใจให้เคย (ซ้ำ)
อย่าได้ละเลยเรื่องระเบียบวินัย (ซ้ำ)

งานดีที่ระเบียบวินัย

จะทำงานทำการสิ่งใด ระเบียบ
วินัยเป็นสิ่งจำเป็น
ยามเรียนหรือยามจะเล่น (ซ้ำ)
จะต้องให้เป็นคนมีระเบียบวินัย (ซ้ำ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ความเดือดร้อน

เราอยู่ร่วมกันสุขสันต์ฤทัย
เพราะระเบียบวินัยของพวกเราดี
ที่เดือดร้อนวุ่นวายเต็มที่ (ซ้ำ)
ก็เพราะเขาไม่มีระเบียบวินัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทที่ 6

บทสรุป

จากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยมีการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นับเป็นการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งใหญ่ ช่วยให้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารด้านบุคลากร งบประมาณการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน สภาพของเศรษฐกิจและสังคม หลักการของหลักสูตรเปิดโอกาสท้าทายความสามารถของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในการขจัดปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรทุกประการ

<u>สภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา</u>

เทียนไพร (นามแฝง 2530 : 48-49) ได้กล่าวถึงปัญหาของการใช้หลักสูตรสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการตอบสนองต่อโครงสร้างของหลักสูตร หลายโรงเรียนได้บังคับให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษหลัก 4 หน่วย ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บังคับให้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เพราะมุ่งให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้วิชาเหล่านี้ในการสอบคัดเลือกเข้าเรียน การเลือกแผนการเรียนจึงมีปัญหามาก เพราะนักเรียนและผู้ปกครองไม่สนใจวิชาชีพมุ่งวิชาสามัญมากกว่า

2. ด้านวิธีการสอนของครู ครูส่วนใหญ่เป็นครูรุ่นเก่ายึดมั่นในการสอนแบบเก่าเพราะเชื่อว่าได้ผลดีกว่า ง่ายกว่า ไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ บางคนคิดว่าการเตรียมการสอนให้ดี ก็ไม่ได้ความดีความชอบ ควรเอาเวลาไปทำกิจกรรมที่สนับสนุนนโยบายของผู้บริหารดีกว่า การจัดฝึกอบรมการใช้หลักสูตรก็ไม่ทั่วถึง ส่งแต่หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา

3. ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้สอนบางคนไม่ได้ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชานั้นหรือไม่ เช่น วิชาตะกร้อ นักเรียนสอบไม่ผ่าน ครูก็ให้ซื้อลูกตะกร้อมาส่ง วิชาเกษตร ให้นักเรียนซื้อกิ่งตอนมาส่ง เพราะโรงเรียนมีโครงการปลูกต้นไม้ วิชาภาษาไทย ให้นักเรียนซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด เป็นต้น

4. ด้านผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของนักเรียน ต้องการให้เด็กเรียนวิชาสามัญมากกว่าวิชาชีพ ผู้ปกครองหลายคนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ แผนการเรียนตามหลักสูตรใหม่

<u>ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา</u>

1. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น เอกสาร สถานประกอบการ ไม่ควรสอนอยู่แต่ในห้องเรียน เพราะความรู้และประสบการณ์มิได้จำกัดว่าจะมีอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น ควรเอาสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อมที่ตรงกับชีวิตจริง มาเป็นปัญหาในการเรียนรู้ ให้นักเรียนช่วยกันหาสาเหตุ หัดสังเกต วิเคราะห์ปัญหา แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้การเรียนรู้ได้ผลยิ่งขึ้น

2. กระบวนการเรียนการสอนของครู จะต้องมีกิจกรรมภาคปฏิบัติ มีสื่อการเรียน ใช้เทคนิคหลาย ๆ รูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและหลักสูตร ไม่ใช่วิธีการเดียวซ้ำซาก เปลี่ยนจากการบอกท่องจำมาเป็น การคิด การทำ ค้นคว้า แก้ปัญหา อภิปราย การหาเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียน เรียนแล้วสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ๆ ขณะนั้น ดังคำกล่าวที่ว่า "การเรียนรู้คือชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมเพื่อชีวิต" (Learning is life not prepare to life) ทั้งนี้เพราะ "ความสำเร็จของหลักสูตรขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครู"

3. การประเมินผล ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อน จะได้หาทางซ่อมเสริมได้ก่อนที่จะสายเกินไป "การเรียนรู้เป็นกระบวนการ ไม่ใช่ผลผลิต" (Learning is a process not a product) ดังนั้นการประเมินผลจึงไม่ควรประเมินเฉพาะผลจากการสอบเพียงอย่างเดียว ควรประเมินผลจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีทุก ๆ ด้าน หลักสูตรใหม่มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ระหว่างภาคและสอบปลายภาค ถ้าไม่ผ่านก็ให้มีการซ่อมภายใน 2 สัปดาห์ของภาคเรียนถัดไป คงต้องจัดเนื้อหาการสอนให้จบเป็นตอน ๆ เพื่อจะได้วัดผลเป็นระยะ ๆ พบปัญหาจะได้แก้ไขได้ทัน เป็นประโยชน์แก่นักเรียน แม้ว่าจะเป็นภาระเพิ่มภาระให้แก่ครูก็ตาม

ในการวัดผลนั้นต้องวัดทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด จะต้องทำบ่อย ๆ หลาย ๆ ครั้งจึงจะเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอนของครู

4. การบริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารแต่ละโรงเรียนจะต้องใช้หลักในการบริหารงานบุคคล กระตุ้นให้กำลังใจแก่คณะครูในโรงเรียนทุกฝ่ายให้ความสนใจในตัวผู้เรียนมากขึ้น มีการใช้กระบวนการแนะแนวที่มีหลักการแน่ชัดและปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้อย่างสม่ำเสมอ ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนมาช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการจัดแผนการเรียน การใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

5. การจัดแผนการเรียน เป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการ โดยมีฝ่ายแนะแนวเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและผู้ปกครองช่วยกันพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของแต่ละรายวิชา โดยเฉพาะรายวิชาที่จะต้องเรียนต่อเนื่องกัน ตลอด รวมทั้งพิจารณาถึงจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบว่าเพียงพอหรือไม่ การจัดแผนการเรียนควรจัดหลาย ๆ แผนการเรียน และแต่ละแผนการเรียนคงมีรายละเอียดเกี่ยวกับความยากง่ายในการเรียน ความสามารถของผู้เรียน แนวทางศึกษาต่อและเป้าหมายของการประกอบอาชีพไว้ด้วย

ครูที่ปรึกษาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการเรียน แต่ละแผนและสภาพของนักเรียนเป็นอย่างดี เพื่อจะได้แนะแนวทางในการเลือกแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสมและสามารถศึกษาได้จนจบการศึกษาตามศักยภาพของตน

กรมวิชาการ (2525 : 13-15) ได้กำหนดให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ดังนี้

ก. สถานที่

1. สถานศึกษาของรัฐและเอกชน เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ โรงเรียนสารพัดช่าง โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ โรงเรียนฝึกอาชีพเอกชน

2. สถานประกอบการ เช่น โรงงาน ร้านค้า อู่ซ่อมรถ ฟาร์มเลี้ยงไก่ ฟาร์มโคนม ฯลฯ

3. สถานประกอบอาชีพอิสระ เช่น บ้านผู้ปกครองนักเรียน

ข. วิธีการ

1. คณะกรรมการเลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพของนักเรียน ในส่วนกลางหมายถึง คณะกรรมการที่กรมสามัญศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนแต่งตั้งขึ้น ในส่วนภูมิภาคหมายถึง คณะกรรมการที่จังหวัดแต่งตั้งขึ้น ประกอบด้วย ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้ทรงคุณวุฒิในทางอาชีพ มีหน้าที่คัดเลือกสถานฝึกงานอาชีพ แล้วแจ้งให้สถานศึกษาทราบ

2. ผู้บริหารโรงเรียน ประกาศให้นักเรียนทราบว่า มีสถานฝึกอาชีพ ที่ใดบ้างที่นักเรียนจะไปฝึกได้ ให้นักเรียนแจ้งความประสงค์ให้โรงเรียนทราบ

3. โรงเรียนมีหน้าที่ติดต่อกับแหล่งวิทยาการนั้น ๆ อาจเป็นโรงเรียนเกษตรกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษา ของรัฐบาลหรือเอกชน หรือสถานประกอบการ คือ โรงงาน ร้านค้า อู่ซ่อมรถ ฟาร์มเลี้ยงไก่ ฟาร์มโคนม ฯลฯ ในการที่จะส่งนักเรียนไปศึกษาและฝึกงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

4. ในการที่โรงเรียนติดต่อส่งนักเรียนไปยังแหล่งวิทยาการนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดครู อาจารย์ ผู้ประสานงานในการควบคุมการศึกษา และการฝึกงานของนักเรียน

การประเมินผล ให้แหล่งวิทยาการนั้น ๆ ประเมินผลและส่งผลนั้นมาให้โรงเรียน

5. ในการที่โรงเรียนติดต่อส่งนักเรียนไปยังสถานประกอบการนั้น โรงเรียนจะต้องกำหนดครูอาจารย์ไปตรวจเยี่ยมการฝึกงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีสมุดบันทึกการปฏิบัติงานประจำตัวนักเรียน โดยขอความร่วมมือจากผู้ฝึกงานอาชีพให้แก่นักเรียนบันทึกเวลาและผลการฝึกงานอย่างสม่ำเสมอตามแบบของกระทรวงศึกษาธิการ

การประเมินผลเป็นหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ฝึกงานอาชีพ ครู อาจารย์ ผู้ควบคุมประเมินผลร่วมกัน

6. ในการที่โรงเรียนส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานประกอบอาชีพอิสระ คือบ้านผู้ปกครองนั้นย่อมเป็นการให้การศึกษา ภายใต้การนิเทศของครู ซึ่งครูจะต้องไปทำความตกลงกับผู้ปกครองวางแผนการร่วมกันในการที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติงานที่บ้านของผู้ปกครอง เมื่อตกลงกันได้แล้ว ครูจะต้องสอนทฤษฎีที่โรงเรียน ส่วนงานปฏิบัติทำที่บ้าน โดยครูจะต้องไปนิเทศเป็นประจำ จะต้องจัดให้มีสมุดบันทึกการปฏิบัติงานประจำตัวนักเรียน เพื่อแสดงผลการฝึกงานอาชีพของนักเรียนตามแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยการขอความร่วมมือในการบันทึกเวลาและผลการฝึกงานจากผู้ปกครอง ส่วนการประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์ผู้นิเทศร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงต้องจัดเตรียมครูผู้ประสานงานกับแหล่งวิทยาการ ผู้ควบคุมการฝึกงานตรวจเยี่ยมสถานประกอบการ ผู้สอนแต่ละวิชาและไปนิเทศสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนดำเนินการหาสถานประกอบการ แหล่งวิทยาการ และบ้านผู้ปกครอง เพื่อคัดเลือกเป็นสถานฝึกงานเสนอต่อกรมหรือจังหวัด

7. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เนื่องจากตัวนักเรียนผู้ปกครองและคณะครูตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอาจจะยังไม่เข้าใจในจุดหมาย หลักการของโครงสร้างของหลักสูตรอย่างดีพอ ผู้บริหารจึงควรมีคณะกรรมการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ทุกฝ่ายเข้าใจ โดยดำเนินการดังนี้

6.1 มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้กับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ เช่น ศึกษานิเทศก์เขต ศึกษาธิการจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ประธานกลุ่มโรงเรียนและวิทยากรที่จะดำเนินการประชาสัมพันธ์แก่ครูต่อไป โดยมีเอกสารสำคัญ ๆ ประกอบการประชุมชี้แจง เช่น คู่มือดำเนินการอบรมหลักสูตร แนวการใช้หลักสูตร คู่มือการบริหารการใช้หลักสูตร คู่มือการประเมินผลและวัดผล ตลอดจนคู่มือครูและตัวอย่างหนังสือเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

6.2 ดำเนินการติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรทุกปี รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรทุกแง่ทุกมุม เช่น จุดหมาย หลักการ โครงสร้างจุดประสงค์รายวิชา การจัดแผนการเรียน การจัดบุคลากรในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ฯลฯ รวบรวมไว้ที่คณะกรรมการรวบรวมปัญหา แล้วเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพิจารณาแก้ปัญหาและสั่งการต่อไป

<u>สภาพปัญหาการสอนกิจกรรมแนะแนว</u>

การแนะแนวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะการกำหนดให้มีการสอนกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ เป็นการให้ข้อมูลทางการศึกษา อาชีพและส่วนตัวอย่างถึงตัวผู้เรียนทุกคนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเสริมสร้างแก้ไขอุปนิสัยและบุคลิกภาพให้พึงประสงค์มากขึ้น จากสภาพการสอนกิจกรรมแนะแนวในปัจจุบันนั้นจะเห็นว่า เป็นงานที่ขึ้นอยู่กับบริการแนะแนวของโรงเรียนและเป็นงานสอนเช่นเดียวกับวิชาสามัญทั่วไปด้วย

ปัจจุบันนี้โรงเรียนต่าง ๆ ได้สอนกิจกรรมแนะแนว ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ทั้ง 2 ระดับ โดยมัธยมศึกษาตอนต้น เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบันนี้ นับว่านานพอสมควรแล้ว บางโรงเรียนก็สามารถจัดหลักสูตรกิจกรรมแนะแนว ปรับปรุงพัฒนาจนสามารถใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร

แต่บางโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามหลักสูตร ด้วยเงื่อนไขสำคัญ ๆ หลายประการ เช่น ขาดบุคลากรแนะแนวที่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวนบุคลากรแนะแนวมีน้อย ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ดังที่ พรรณราย ทรัพยะประภา (พรรณราย ทรัพยะประภา 2529 : 1) กล่าวว่า

"...โรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งนั้นยังใช้ชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวที่ควรจะจัดกิจกรรมแนะแนวนี้ไปใช้ในการสอนทางวิชาการบางวิชาที่โรงเรียนเห็นว่ามีความสำคัญมากกว่าการสอนกิจกรรมแนะแนว เช่น ใช้สอนวิชาคณิตศาสตร์บ้าง วิทยาศาสตร์ บ้าง หรือภาษาอังกฤษ บ้าง และเรียกว่าเป็นการสอนซ่อม-เสริมบางโรงเรียนจึงไม่เคยใช้ชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวเลย เพราะเชื่อว่าไม่มีประโยชน์..."

ซึ่งปัญหานี้ตรงกับที่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531 : 7) กล่าวไว้ว่า

"ในด้านครู-อาจารย์ผู้สอนนั้นเล่ามีหลายเปอร์เซ็นต์ ที่ยังยึดตำราเรียนเป็นสรณะแต่เพียงสถานเดียว น้อยคนที่จะได้พัฒนารูปแบบหรือยุทธวิธีในการสอนของตน เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้หรือจุดประสงค์ของรายวิชาที่ได้กำหนดไว้ น้อยคนที่พยายามเสาะแสวงหาวิทยาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่อศิษย์ของตน และน้อยคนที่ได้พยายามแนะแนวให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของวิชาเรียนต่าง ๆ ที่มีต่อการวางแผนชีวิตหรือการประกอบอาชีพในอนาคตของศิษย์เหล่านั้น"

พรรณราย ทรัพยะประภา (2529 : 2-3) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า

"...หากว่าอาจารย์ผู้สอนไม่เต็มใจที่จะสอนหรือขาดศิลปะในการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการอีกด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายมากยิ่งขึ้นไปอีก ดังนั้น เมื่อถึงชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวครั้งใดนักเรียนก็อาจจะพากันเถลไถลหรือหลบเลี่ยงไปเสีย เพราะถ้าจะมาเข้าเรียนทีไรก็ไม่มีอะไรจะทำ นั่งอยู่ว่าง ๆ เฉย ๆ หรือนั่งคุยนั่งเล่น หรือ

หรบไปสูบบุหรี่ ฯลฯ และบ่อย ๆ ครั้งที่นักเรียนจะได้ยินคำพูดจากอาจารย์ผู้สอนว่า "เอ้านักเรียนมีอะไรจะทำก็ทำไปเงียบ ๆ นะ อย่าเอ็ดตะโรไปล่ะ" แล้วอาจารย์ก็เดินออกไป ซึ่งเราก็สามารถทำนายได้เป็นอย่างดีว่าจะมีนักเรียนแต่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ "นั่งทำอะไรเงียบ ๆ" อยู่ในห้องเรียน พอหมดเวลาก็ออกจากห้องไปเข้าเรียนวิชาอื่น ๆ ต่อไป หรืออาจารย์บางท่านก็เอจงานจดมาให้หัวหน้าชั้นบอกให้เพื่อน ๆ จดบ้าง ซึ่งก็เป็นกิจกรรมที่น่าเบื่อหน่ายและเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซาก ๆ ดังนั้นการที่ครูแนะแนวจะหันมาสนใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวให้เป็นที่น่าสนใจและดึงดูดใจให้นักเรียนมาเข้าเรียนและใช้เวลาในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวให้เป็นประโยชน์โดยตรงแก่การเรียนรู้เพื่อให้ "รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจโลกและสิ่งแวดล้อม" ของนักเรียนให้คุ้มค่าก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง..."

สมพร นาคนาคินทร์ (2525 : 39-43) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวของครูแนะแนวระดับชั้นมัธยมปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 7 พบว่าสภาพปัญหาจากการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้

1. จำนวนครูแนะแนวมีน้อย ทำให้รับภาระมาก
2. เนื้อหาของวิชากิจกรรมแนะแนวส่วนใหญ่เป็นนามธรรม ทำให้หาอุปกรณ์มาประกอบการสอนได้ยาก
3. โรงเรียนมีห้องเรียนไม่เพียงพอที่จะจัดเป็นห้องสอนกิจกรรมแนะแนวได้โดยเฉพาะ
4. โรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดหาซื้อสร้างอุปกรณ์สำหรับวิชากิจกรรมแนะแนว
5. ศึกษานิเทศก์ไม่มาติดตามผลการใช้หลักสูตรแนะแนว และไม่ให้คำแนะนำครูจึงขาดที่พึ่งทางวิชาการ
6. ครูมีปัญหาในการติดตามผลงานของนักเรียนที่สอนไปแล้วในแต่ละเรื่อง

ปัญหาจากการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้

1. ครูไม่ค่อยมีเวลาสำหรับสอนวิชากิจกรรมแนะแนว เพราะต้องทำหน้าที่บริการด้านอื่น ๆ

2. อุปกรณ์บางอย่างเป็นปัญหา เพราะต้องใช้เวลาจัดมากทำให้สอนเนื้อเรื่องไม่ทันใน 1 คาบ

3. ในชั่วโมงสอน นักเรียนไม่สนใจเนื้อหา แต่ต้องการคุยกับครูแนะแนวเป็นการระบายความเครียดมากกว่า เช่น อยากฟังนิทาน เรื่องตลก ประสบการณ์

4. ครูแนะแนวไม่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนกิจกรรมแนะแนวจึงขาดทักษะในการสอน

5. เกม และกิจกรรมบางอย่างทำให้นักเรียนส่งเสียงดัง เป็นที่รบกวนชั้นเรียนอื่นจึงไม่สามารถจัดกิจกรรมนั้นได้

6. อุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่เหมาะสมกับวิธีสอน และเนื้อหาที่กำหนดให้

7. ครูไม่มีเกณฑ์ตัดสินในการสังเกตความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละบุคคล

8. ครูขาดทักษะในการสร้างอุปกรณ์ประกอบการสอน

9. การสังเกตผลงาน ความก้าวหน้าของนักเรียนทั้งชั้นประเมินผลยาก

10. กิจกรรม เกมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในคู่มือครูแนะแนว นำมาจัดได้ยาก เพราะไม่มีเวลาในการเตรียมกิจกรรมอุปกรณ์

11. นักเรียนไม่กล้าแสดงออกในการเข้าร่วมกิจกรรมและเกมต่าง ๆ

12. นักเรียนไม่สนใจในวิชากิจกรรมแนะแนว เพราะเป็นวิชาที่มีความสำคัญน้อย เนื่องด้วยไม่มีคะแนนให้ และไม่มีการวัดผล

13. ครูในโรงเรียนของท่านไม่เห็นคุณค่า ประโยชน์ในการสอนวิชากิจกรรมแนะแนว และไม่ให้ความร่วมมือ

14. ครูไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนอย่างเพียงพอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

15. นักเรียนไม่มีแบบเรียนทำให้ครูสอนลำบาก

16. ขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

17. วิชากิจกรรมแนะแนวไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่ว ๆ ไปในท้องถิ่นของท่าน

18. ครูไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมการสอนที่กำหนดมาให้ในคู่มือแนะแนว

19. เนื้อเรื่องแต่ละกิจกรรมมีลักษณะซ้ำซ้อนและเป็นแนวเดียวกันน่าเบื่อหน่าย

20. ท่านไม่สามารถเลือกวิธีสอน โครงการสอนได้อย่างเป็นอิสระ

21. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกว้างเกินไป ปฏิบัติตามได้ยาก

22. เนื้อหาบางเรื่องซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น เช่น ศีลธรรม สังคม

23. เนื้อเรื่องลึกซึ้งเป็นนามธรรมเกินไป ไม่เหมาะกับระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

24. ห้องเรียนเล็กเกินไป ไม่สามารถบรรจุนักเรียนได้หมดในชั่วโมงการสอนวิชากิจกรรมแนะแนว ทำให้เกิดปัญหาวุ่นวายในการหาห้องเรียน

25. เนื้อเรื่องในคู่มือครูแนะแนวไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนได้หลายรูปแบบ

26. นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากวิชากิจกรรมแนะแนวไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

27. ครูฝ่ายอื่น ๆ และนักเรียน มักจะขอชั่วโมงแนะแนวไปทำกิจกรรมอื่น ทำให้ท่านสอนไม่ทัน

28. นักเรียนมีมากเกินไปจัดกิจกรรมได้ยาก

29. นักเรียนมีมากเกินไปไม่สามารถดูแลให้ความสนใจและควบคุมชั้นได้ทั่วถึง

30. หลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมายยากเกินไป สำหรับชั้นมัธยมปีที่ 1 ในท้องถิ่นของท่าน

31. เมื่อท่านมีปัญหาในวิชากิจกรรมแนะแนว ท่านไม่สามารถปรึกษาข้อขัดข้องกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนครู

32. ผู้บังคับบัญชาของท่านไม่เข้าใจวิชากิจกรรมแนะแนว

33. ผู้บังคับบัญชาของท่านไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนวิชากิจกรรมแนะแนว

34. ครูไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

35. เนื้อหาและกิจกรรมของวิชากิจกรรมแนะแนวในโครงการสอนและคู่มือครูแนะแนวปฏิบัติตามได้ยาก

36. เนื้อเรื่องไม่น่าสนใจเพราะเป็นเรื่องเก่าที่เคยเรียนและอบรมกันมาแล้วในระดับประถม

37. จัดคาบเวลาในการสอนให้น้อยเกินไป ไม่สามารถสอนได้ครบหมดทุกเนื้อหาตามที่ได้กำหนดไว้

38. จัดคาบเวลาแต่ละกิจกรรมให้น้อยไม่สามารถทำการสอนให้แล้วเสร็จทันภายในแต่ละคาบ

39. ไม่สามารถหาคู่มือครูเพื่อศึกษาเนื้อเรื่องที่จะนำมาสอนวิชากิจกรรมแนะแนว

40. ครูไม่สามารถสอนได้ทันตามหลักสูตร

41. ครูไม่เข้าใจหลักสูตรวิชากิจกรรมแนะแนว

42. คู่มือครูและโครงการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ปัญหาจากการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวในระดับน้อย มี 2 ข้อ คือ

1. ครูสอนวิชากิจกรรมแนะแนวด้วยความฝืนใจ
2. การใช้อุปกรณ์การสอนทำให้เสียเวลาโดยใช่เหตุ

<u>ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการสอนกิจกรรมแนะแนว</u>

1. หลักสูตรผลิตบัณฑิตแนะแนวทั้งระดับปริญญาตรีและโท ควรจะเปิดวิชาบังคับ การจัดกิจกรรมกลุ่มแบบต่าง ๆ และเปิดวิชาฝึกอบรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงจริง ๆ เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมระบบพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน (LCDS) เพราะจะช่วยให้บัณฑิตมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำทักษะที่ได้ไปใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนวได้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ปัญหาที่ว่าครูแนะแนวไม่สามารถจัดกิจกรรมแนะแนวตามคู่มือแนะแนว ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มส่วนใหญ่ได้ ก็จะลดน้อยลง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้เขียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนกิจกรรมกลุ่มแบบต่าง ๆ ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน ประกอบกับได้มีโอกาสเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่มหลายครั้ง จึงสามารถนำความรู้และประสบการณ์เหล่านั้น มาจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงเข้าใจตัวเองและเพื่อนทั้งในแง่การอยู่ร่วมกัน การทำงานกลุ่ม มองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดความรู้สึกศรัทธาและเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ครูจัดให้

นักเรียนบางคนเปลี่ยนพฤติกรรมหลังจากเรียน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เช่น เลิกสูบบุหรี่ เลิกดื่มเหล้า กล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตัวเขาและครอบครัวของเขาเอง

ผู้เขียนดีใจที่หลักสูตรระดับปริญญาตรีของกรมการฝึกหัดครูเปิดวิชาบังคับเลือก "กระบวนการกลุ่ม" ให้ทุกคนได้เรียน เพราะเป็นวิชาที่มีคุณค่าต่อชีวิตของนักศึกษาอย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันวิชานี้ไม่ได้จัดเป็นวิชาบังคับ ถ้าจะสอนต้องไปรวมกับทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ทำให้การฝึกอบรมไม่ครบกระบวนการ ผู้เขียนต้องใช้วิธีเลือกบางกิจกรรมมาใช้ตามความเหมาะสมเท่านั้น

ผู้เขียนคิดว่า เมื่อสถาบันซึ่งผลิตบัณฑิตแนะแนวหรือผลิตครูซึ่งอาจจะไปทำหน้าที่แนะแนวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดีแล้ว ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนกิจกรรมแนะแนวก็จะลดน้อยลง

2. ถ้าโรงเรียนใดไม่มีครูแนะแนวหรือครูที่เต็มใจจะสอนกิจกรรมแนะแนวที่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กระบวนการกลุ่ม หรือกิจกรรมกลุ่มแบบต่าง ๆ ผู้บริหารควรหางบประมาณและติดตามข่าวคราวส่งครูไปฝึกอบรมเพื่อจะได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชานี้และสามารถจัดการสอนกิจกรรมแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูที่สอนวิชานี้จะต้องเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านส่วนตัว อาชีพและการศึกษา มีวุฒิภาวะอย่างเพียงพอเพื่อเป็นที่พึ่งแก่ผู้เรียนได้ยามที่เด็กต้องการ

3. ในการสอนวิชากิจกรรมแนะแนว ควรใช้หลาย ๆ วิธี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ การสอนวิชานี้อย่าอ้างอิงตำรามากเกินไป เพราะจะทำให้วิชานี้ไม่น่าสนใจ ไม่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน สิ่งที่เรียนควรสัมพันธ์กับตัวผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ในชีวิตจริง มีการนำแบบทดสอบและเกมทางจิตวิทยามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในตัวเองและสิ่ง-แวดล้อม จนสามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม การสอนวิชานี้ควรมีการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล สำหรับผู้ที่ต้องการ จึงจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุผล

การสอนกิจกรรมแนะแนว ครูแนะแนวต้องรับผิดชอบโดยการไม่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของครูประจำวิชาอื่น ๆ หรือนิสิตนักศึกษาที่มาฝึกงานแนะแนวทั้งหมด เพราะลักษณะการจัดกิจกรรมแนะแนวไม่เหมือนกับการสอนวิชาอื่น ๆ ประกอบกับการที่ครูมีภาระหน้าที่สอนวิชาอื่นหรือมีครูแนะแนวน้อย จึงทำให้เตรียมตัวไม่พร้อมในการสอนเท่าที่ควร การนำนักเรียนมารวมห้องทำให้คุมชั้นลำบาก การจัดกิจกรรมก็ลำบากเพราะจำนวนนักเรียนมีมาก ครูจึงสอนโดยการบรรยายแทน ทำให้การสอนไม่บรรลุเป้าหมาย ครูจึงควรผ่านการอบรมการจัดกิจกรรมกลุ่มมาบ้าง จึงจะช่วยให้สามารถสอนวิชานี้อย่างได้ผล

4. ผู้บริหารโรงเรียน ควรถือเป็นนโยบายที่สำคัญในการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรทั้งหมดของโรงเรียน "จัดทำคู่มือการสอนกิจกรรมแนะแนว" ที่เหมาะสมกับโรงเรียนของตน และอยู่ในความสามารถที่ครูแนะแนวจะดำเนินการได้ ช่วยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนวว่าจะส่งผลให้ทุก ๆ ฝ่ายทำหน้าที่เกี่ยวกับนักเรียนได้ราบรื่นมากยิ่งขึ้น สำหรับการประเมินผลการเรียน ควรมีการชี้ให้เห็นคุณค่าในตัวของมันเอง เช่น ได้ความรู้เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อหรือการทำงาน

5. ศึกษานิเทศก์ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแนะแนว ควรประสานกับสถาบันต่าง ๆ ที่สามารถจัดฝึกอบรมทักษะต่าง ๆในการจัดกิจกรรมกลุ่ม และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวแก่ครูและผู้บริหาร เท่าที่จะสามารถทำได้ นอกจากนี้ควรสำรวจปัญหาในการสอนกิจกรรมแนะแนวของแต่ละโรงเรียน แล้วร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ขจัดปัญหาเหล่านั้น เพื่อช่วยให้

กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี ซึ่งจะส่งผลไปสู่นักเรียนที่รับบริการแนะแนว ให้มีคุณธรรม จริยธรรม รักในสถาบัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับบ้านและชุมชนอีกด้วย

เกี่ยวกับเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ ธีระ ชัยยุทธยรรยง (2526 : 53-56) ได้เสนอไว้เป็นตาราง ดังนี้

ปัญหาการจัดกิจกรรม	แนวทางแก้ไขปัญหา
1. ครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวมีไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมแนะแนว	1. ผู้บริหารโรงเรียนอาจแก้ไขปัญหานี้ โดยการให้ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว ในแต่ละระดับชั้นอาจจะจัดนักเรียน 2 ห้องรวมกันในการจัดกิจกรรมแต่ละคาบก็ได้
2. ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาที่มามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนวไม่รู้เป้าหมายและลักษณะวิธีการจัดกิจกรรมแนะแนว	2. เชิญวิทยากรจากหน่วยราชการต่าง ๆเช่น จากศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพจากครูแนะแนวของโรงเรียนในจังหวัด ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนวจากศึกษานิเทศก์ของเขตการศึกษา ฯลฯ มาบรรยายสาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายและลักษณะวิธีการจัดกิจกรรมแนะแนว อาจให้ครูแนะแนวที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวอยู่แล้วในโรงเรียนเป็นผู้ให้ความรู้แก่คณะครูในโรงเรียนก็ได้ โดยที่ผู้บริหารจะต้องเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ปัญหาการจัดกิจกรรม	แนวทางแก้ไขปัญหา
	ผู้แจ้งให้คณะครูได้ทราบในที่ประชุมเกี่ยวกับปัญหาและวัตถุประสงค์ของการให้คณะครูเป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมแนะแนวจึงต้องได้รับทราบวิธีการจัดกิจกรรมแนะแนว จากครูแนะแนวของโรงเรียน ครูแนะแนวอาจจัดแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวสำเร็จรูปเพื่อแจกไปยังคณะครูซึ่งจะทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวก็ได้
3. บางโรงเรียนจัดห้องเพื่อจัดกิจกรรมแนะแนวติดกับห้องที่สอนวิชาการมักมีปัญหาว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวมักจะเกิดเสียงดังจากนักเรียนที่ร่วมกิจกรรม	3. ผู้บริหารโรงเรียนอาจจะจัดห้องที่จะจัดกิจกรรมแนะแนวแยกต่างหากให้ห่างจากห้องที่จะต้องทำการสอนวิชาการ ผู้บริหารอาจจะจัดคาบกิจกรรมแนะแนวให้มีคาบที่จะจัดให้ตรงกัน ครูแนะแนวหรือครูผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวอาจจะแยกไปจัดยังมุมใดมุมหนึ่งของโรงเรียน อาจจะเป็นใต้ร่มไม้ หรือหอประชุมก็น่าจะทำได้
4. ครูแนะแนวหรือครูผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวไม่รู้ว่าจะจัดกิจกรรมแนะแนวเรื่องอะไรให้แก่นักเรียนในแต่ละระดับชั้น	4. ครูแนะแนวหรือครูผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนว อาจจะใช้วิธีสังเกตนักเรียนมีปัญหาอะไร ต้องการอะไร ควรจะจัดกิจกรรมแนะแนวเรื่องอะไรบ้าง ในแต่ละระดับชั้น โดยเขียนเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ปัญหาการจัดกิจกรรม	แนวทางแก้ไขปัญหา
	เป็นแผนการจัดกิจกรรม ครูแนะแนวหรือครูผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนวอาจใช้แบบสำรวจความต้องการและปัญหาของนักเรียนแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของนักเรียน ฯลฯ) สำรวจหรือสอบถามนักเรียน เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้เหมาะสมตรงกับความต้องการ และปัญหาของนักเรียนอันเป็นแนวทางให้ได้มาซึ่งหัวข้อหรือเรื่องที่จะจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนได้
5. ครูมักจะพูดว่านักเรียนไม่สนใจวิชากิจกรรมแนะแนวเพราะไม่มีการประเมินผลเป็นระดับคะแนน	5. ครูควรจะจัดกิจกรรมแนะแนวโดยมีเกมประกอบซึ่งเกมจะต้องสัมพันธ์กับเรื่องที่จัดให้นักเรียนซึ่งไม่ใช่เป็นเกมที่จัดเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นแต่เป็นเกมที่อาจจะมาใช้เป็นสิ่งที่นำเข้าสู่กิจกรรมที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมครูผู้จัดจะต้องมีการเสริมแรงนักเรียนด้วย เช่น คำชมเชย การทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสบายใจ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับครูแนะแนวของโรงเรียนบางแห่งพบว่า การที่ครูแนะแนวมีน้อยหรือไม่มีเลยทำให้ไม่สามารถจัดสอนวิชากิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรได้ จึงแก้ปัญหาโดยใช้ชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์ เป็นชั่วโมงที่ให้นักเรียนทุกคนเข้าห้องประชุม เพื่อให้ข้อมูลหรืออบรม เป็นการทดแทนการสอนกิจกรรมแนะแนว โดยที่ตารางเรียนของทุกห้องจะเขียนไว้ว่าเป็นกิจกรรมแนะแนว

ผู้เขียนเคยคุยเรื่องนี้กับศึกษานิเทศก์ว่า เราจะแก้ไขปัญหากันอย่างไร ท่านก็ตอบว่าอยู่ที่ผู้บริหาร ผู้บริหารบางแห่งเห็นความสำคัญและจำเป็น ก็จะดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะทำให้การสอนกิจกรรมแนะแนวไม่ประสบความสำเร็จ

บางโรงเรียนทราบว่า นำคาบวิชากิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนจัดทำสวนหย่อมตลอดปี แบ่งพื้นที่รับผิดชอบ มีครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนว เป็นผู้คอยดูแลวัดผล

ครูแนะแนวบางท่านก็บอกกับผู้เขียนว่า ถ้าวิชานี้แก้ไขที่หลักสูตรให้มีการประเมินผลออกมาเป็นคะแนน เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ ก็จะช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ทุกฝ่ายก็คงจะให้ความร่วมมือมากขึ้น ในทัศนะของผู้เขียนเห็นด้วยกับคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่ไม่กำหนดคะแนนวิชานี้เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ เพราะวิชานี้จะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองไม่ใช่ใครอื่น ต้องทำให้เด็กเห็นคุณค่าและศรัทธาว่าวิชานี้ หรือคาบนี้มีความสำคัญต่อตัวเขาจริง ๆ เพราะช่วยให้เขาเข้าใจตัวเองในทุก ๆ ด้าน เข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ช่วยให้เขาตัดสินใจได้ด้วยตัวเองอย่างเหมาะสม มีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ รู้จักวางแผนของชีวิตที่มีเป้าหมายเป็นไปได้ และเหมาะสมกับตน มีความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างแท้จริง ซึ่งไม่มีวิชาใดที่จะช่วยให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขเท่ากับวิชานี้ ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ครูแนะแนวจะต้องเห็นคุณค่าและศรัทธาในวิชานี้เสียก่อน จึงจะสามารถทำให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องมองเห็นคุณค่าและความจำเป็นของวิชานี้ได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนใดที่จัดบริการแนะแนวได้ประสบความสำเร็จ การจัดกิจกรรมแนะแนวตามคาบเวลาในหลักสูตรก็จะประสบความสำเร็จตามไปด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้เขียนคิดว่าน่าจะมีการสำรวจวิจัยหาข้อมูลที่แท้จริงเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จะเห็นว่าถ้าทุกฝ่ายไม่ช่วยกันแก้ไข ปล่อยให้ครูแนะแนวแก้ไขปัญหาไปฝ่ายเดียว ต่อ ๆ ไปชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวคงหมดความหมาย ในที่สุดก็ยกเลิกชั่วโมงนี้ไป ซึ่งเท่ากับว่าไม่บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องหันหน้าเข้าหากัน หาแนวทางจัดกิจกรรมแนะแนวให้เหมาะสมกับสถานศึกษาของตน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บรรณานุกรม

จำเนียร ช่วงโชติ. "การพัฒนาตนเองด้วย Discussion 66 ". วารสารแนะแนว. 15(73) : 23 - 35 : กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2524.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน". ในเอกสารการอบรมครูภาษาไทย ชั้นประถม หน้า 4-8. เพชรบุรี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี, 2518.

_____. "มาสอนแบบศูนย์การเรียนกันเถอะ". วิทยาสาร. ฉบับที่ 2-7 : 23-24 : 1 มกราคม - 15 มีนาคม 2521.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สินสกุล. "ระบบสื่อการสอน". ใน เอกสารประกอบการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการระบบการสอนแผนจุฬาและระบบการสอนแบบศูนย์การเรียน. หน้า 154-158. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ทองเรียน อมรัชกุล. การบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก : แผนกเอกสารการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2528.

ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ. หลักการแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิฆเณศ, 2528.

ทิศนา แขมณี และคณะ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บูรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.

เทียนไพร (นามแฝง). "หลักสูตรใหม่ใครทำเพื่อ". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับ 61 : 48-49 : เมษายน 2530.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ธีระ ชัยยุทธยรรยง. "งานแนะแนวช่วยโรงเรียนและนักเรียนได้อย่างไร". วารสารแนะแนว. 21(111) : 43-46 : มิ.ย.-ก.ค. 2530.

_____. "แนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์". วารสารแนะแนว. 17(85) : 53-76 : ก.พ. - มี.ค. 2526.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. "หยุดสักนิดก่อนสอนกิจกรรมแนะแนว". ใน ทิศทางการแนะแนวเพื่อคุณภาพชีวิตเยาวชน. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2530

แนะแนวแห่งประเทศไทย, สมาคม. คู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนวชุดพัฒนาค่านิยมและเทคนิคในการปรับปรุงตนเอง เพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม. กรุงเทพฯ : ฝ่ายประสานงานและบริการชุมชน สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2531

บุญประสิทธิ์ กนกสิงห์. การแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529. (เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15)

บุญเกื้อ ควรหาเวช. นวกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2521.

เบญจวรรณ วัฒนเสรี. การสร้างชุดการสอนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมวิชามนุษย์กับสังคมสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษาของโครงการการศึกษาทั่วไป ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัดสำเนา.

ปราณี เถกิงพล. การแนะแนวและการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

ผสม จันทร์เทพย์. "ศูนย์การเรียน". ใน การสอนเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล. หน้า 2-11 กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.

พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยม. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.

พรรณราย ทรัพยะประภา. การสอนกิจกรรมแนะแนวด้วยกระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก.รุ่งเรืองศาสน์การพิมพ์, 2529.

ฟรอริช. พี. คลิฟฟอร์ด. บริการแนะแนวในโรงเรียน แปลจาก Guidance Service in Schools. โดย มัลลิกา เภาพิจิตร และคณะ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป. 2508.

มะเดื่อ เสมา. "การศึกษาหลักสูตรในทัศนะของผม". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับที่ 5 61-62 : กุมภาพันธ์ 2525.

_____. "หลักสูตรใหม่ทุกข์ของผู้ปกครองนักเรียน". วารสารแนะแนว. 16(78) : 31-34: ธันวาคม 2524 - มกราคม 2525.

เมืองทอง แขมณี. "เขาอยากให้ท่านเป็นครูเช่นไร". ใน การสร้างสมรรถภาพในวิชาชีพครูโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ. กรุงเทพฯ : ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2527. (เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 259)

ยาใจ แสวงศักดิ์. "การจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับ 8 : พฤษภาคม 2525.

เยาวพา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

วรรณา พรหมบุรมย์. "การศึกษาหลักสูตรใหม่ มารู้จักบ้านเราก่อนบ้านคนอื่น". วารสารแนะแนว. 15(57) : 49-53 : มิ.ย. - ก.ค. 2524.

วัชรี ธุวธรรม และคณะ. ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2523.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วัชรี ทรัพย์มี. การแนะแนวในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. "สภาพปัจจุบันและปัญหาความต้องการทางการศึกษาของประเทศไทย". ศูนย์ศึกษา. 16(5) : 18-19 : พฤษภาคม 2513.

วิชาการ, กรม. การปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับที่ 1. เอกสารประกอบการประชุมประสานแผนกับผู้บริหารระดับเขตการศึกษาและจังหวัด ในโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักสูตร วันที่ 8-12 พฤษภาคม 2523 ณ โรงแรมไพลิน จังหวัดพิษณุโลก. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2525.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2520.

_____. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2521.

_____. คู่มือแนะแนวตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.

_____. แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2525.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2525.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. ฉบับแก้ไขครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

สมพร นาคนาคินทร์. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการสอนวิชากิจกรรมแนะแนวของครูแนะแนวระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 7. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. ศึกษาปริทัศน์. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2531.

_____. "การบริหารงานแนะแนว". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับที่ 9 : 20-26 : มิถุนายน 2526.

_____. "การบริหารงานแนะแนว". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับที่ 21 : มิถุนายน 2526.

_____. "การแนะแนวระดับมัธยมศึกษาอดีต ปัจจุบัน และอนาคต". วารสารแนะแนว. 20(101) : 23-32. ตุลาคม - พฤศจิกายน 2528.

_____ . "หลักสูตร ม.ศ. ปลายวุ่นวายจริงหรือ". วารสารแนะแนว. 10(45) : 10-17 มิ.ย. - ก.ค. 2519.

สามัญศึกษา, กรม. คู่มือแนะแนว ม.1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521. กรุงเทพฯ : สหพัฒน์การพิมพ์, 2522.

_____. คู่มือแนะแนว ม.3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521. กรุงเทพฯ : สหพัฒน์การพิมพ์, 2523.

สามัญศึกษาและวิชาการ, กรม. คู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2526.

สายใจ ช้างฉัตร. ทักษะและเทคนิคการสอน. พิษณุโลก : วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก, 2530.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สุนันท์ ปัทมาคม. "การผลิตชุดการสอน". ใน เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

สุภา อักษรดิษฐ์. ทักษะและเทคนิคการสอน. พิษณุโลก : วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก, 2526.

เสนีย์ พิทักษ์อรรณพ. "กลยุทธการสอนในโรงเรียน". สารพัฒนาหลักสูตร. อันดับที่ 13 : 64-68 : ตุลาคม 2525.

Balm, Dale D. and Thomas G. Chastain. "Training Package : An Annovation Approach for Increasing IMPIEMC Potential for the In-Service Training in Special Education," Learning Package in American Education. New Jersey : Education Technology Publication, Englewood Cliffs., 1972.

Frochlich, Clifford P. Guidance Services in Schools. 2nd. ed. New York: McGraw-Hill Book Comp. Inc., 1958.

Shertzer, Bruce and Shelley C. Stone. Fundamental of Guidance. Boston : Houghton Mifflin Comp., 1966.

Willa, Noris. Franklin R. Zeran, and Raymond N. Hatch. The Information Service in Guidance. Chicago : Rand Mc.Nalley and Comp., 1960.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการ
สหวิทยาลัยพุทธชินราช วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก
พิมพ์ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2532
พิมพ์ นางกนกอร เสมานารถ
อัดสำเนา นายวีระ ลอยพูน
เรียง นางมะลิ กองดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม